

**OPMAAK VAN EEN LANDSCHAPSBEHEERPLAN INCL.
UITGEBREID BOSBEHEERPLAN VOOR HET DOMEIN
FRANCISCANESSEN TE GOOREIND (WUUSTWEZEL)**

In opdracht van Kempens Landschap vzw

COLOFON

Opdracht:

Opmaak van een landschapsbeheerplan incl.
uitgebreid bosbeheerplan voor het domein Franciscanessen

Gooreind, Wuustwezel

Opdrachtgever:

Kempens Landschap
Peredreef 5
2580 Putte

Opdrachthouder:

Antea Belgium nv
Roderveldlaan 1
2600 Antwerpen

T : +32(0)3 221 55 00

F : +32 (0)3 221 55 01

www.anteagroup.be

BTW: BE 414.321.939

RPR Antwerpen 0414.321.939

IBAN: BE81 4062 0904 6124

BIC: KREDBEBB

Antea Group is gecertificeerd volgens ISO9001

Identificatienummer:

2247463013/lme

Datum:

25 september 2014

status / revisie:

Revisie 3

Vrijgave:

Olivier Heylen, Account Manager

Projectmedewerkers:

Lieselotte Meuleman, Projectleider
Brecht Engelen / Projectmedewerker
Bernd Reeskens / Projectmedewerker

© Antea Belgium nv 2014

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Antea Group mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

INHOUD

KAARTENBUNDEL	8
INLEIDING	9
1 IDENTIFICATIE VAN HET DOMEIN	10
1.1 EIGENDOM, ZAKELIJKE EN PERSOONLIJKE RECHTEN	10
1.2 ADMINISTRATIEVE EN GEOGRAFISCHE SITUERING.....	11
1.3 KADASTRAAL OVERZICHT EN SITUATIEPLAN	11
1.4 STATUUT VAN WEGEN EN WATERLOPEN	14
1.5 RUIMTELIJKE ORDENING	14
1.6 LIGGING IN ZONES MET BESCHERMD STATUUT	16
1.7 GRONDLASTEN	19
1.8 TOELATINGEN EN REGLEMENTEN	20
1.9 TERREINEENHEDEN.....	20
2 ALGEMENE BESCHRIJVING	22
2.1 CULTUURHISTORISCHE BESCHRIJVING	22
2.2 BESCHRIJVING VAN DE STANDPLAATS EN ABIOTIEK	53
2.3 BESCHRIJVING VAN HET BIOTISCH MILIEU.....	58
2.4 BESCHRIJVING VAN HET PARK.....	84
2.5 OPBRENGSTEN EN DIENSTEN.....	118
2.6 PARTICIPATIE	118
2.7 BELEVING EN GEBRUIK.....	120
3 WAARDEN, KNELPUNTEN EN POTENTIES.....	122
3.1 IDENTIFICATIE.....	125
3.2 CULTUURHISTORIEK.....	125
3.3 STANDPLAATS EN ABIOTIEK	126
3.4 BIOTIEK	126
3.5 OPBRENGSTEN EN DIENSTEN.....	129
3.6 BELEVING EN GEBRUIK.....	129
4 VISIE, STREEFBEELD EN BEHEERDOELSTELLINGEN	130
4.1 BEHEERDOELSTELLINGEN BOSBESTANDEN	130
4.2 BEHEERDOELSTELLINGEN GEBOUWENPATRIMONIUM	131
4.3 BEHEERDOELSTELLINGEN RECREATIE EN TOEGANKELIJKHEID	132
4.4 BEHEERDOELSTELLINGEN M.B.T. LANDSCHAP EN NATUUR	132
4.5 RUIMTELIJKE SITUERING VAN DE DOELSTELLINGEN	133
5 BEHEERMAATREGELEN.....	135
5.1 ALGEMEEN	135
5.2 BEHEERMAATREGELEN/RICHTLIJNEN LANDSCHAP EN NATUUR	137
5.3 BEHEERMAATREGELEN/RICHTLIJNEN GEBOUWENPATRIMONIUM	142
5.4 BEHEERMAATREGELEN/RICHTLIJNEN BOSBESTANDEN	142
5.5 BEHEERMAATREGELEN/RICHTLIJNEN M.B.T. RECREATIE EN TOEGANKELIJKHEID	147
5.6 PLANNING VAN DE BEHEERWERKEN.....	149
6 LITERATUURLIJST EN BRONGEGEVENS	150
6.1 BRONNEN CULTUURHISTORISCHE BESCHRIJVING.....	150
7 BIJLAGEN	153

TABELLEN

Tabel 1-1: Kadastraal overzicht	12
Tabel 1-2: Vlakvormige terreineenheden	20
Tabel 1-3: Lijnvormige terreineenheden	21
Tabel 1-4: Puntvormige terreineenheden.....	21
Tabel 2-1: Gegevens waterbodemonderzoek	55
Tabel 2-2 : Bestandskenmerken	58
Tabel 2-3: Aantal zaailingen per soort per hectare per hoogteklaas	59
Tabel 2-4: Soorten in de struiklaag in aantallen per hectare zowel levend als dood weergegeven per hoogteklaas	60
Tabel 2-5: Stamtallen van de bomen.....	60
Tabel 2-6: Aantallen (in stamtal) staand dood hout, alsook de relatieve grondvlakbedekking en volume.....	61
Tabel 2-7: Aantallen stuks liggend dood hout per omtrekklasse.....	61
Tabel 2-8: Bostypes bepaald op basis van boom-, struik- en kruidlaag.	67
Tabel 2-9: Bostypologie op basis van kruidlaag.....	67
Tabel 2-10: Gewogen gemiddelde Ellerberggetallen met de benaming van de vochtklasse	69
Tabel 2-11: Gewogen gemiddelde Ellerberggetallen met de benaming van de zuurtegraadklasse	69
Tabel 2-12: Gewogen gemiddelde Ellerberggetallen met de benaming van de stikstofklassen	70
Tabel 2-13: Schaaldverdeling van mRxmN met een indeling in humustypen	70
Tabel 2-14: Omvorming naar de recente typologie alsook de BWK-codering	76
Tabel 2-15: Beschrijving natte grachten	95

FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto van het domein, Google Earth, 7.7.2013	22
Figuur 2: Ferrariskaart, 1771-78. De grote atlas van Ferraris. De eerste atlas van België. 1777. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Neder-landen en het Prinsbisdom Luik, kaartblad 88 Kapellen. ..	23
Figuur 3: Primitief kadasterplan, 1823. Kadasterarchief Antwerpen, Primitief kadasterplan, Wuustwezel sectie G 4e blad, 1823.....	24
Figuur 4: Atlas der buurtwegen, 1836-1848. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 10.	25
Figuur 5: Conciërgewoning gebouwd in 1859 langs Engelse Rijksweg. Foto B. Vanderheyden, 23-12-2013.....	27
Figuur 6: Gevelplan hovenierswoning, 1880. RAA, Archief van het Departement van de Twee Netten en van de Provincie Antwerpen, Vergunningsaanvragen voor bouwwerken langs rijks- en provinciewegen, nr. 198/45.	28

Figuur 7: Hovenierswoning op perceel 397. Detail uit postkaart met luchtfoto kloosterdomein. Afbeelding afkomstig van een postkaartenverkoop op het internet.....	29
Figuur 8: Grondplan domein, 1883. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Domein Zusters Franciscanessen”. Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.....	30
Figuur 9: Topografische kaart (toestand 1892). Heemkundige Kring Wesalia II.....	32
Figuur 10: Klooster, kapel, noviciaat en hoeve zoals weergegeven op kadasterplannen vanaf 1929. Heemkundige Kring Wesalia II, Kadasterplan bijgewerkt tot 1971.	35
Figuur 11: Plan kloosterdomein. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Domein Zusters Franciscanessen”. Onderzoek naar plan-MER-plicht, p.13	37
Figuur 12: Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein	37
Figuur 13: Heemkundige Kring Wesalia II, schets domein Zusters Franciscanessen	38
Figuur 14: Luchtfoto van het domein, Google Earth, 9.1.2003	40
Figuur 15: Afb. 35: Waterpartij op het domein. Detail uit het plan van 1883. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Domein Zusters Franciscanessen”. Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.....	44
Figuur 16: Afb. 47: Le Sacré-Coeur. Afbeelding afkomstig van een postkaartenverkoop op het internet.....	45
Figuur 17: Afb. 51: Grafzerk op de begraafplaats van de Zusters Franciscanessen, tussen 1925 en jaren 1960. www.oudwezelopdefoto.be	46
Figuur 18: Afb. 59: Detail uit de kaart van het kloosterdomein opgetekend vóór 1962. Het eiland is omcirkeld. Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein.	47
Figuur 19: Afb. 66: Detail uit grondplan van het domein, opgetekend vóór 1962. De locaties van de beelden van Aartsengel Michael (boven) en het Kind Jezus (onder) zijn omcirkeld. Heemkundige Kring Wesalia II, schets domein Zusters Franciscanessen.....	48
Figuur 20: Sokkel Antonius van Padua.....	49
Figuur 21: Afb. 67 (boven links): Detail uit het plan van het domein van 1883. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Domein Zusters Franciscanessen”. Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.....	50
Figuur 22: Afb. 68 (boven rechts): De hoeve en bijgebouwen zoals afgebeeld op de kadasterplannen. Heemkundige Kring Wesalia II, Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1971.	50
Figuur 23: Afb. 77: De hoeve naast de kloostergebouwen zoals afgebeeld op de kadasterplannen. Heemkundige Kring Wesalia II, Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1971.	50
Figuur 24: Afb. 75: Voorzijde van de hoeve naast de kloostergebouwen, na 1929. Afbeelding afkomstig van een postkaartenverkoop op het internet.	51
Figuur 25: Zicht op vijver – oostelijk gedeelte.....	54
Figuur 26: Zicht op vijver - westelijk gedeelte en eiland.....	54
Figuur 27: Slibdikte vijver, onderzoek PIH 2012.....	54
Figuur 28: Diepte bedding vijver, onderzoek PIH 2012.....	54
Figuur 29: Waterkolom vijver, onderzoek PIH 2012.....	55
Figuur 30: Gracht in bosbestand V_4_5 en V_4_6	56

Figuur 31: Gracht in grasland V_63_1.....	56
Figuur 32: Quartairgeologisch type	57
Figuur 33: TPab-spectra van bestand 1 (boven) en 2 (onder)	62
Figuur 34: TPab-spectra van bestanden 6 (boven) en 7 (onder)	63
Figuur 35: TPab-spectra van bestanden 3(boven), 4 (midden) en 5 (beneden).	64
Figuur 36: de spectra van bestanden 10 (boven) en 12 (onder)	65
Figuur 37: TPab-spectrum van bestanden 8 (boven), 9 (midden) en 11 (onder)	66
Figuur 38: mRxmN/mF-Ecogram met de gebruikte afkortingen	68
Figuur 39: Enkele individuen Struikhei	78
Figuur 40: Veldje van Lelietje-van-dalen.....	79
Figuur 41: Aangetroffen populatie Bonte gele dovenetel.....	80
Figuur 42: Amerikaanse vogelkers en Pontische rododendron aan de rand van bosbestand 12.....	81
Figuur 43: Pontische rododendron langs een pad. De hoge dichte struiken langs het pad zorgen voor een benauwende situatie	81
Figuur 44: Grote bonte specht	82
Figuur 45: Boomklever.....	82
Figuur 46: Rhododendroncicades doen zich te goed aan de sappen van een rododendronblad.....	82
Figuur 47: Hoeve Heidebloem - noord en westgevel.....	84
Figuur 48: Hoeve Heidebloem - zuid en oostgevel	84
Figuur 49: Toegangszone domein (tijdens werken).....	85
Figuur 50: Gazonperk (noordgericht)	85
Figuur 51: Zone hoeve Heidebloem.....	85
Figuur 52: Tweesporen pad met gracht.....	85
Figuur 53: Begraafplaats - grote zone.....	86
Figuur 54: Grafsteen (kruis)	86
Figuur 55: Begraafplaats - kleine zone.....	86
Figuur 56: Aparte graven	86
Figuur 57: Grot van O.L.V. van Lourdes	86
Figuur 58: Grot van O.L.V. van Lourdes - close-up.....	86
Figuur 59: Beeld le Sacré-Coeur	87
Figuur 60: Gedenksteen beeld le Sacre-Coeur	87
Figuur 61: Beeld van Aartsengel Michael.....	87
Figuur 62: Sokkel van beeld van Kind Jezus	87
Figuur 63: Grot van Sint Franciscus	88
Figuur 64: Beeld van Franciscus van Assisi.....	88
Figuur 65: Sokkel van Antonius van Padua	88
Figuur 66: Beeld van Antonius van Padua.....	88
Figuur 67: Gedenksteen - Bakstenen kolom	88

Figuur 68: Gedenksteen - Bakstenen kolom - detail.....	88
Figuur 69: Herdenkingsmonument (klein) begraafplaats	89
Figuur 70: Herdenkingsmonument (groot) begraafplaats	89
Figuur 71: Calvarie - Houten kruis op stenen massief.....	89
Figuur 72: Betonnen paddenstoel	89
Figuur 73: Toegangspoort noord - hout.....	90
Figuur 74: Toegangspoort oost - baksteen en metaal	90
Figuur 75: Houten toegangstunnel begraafplaats.....	90
Figuur 76: Houten poort / hekje begraafplaats.....	90
Figuur 77: Metalen poort naar grasland	90
Figuur 78: Metalen poort - buiten gebruik.....	90
Figuur 79: Waterput P_74_1 in grasland V_63_6.....	91
Figuur 80: Waterput P_74_2 in grasland V_63_4.....	91
Figuur 81: Waterput P_74_3 in grasland V_63_2.....	91
Figuur 82: Overbrugging gracht P_74_4 in grasland V_63_1.....	91
Figuur 83: Overbrugging gracht P_74_5 in grasland V_63_5.....	91
Figuur 84: Zitbank - type Kempens Landschap.....	92
Figuur 85: Zitbank - type wit	92
Figuur 86: Zitbank - type bruin, beton	92
Figuur 87: Zitbank - type bruin, metaal (P_76_21).....	92
Figuur 88: Zicht op oostelijk gedeelte vijver vanaf brug P_73_2 – west gericht	93
Figuur 89: Zicht op centraal gedeelte vijver t.h.v. brug P_73_1 – oost gericht.....	93
Figuur 90: Buis met regenwaterafvoer richting vijver (westelijk gedeelte)	93
Figuur 91: Brug west - vooraanzicht west.....	93
Figuur 92: Brug west - close-up west.....	93
Figuur 93: Brug oost - zijaanzicht west	94
Figuur 94: Brug oost - close-up noord	94
Figuur 95: Brechtse heidelooop - zicht noordoost	94
Figuur 96: Schietveldloop - zicht noordoost.....	94
Figuur 97: Overzicht grachten	95
Figuur 98: Dreef Allée du Sacré Coeur, eerste gedeelte, zuidoost gericht.....	96
Figuur 99: Dreef Allée du Sacré Coeur, tweede gedeelte, zuidoost gericht.....	96
Figuur 100: Dreef Allée Saint Dominique, noord gericht	97
Figuur 101: Dreef Allée Saint Dominique, zuid gericht	97
Figuur 102: Dreef Saint François Xavier, zuidoost gericht.....	98
Figuur 103: Dreef Saint François Xavier, noordwest gericht	98
Figuur 104: Dreef Allée de tous les Saints, noordwest gericht.....	99
Figuur 105: Beuk geïnfecteerd met Reuzenzwam	99

Figuur 106: Dreef Allée de tous les Saints, zuidoost gericht	99
Figuur 107: Dreef Allée de l'Enfant Jésus, noordoost gericht	100
Figuur 108: Dreef Saint Jacques de la Marche, noordoost gericht	101
Figuur 109: Dreef Saint Jacques de la Marche, west gericht.....	101
Figuur 110: Dreef Saint Joachim, noord gericht	102
Figuur 111: Dreef Saint Joachim, noord gericht (halverwege de dreef)	102
Figuur 112: Dreef Saint Antoine, zuidelijk deel, noordwest gericht	102
Figuur 113: Dreef Saint Antoine, noordelijk deel, zuidoost gericht.....	102
Figuur 114: Dreef Saint Antoine, noordelijk deel, beuk, zuidoost gericht	103
Figuur 115: Beuk geïnfecteerd met Tonderzwam	103
Figuur 116: Dreef Saint Apotres, noord gericht.....	103
Figuur 117: Dreef Saint Apotres, zuid gericht	104
Figuur 118: Spechtenhol in dode Beuk.....	104
Figuur 119: Dode Beuk met nest van spechten.....	104
Figuur 120: Dreef Allée Saint Louis, noordoost gericht	105
Figuur 121: Dreef Notre Dame du Bon Conseil, zuidoost gericht.....	105
Figuur 122: Lindeboom in zeer slechte staat	105
Figuur 123: Dreef parallel met Engelse Rijkweg, west gericht.....	106
Figuur 124: Dreef in bosbestand V_4_11, noordoost gericht	106
Figuur 125: Dreef in bosbestand V_4_11, zuidoost gericht	106
Figuur 126: Bomenrij (L_36_1), zuidoost gericht	107
Figuur 127: Bomenrij (L_36_1), noordwest gericht.....	107
Figuur 128: Geschoren haag (L_37_1), west gericht	108
Figuur 129: Geschoren haag, noordoost gericht.....	108
Figuur 130: Plan met namen wegen en paden binnen het domein.....	109
Figuur 131: Pad in bosbestand V_4_2 - open.....	109
Figuur 132: Pad in bosbestand V_4_2 - gesloten	109
Figuur 133: Pad in bosbestand V_4_12 - open.....	110
Figuur 134: Pad in bosbestand V_4_12 - gesloten	110
Figuur 135: Pad in bosbestand V_4_11 - noordoost gericht.....	110
Figuur 136: Pad in bosbestand V_4_8 - zuidwest gericht	110
Figuur 137: Tweesporenpad L_54_10, deel 1, oost gericht	111
Figuur 138: Tweesporenpad L_54_10, deel 2, oost gericht	111
Figuur 139: Halfverharding tweesporenpad	111
Figuur 140: Tweesporenpad L_54_9, zuidwest gericht	111
Figuur 141: : Graspad L_68_1, noord gericht.....	112
Figuur 142: Graspad L_68_2, noord gericht.....	112
Figuur 143: Grasland V_63_1, noordoost gericht.....	113

Figuur 144: Grasland V_63_1, oost gericht	113
Figuur 145: Grasland V_63_1, zuid gericht	113
Figuur 146: Grasland V_63_2, noord gericht	114
Figuur 147: Grasland V_63_3, oost gericht	114
Figuur 148: Grasland V_63_3, zuid gericht	114
Figuur 149: Grasland V_63_4, noord gericht	115
Figuur 150: Grasland V_63_4, noordwest gericht	115
Figuur 151: Grasland V_63_4, zuidoost gericht.....	115
Figuur 152: Grasland V_63_5, oost gericht	116
Figuur 153: Grasland V_63_5, west gericht	116
Figuur 154: Grasland V_63_6, noordoost gericht.....	116
Figuur 155: Grasland V_63_7, zuid gericht	117
Figuur 156: Bomengrasland V_64_1, noord gericht	117
Figuur 157: Gazon V_14_1, zuidoost gericht.....	117
Figuur 158: Gazon V_14_1, noordwest gericht	117
Figuur 159: Pictogram speelzone	136
Figuur 160: Pictogram bivakzone	136
Figuur 161: Referentiefoto bijenhotel	140
Figuur 162: Referentiefoto bijenhotel	140
Figuur 163: Rhododendron (groene vlekken) op historische kaart midden 20 ^{ste} eeuw.....	143
Figuur 164: Pictogram speelzone	149

BIJLAGEN

Bijlage 1	Kaartenbundel
Bijlage 2	Beeldmateriaal bij cultuurhistorische beschrijving
Bijlage 3	Onderzoek PIH waterbodem en oppervlaktewater vijver Franciscanessen
Bijlage 4	Bosbestandsfiches
Bijlage 5	Soortenlijsten
Bijlage 6	Inspectie beelden Monumentenwacht
Bijlage 7	Verslag workshop 02.12.2013
Bijlage 8	Potentiële veteraanbomen
Bijlage 9	Maatregelen per eenheid

KAARTENBUNDEL

<i>Kaart 01</i>	<i>Situering</i>
<i>Kaart 02</i>	<i>Kadastraal overzicht</i>
<i>Kaart 03a</i>	<i>Statuut van wegen en waterlopen</i>
<i>Kaart 03b</i>	<i>Dreven in het domein</i>
<i>Kaart 04</i>	<i>RUP 'Domein Zusters Franciscanessen'</i>
<i>Kaart 05</i>	<i>Beschermingszones</i>
<i>Kaart 06</i>	<i>Landschapsatlas</i>
<i>Kaart 07</i>	<i>Vlakvormige terreineenheden</i>
<i>Kaart 08</i>	<i>Lijnvormige terreineenheden</i>
<i>Kaart 09</i>	<i>Puntvormige terreineenheden</i>
<i>Kaart 10</i>	<i>Terreineenhedenkaart</i>
<i>Kaart 11</i>	<i>Digitaal hoogtemodel (ontbreekt)</i>
<i>Kaart 12</i>	<i>Hydrografie</i>
<i>Kaart 13</i>	<i>Quartaargeologische kaart</i>
<i>Kaart 14</i>	<i>Tertiairgeologische kaart</i>
<i>Kaart 15</i>	<i>Bodemkaart</i>
<i>Kaart 16</i>	<i>Bosbouwkundige bestandskaart</i>
<i>Kaart 17</i>	<i>Actuele bosvegetatie</i>
<i>Kaart 18</i>	<i>Biologische waarderingskaart</i>
<i>Kaart 19</i>	<i>Potentiële natuurlijke vegetatie</i>
<i>Kaart 20</i>	<i>Potentiële bosvegetatie</i>
<i>Kaart 21</i>	<i>Rode lijst soorten - Oud-bosindicatoren</i>
<i>Kaart 22</i>	<i>Probleemsoorten</i>
<i>Kaart 23</i>	<i>Natuurwaarden per terreineenheid</i>
<i>Kaart 24</i>	<i>Ruimtelijke situering doelstellingen</i>
<i>Kaart 25</i>	<i>Toegankelijkheid</i>
<i>Kaart 26</i>	<i>Snoeizones Rhododendron</i>
<i>Kaart 27</i>	<i>Potentiële veteraanbomen</i>

INLEIDING

Eind 2008 gaven de zusters Franciscanessen aan de gemeente Wuustwezel te kennen hun domein te zullen verlaten. Na contact met de gemeente en vanuit haar doelstelling om landschappen in de provincie Antwerpen veilig te stellen, ging Kempens Landschap in 2010 over tot de aankoop van het landschappelijk patrimonium rond de kloostergebouwen. De gemeente kocht de percelen rondom hoeve Heidebloem. Voor de aankoop en herbestemming van het kloostergebouw en de overige gebouwen werd een overeenkomst afgesloten met enkele private partners. Om, ondanks de versnipperde eigendomssituatie, de eenheid van het domein te bewaren werd door alle partners een engagementsverklaring met afspraken ondertekend. Er werd een RUP opgesteld voor het volledige domein waarin de stedenbouwkundige krijtlijnen werden uitgetekend.

Kempens Landschap kiest ervoor om een landschapsbeheerplan inclusief bosbeheerplan op te stellen. Met dit beheerplan zullen de erfgoedwaarden binnen het domein opgewaardeerd en onderhouden worden zonder de natuurwaarden uit het oog te verliezen. Achtereenvolgens zullen de huidige situatie van het domein (onder meer identificatie, cultuurhistoriek, abiotiek en biotiek), de waardering, de visie met beheerdoelstellingen en de te nemen beheermaatregelen om de visie op terrein te realiseren in dit document besproken worden.

1 Identificatie van het domein

1.1 Eigendom, zakelijke en persoonlijke rechten

Eigenaar en beheerder 1

Naam	Kempens Landschap vzw
Straatnaam en nummer	Peredreef 5
Postnummer en gemeente	2580 Putte
Telefoonnummer	+32 (0)15 22 82 30
E-mail	info@skl.provant.be

Eigenaar en beheerder 2

Naam	Gemeente Wuustwezel
Straatnaam en nummer	Gemeentepark 1
Postnummer en gemeente	2990 Wuustwezel
Telefoonnummer	+32 (0)3 690 46 00
E-mail	gemeente@wuustwezel.be

Overige eigenaars van percelen gedeeltelijk binnen plangebied:

- OCMW Wuustwezel	Gasthuisstraat 11, 2990 Wuustwezel, T +32 (0)3 633 52 10
- Amate vzw	Sint-Antoniusstraat 21, 2018 Antwerpen, T +32 (0)3 224 02 50
- Coda vzw	Bredabaan 743, 2990 Wuustwezel, T +32 (0)3 633 20 10

Engagementsverklaring:

Ibens & Amate:	Herbestemming van het kloostergebouw
Ibens:	Afbraak conciërgewoonst en optrekken kantoorgebouw
Coda:	Centrum voor palliatieve zorg in hoeve aan Bredabaan

1.2 Administratieve en geografische situering

Kaart 1 - Situering

Het plangebied is gelegen in de gemeente Wuustwezel, ter hoogte van het dorp Gooreind en ten zuiden van de Bredabaan. In het noordoosten vormt de Engelse Rijksweg de grens met het domein, in het zuiden grenst het domein aan de gemeente Brecht.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 35 ha 16 a en 82 ca.

1.2.1.1 Algemeen - administratief

Provincie:	Antwerpen
Arrondissement:	Antwerpen
Gemeente:	Wuustwezel

1.2.1.2 Omgeving

Kaart 1 - Situering

Ten zuiden en ten oosten van het plangebied ligt het militair domein en natuureservaat 'Groot Schietveld'. Dit natuurgebied met een oppervlakte van 1.571 ha ligt verspreid op het grondgebied van de gemeenten Brasschaat, Brecht en Wuustwezel.

Ten westen van Gooreind, aan de overzijde van de N117 op het grondgebied van Brasschaat, is het natuureservaat 'Klein Schietveld' gelegen. De totale oppervlakte, inclusief het vliegveld, bedraagt 840 ha.

In het noorden situeert zich tenslotte het Domein Noordheuvel, een 43ha groot bosgebied in eigendom van het Agentschap voor Natuur en Bos.

1.3 Kadastraal overzicht en situatieplan

1.3.1 Kadastraal overzicht

Kaart 2 - Kadastraal overzicht

Het domein Franciscanessen is volledig openbaar gebied: het domein is voor iedereen toegankelijk.. In Tabel 1-1 zijn de kadastrale gegevens weergegeven. Op *kaart 2* worden de kadastrale percelen voorgesteld. Het domein heeft twee eigenaars, namelijk de gemeente Wuustwezel en de vzw Kempens Landschap. De gemeente Wuustwezel is eigenaar van de 7 percelen gelegen rond de hoeve centraal in het domein. De vzw Kempens Landschap is eigenaar van de overige percelen.

Tabel 1-1: Kadastraal overzicht

Gemeente	Afdeling	Sectie	Nummer	Opp. (m ²)	Eigenaar
Wuustwezel	2	G	394E	8.428,01	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	395E	2.599,19	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	395F	2.426,40	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	395G	10.674,95	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	395H	5.983,48	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	395K	569,48	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	395L	777,80	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	395S	730,82	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	396B	2.498,90	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	396C	4.467,14	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	396D	732,12	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	396E	869,05	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	396F	5.677,68	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	396G	6.009,87	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	396K	2.255,40	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	396L	3.856,14	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	396M	2.155,13	Gemeente Wuustwezel
Wuustwezel	2	G	396N	1.226,08	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397C	8.267,46	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397D	1.998,79	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397E	6.494,71	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397F	2.358,16	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397G	1.569,60	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397H	3.709,63	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397K	3.751,31	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397L	3.243,81	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397M	2.165,83	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397N	14.722,36	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397P	11.657,34	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397R	5.975,26	Kempens Landschap vzw
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>397T</u>	<u>19.059,27</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
Wuustwezel	2	G	397V	4.020,42	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	397W	8.549,04	Kempens Landschap vzw
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>397X</u>	<u>574,16</u>	<u>OCMW Wuustwezel</u>
Wuustwezel	2	G	397/2	3.315,15	Kempens Landschap vzw

<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>397/3D</u>	<u>13.028,08</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>397/3F</u>	<u>43.254,04</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>398</u>	<u>0,76</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>399</u>	<u>0,28</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>400</u>	<u>0,01</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
Wuustwezel	2	G	404A2	10.231,61	Kempens Landschap vzw
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>404A3</u>	<u>623,61</u>	<u>Amate vzw</u>
Wuustwezel	2	G	404B2	9.025,75	Kempens Landschap vzw
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>404B3</u>	<u>63,21</u>	<u>Kemp. Land. Vzw (+ Amate)</u>
Wuustwezel	2	G	404C2	5.473,66	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404C3	756,39	Amate vzw
Wuustwezel	2	G	404D2	13.576,79	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404E2	4.884,73	Kempens Landschap vzw
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>404E3</u>	<u>48.130,79</u>	<u>Kemp. L. (+ Amate + Coda)</u>
Wuustwezel	2	G	404F2	6.222,41	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404G2	3.942,11	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404H2	5.909,66	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404K2	4.137,58	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404L2	3.605,64	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404M2	1.656,51	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404V2	7.177,30	Kempens Landschap vzw
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>404W2</u>	<u>462,99</u>	<u>Coda vzw</u>
Wuustwezel	2	G	404Z	2.044,49	Kempens Landschap vzw
Wuustwezel	2	G	404Z2	2.015,53	Kemp. Land. Vzw (+ Amate)
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>405B</u>	<u>52,01</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>405F</u>	<u>0,14</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>414R5</u>	<u>14,49</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>414S5</u>	<u>40,81</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>414W5</u>	<u>50,27</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>414X5</u>	<u>30,15</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>
<u>Wuustwezel</u>	<u>2</u>	<u>G</u>	<u>414Z5</u>	<u>2,45</u>	<u>Kempens Landschap vzw</u>

De onderlijnde percelen maken niet integraal deel uit van het domein. De oppervlakte weergegeven in is de oppervlakte die deel uitmaakt van het domein.

1.4 Statuut van wegen en waterlopen

Kaart 3 a - Statuut van wegen en waterlopen

Kaart 3 b - Dreven in het domein

Kaart 3 a geeft de in en rond het domein aanwezige wegen en waterlopen weer. De aanwezige waterlopen worden weergegeven aan de hand van de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA). Ter hoogte van de Bredabaan loopt de Brechtse Heidelberg, een waterloop van derde categorie. Gelijklopend met de zuidoostelijke grens van het plangebied loopt de Schietveldloop, geklasseerd als een waterloop van tweede categorie. Ze behoren beide tot het stroomgebied van de Maas.

Doorheen het domein lopen verschillende grachten. Deze worden samen met o.a. de vijvers en de oevers verder besproken onder 2.2.1.2 Hydrografie en voorgesteld op *kaart 12* – Hydrografie – hydrologie.

Met behulp van de Atlas der Buurtwegen krijgen we een beeld van de openbare wegen in de omgeving. De enige buurtweg die door het domein loopt is 'Chemin n°19', die voor een groot deel gelijk loopt met de Engelse Rijksweg. Verder naar het oosten loopt deze buurtweg verder als 'Chemin n°62', nu bekend als de Gooreindbaan.

Aan de overzijde van de Bredabaan komen er enkele buurtwegen loodrecht toe, namelijk van noord naar zuid;

- 'Chemin n°72' - de Martendijk,
- 'Chemin n°19' - het verlengde van Klein Gooreind,
- 'Chemin n°11' - de huidige Mansionstraat.

Kaart 3 b geeft de namen van de aanwezige dreven in het domein weer.

1.5 Ruimtelijke ordening

Planologische bestemming

Gewestplanbestemming	- Parkgebied (217.983m²) - Gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut (133.305m²) - Woongebied met landelijk karakter (337m²) - Agrarisch gebied (57m²)
APA	Nee
BPA	Nee
RUP	Gemeentelijk RUP 'Domein Zusters Franciscanessen' te Wuustwezel

1.5.1 Bestemming volgens gewestplan

Het plangebied van onderhavig beheerplan bevatte in grote lijnen 2 gewestplanbestemmingen, namelijk 'parkgebied' en 'gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut'. In het noorden werd een kleine zone 'woongebied met landelijke karakter' en een fractie 'agrarisch gebied' aangesneden. Door de goedkeuring van het gemeentelijk RUP 'Domein Zusters Franciscanessen' dat het hele plangebied bestrijkt, kan het gewestplan niet meer gebruikt worden in het ruimtelijk-juridisch kader.

1.5.2 Bestemming volgens de ruimtelijke uitvoeringsplannen

Kaart 4 - RUP

Het Gemeentelijk RUP 'Domein Zusters Franciscanessen' dateert van juni 2011. Op kaart 4 wordt het Grafisch plan weergegeven. Hieronder volgt een korte beschrijving van de bijhorende stedenbouwkundige voorschriften.

Het RUP beschrijft volgende stedenbouwkundige voorschriften.

Art 1 – Erfgoedlandschap

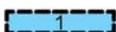
Het gebied is een erfgoedlandschap in de zin van het landschapsdecreet. De zone wordt bestemd voor het behoud en de bescherming van de waardevolle cultuurhistorische elementen en landschapkenmerken van het erfgoedlandschap.

Art 2 – Zone voor cultuurhistorisch en esthetisch waardevolle bebouwing

De bebouwing op plan aangeduid door middel van een rode arcering is te beschouwen als bouwkundig erfgoed.

Art 3 – Zone voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut

Zone 1: Administratief centrum

Hoofdbestemming: Administratief centrum voor gemeenschapsdiensten

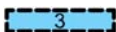
Nevenbestemming: Parkeerruimte, toegangen, fietsenstalling, carport, halte voor openbaar vervoer en groenelementen

Zone 2: Woonzorgcentrum

Hoofdbestemming: Woonzorgcentrum, seniorenhuisvesting en andere gemeenschapsvoorzieningen

Nevenbestemming: Laagdynamische reca, gemeenschapsdiensten, ondersteunende voorzieningen, kinderopvang, gastenverblijven, parkeerruimte, opritten, toegangen, terrassen, groenelementen en hoogspanningscabines

Zone 3: Centrum voor palliatieve zorg

Hoofdbestemming: Centrum voor palliatieve zorg en andere gemeenschapsvoorzieningen

Nevenbestemming: Ondersteunende voorzieningen, gastenverblijven, parkeerruimte, opritten, toegangen, terrassen, fietsenstalling, paviljoentjes, groenelementen en hoogspanningscabines

Behoud en herstel van open ruimtes

Zone 4: Educatief centrum

Hoofdbestemming: Educatief centrum met museum

Nevenbestemming: Laagdynamische reca m.u.v. feestzalen, gemeenschapsdiensten, ondersteunende voorzieningen, parkeerruimte, opritten, toegangen, terrassen, fietsenstalling en groenelementen

Art 4 – Zone voor woning

Strook voor hoofdgebouw

Eengezinswoning, eventueel met vrij beroep. Minimum 50% van het bouwvolume wordt ingenomen voor wonen.

Strook voor binnenplaatsen en tuinen

Voortuinstrook

Art 5 – Park

Zone bestemd voor het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de landschappelijke en cultuurhistorische waarde van het park.

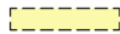
Behoud en herstel van open ruimtes

Art 6 – Indicatieve aanduiding ontsluitingsweg

Art 7 – Indicatieve aanduiding toegangsweg

Art 8 – Openbare wegenis

Openbare wegenis

1.6 Ligging in zones met beschermd statuut

1.6.1 Internationale beschermingszones

1.6.1.1 Speciale Beschermingszones (SBZ)

Kaart 5 - Beschermingszones

De Speciale Beschermingszones (SBZ) verwijzen naar de habitatrichtlijngebieden en vogelrichtlijngebieden en werden aangeduid in navolging van Europese richtlijnen.

Het domein bevindt zich niet in, maar net ten noorden van zowel een habitat- als een vogelrichtlijngebied, zie Kaart 5 - Beschermingszones.

- Habitatrichtlijngebied 'Klein en Groot Schietveld', gebiedscode BE2100016 met een oppervlakte van 2.288 ha.
- Vogelrichtlijngebied 'De Maatjes, Wuustwezelheide en Groot Schietveld', gebiedscode BE2101437 met een oppervlakte van 4.110 ha.

1.6.2 Nationale beschermingszones en regionale aandachtsgebieden

1.6.2.1 Bosdecreet

Het bosdecreet van 13 juni 1990 reglementeert de bossen, ongeacht de bestemming volgens het gewestplan, andere beschermingen of eigenaar. Het kent aan de bossen verschillende functies toe, het regelt de toegankelijkheid, het stelt het opmaken van een uitgebreid beheerplan voor bossen groter dan 5 ha verplicht en het beschermt de bossen.

Het bosdecreet werd in november 1999 lichtjes aangepast. Terwijl vroeger een bos enkel kon gekapt worden ten openbaar nut, is het nu mogelijk een bos (b.v. gelegen op een bouwgrond) te kappen als de eigenaar zelf (of via een derde partij) een boscompensatie voorziet. Hij kan deze compensatie voorzien via de aanplanting van nieuw bos op een ander perceel of via een bijdrage aan het boscompensatiefonds.

Naargelang de eigenaar en het beheer onderscheidt men:

- privé-bos
- openbaar bos: bos in mede-eigendom van gemeente, provincie, OCMW, ...
- domeinbos: openbaar bos waarvan het volledige bosbeheer werd toevertrouwd aan het Bosbeheer.

Het bosdecreet regelt tevens de toegankelijkheid van bossen. Alle bossen zijn in principe voor het publiek steeds toegankelijk (op de boswegen en op de openbare doorgangswegen), tenzij een specifieke regeling wordt voorzien met ruimere of beperktere toegankelijkheid.

In het bosdecreet staat bovendien ook vermeld dat bosreservaten kunnen erkend worden. In een bosreservaat wordt de groei en de ontwikkeling van het bos vrijgelaten, wordt gestreefd naar het behoud of het tot stand brengen van natuurlijke bosgemeenschappen en bijzondere bostypes. Er

worden bijzondere beschermings- en beheersmaatregelen genomen omdat het bos een ecologische en wetenschappelijke functie vervult.

De bosgebieden in het domein vallen onder het Bosdecreet.

1.6.2.2 Natuurdecreet

Kaart 5 - Beschermingszones

Het Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu ('Natuurdecreet'), is de centrale juridische basis van het natuurbeleid in Vlaanderen.

Het decreet is opgebouwd aan de hand van een zestal luiken.

1. Algemene doelstellingen van het natuurbeleid.
2. Het horizontale natuurbeleid: het natuurbeleid dat algemeen en overal van toepassing is, zoals de zorgplicht en de natuurtoets.
3. Gebiedsgericht beleid. Dit gaat over de bescherming van gebieden met een hoge (toekomstige) waarde voor de natuur zoals het Vlaams Ecologisch Netwerk, de Speciale Beschermingszones en de natuurreservaten via allerlei instrumenten zoals de aankoop van terreinen, de subsidiëring van het beheer van reservaten, de passende beoordeling in Speciale Beschermingszones, natuurinrichting en natuurrichtplannen.
4. Soortgericht beleid.
5. Samenwerking met doelgroepen en andere overheden; een voorbeeld hiervan zijn de regionale landschappen.
6. Een aantal algemene en klassieke zaken zoals de officiële structuren van het natuurbehoud, zoals de Vlaamse Hoge Raad voor het Natuurbehoud en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

De Vlaamse Regering kan terreinen die van belang zijn voor het behoud en de ontwikkeling van natuur en het natuurlijke milieu aanwijzen of erkennen als natuurreservaat. In deze natuurreservaten wordt, via een aangepast beheer een natuurstreefbeeld behouden en ontwikkeld.

Er liggen geen VEN / IVON gebieden in de nabije omgeving.

1.6.2.3 Landschapsdecreet

Kaart 6 - Landschapsatlas

Het decreet van 16 april 1996 regelt de bescherming van landschappen en de instandhouding, het herstel en het beheer van in het Vlaams Gewest gelegen beschermde landschappen. De beschermde landschappen zijn belangrijk omwille van hun natuurwetenschappelijke, historische, esthetische of sociaal-culturele waarde.

De bescherming van de landschappen wordt verzekerd door het opleggen van een aantal maatregelen en richtlijnen die tot doel hebben de landschappen in stand te houden en te onderhouden. Hieronder vallen onder andere erfdiensbaarheden van openbaar nut en beperkingen op de uitoefening van de eigendom- en gebruiksrechten. Naast deze maatregelen en richtlijnen die specifiek zijn voor elk beschermd landschap, kan de Vlaamse Regering een aantal algemene beschermingsvoorschriften vaststellen.

Het decreet houdende maatregelen tot behoud van erfgoedlandschappen (13/02/2004) is toegevoegd aan het landschapsdecreet als hoofdstuk IV: 'behoud van erfgoedlandschappen'. Met dit decreet kunnen ankerplaatsen en erfgoedlandschappen aangeduid worden. Ankerplaatsen worden aangeduid door de Vlaamse Regering op basis van de landschapsatlas, daarna kan de ankerplaats of delen ervan opgenomen worden in een RUP als erfgoedlandschap.

Een ankerplaats wordt in het landschapsdecreet gedefinieerd als ‘een gebied dat behoort tot de meest waardevolle landschappelijke plaatsen, dat een complex van gevarieerder erfgoedelementen is die een geheel of ensemble vormen, dat ideaaltypische kenmerken vertoont vanwege de gaafheid of representativiteit, of ruimtelijk een plaats inneemt die belangrijk is voor de zorg of het herstel van de landschappelijke omgeving’. De ankerplaatsen zijn afgebakend in de landschapsatlas.

De landschapsatlas is de inventaris van de relictten van de traditionele landschappen. Het is een gebiedsdekkende, wetenschappelijk onderbouwde inventaris van het landschap aan het begin van de 21ste eeuw. De nadruk ligt op de inventaris van de landschapskenmerken van bovenlokaal belang met erfgoedwaarde.

Het domein maakt deel uit van de volgende zone:

- Relictzone R10015: Heide en bos Groot Schietveld

1.6.2.4 Onroerend Erfgoeddecreet

Het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 werd op 17 oktober 2013 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Met het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet van 16 mei 2014 werd het goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het nieuwe decreet vervangt de drie bestaande decreten (monumentendecreet van 1976, archeologiedecreet van 1993 en landschapsdecreet van 1996) en een wet uit 1931 op het behoud van monumenten en landschappen.

1.6.2.5 Beschermingsbesluiten

Kaart 6 - Landschapsatlas

Binnen het Gemeentelijk RUP ‘Domein Zusters Franciscanessen’, dat dateert van juni 2011, wordt een zone ‘erfgoedlandschap’ afgebakend. Dit gebied wordt aangeduid als een erfgoedlandschap in de zin van het landschapsdecreet. De zone wordt bestemd voor het behoud en de bescherming van de waardevolle cultuurhistorische elementen en landschapskenmerken van het erfgoedlandschap. Om het behoud van de intrinsieke kenmerken van het erfgoedlandschap te verzekeren zijn volgende bepalingen van toepassing binnen dit artikel ‘Erfgoedlandschap’:

Parkaanleg

De bomengroepen, bomenrijen, waardevolle solitaire bomen, haagaanplantingen en open ruimten dienen maximaal in stand te worden gehouden en als dusdanig te worden beheerd. Nieuwe aanplantingen zijn toegelaten ter versterking van de bestaande bomengroepen en de bomenrijen, in functie van het creëren van natuurlijke grenzen en in functie van de parkaanleg, op voorwaarde dat deze gebeuren met respect voor de historische bomen- en plantensoorten van het domein en ze de parkaanleg niet schaden.

Het vellen van bomen kan enkel worden toegelaten:

- voor zover zulks noodzakelijk is met het oog op de oprichting van de gebouwen en het nemen van toegang tot die gebouwen;
- bij ziekte die leidt tot afsterven;
- bij gevaar van de openbare veiligheid;
- bij ernstige beschadiging;
- in het kader van verjonging van het bomenbestand;
- indien deze het herstel of de aanvulling van de dreven hinderen;
- in functie van aanleg van wegenis;
- voor het vervangen van niet-streekeigen bomen door streekeigen bomen.

Dreven en padenstructuur

De bestaande dreven en het onverharde padennetwerk dienen behouden te worden. De zichtassen die door de tracés van deze dreven en paden gecreëerd worden, zijn te vrijwaren door een gepast beheer van de randbeplantingen.

Heraanleg of herstel van bestaande onverharde dreven en paden dient te gebeuren in kleinschalige waterdoorlatende verharding, zoals grond, ternair zand of dolomiet. Het gebruik

van gebroken steenpuin en andere afbraakmaterialen als afwerkingsmateriaal is niet toegestaan. De keuze en aanleg van de losse verhardingsmaterialen moeten van die aard zijn dat zij een maximale toegankelijkheid waarborgen voor personen met een verminderde mobiliteit. Het gebruik van niet-waterdoorlatende materialen is enkel toegestaan indien dit vanuit functionele of milieutechnische overwegingen gewenst is of indien het gebruik ervan verantwoord kan worden in functie van de integratie van de verharding in de omgeving.

Bij heraanleg of herstel van bestaande verharde dreven en paden wordt de verharding bij voorkeur gerealiseerd in kleinschalige, waterdoorlatende materialen. Heraanleg in hetzelfde materiaal als de bestaande verharding is eveneens toegestaan.

Cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en constructies

De religieuze parkornamenten (grotten, religieuze beelden en constructies) en de begraafplaats worden beschouwd als cultuurhistorisch en esthetisch waardevolle elementen.

De religieuze ornamenten en heiligenvereringen in het park dienen behouden te worden.

De begraafplaats in het park dient als dusdanig behouden en beschermd te worden.

Voor handelingen en werken die de erfgoedwaarde van het gebied nadelig kunnen beïnvloeden, dient de schade waar mogelijk te worden vermeden of zoveel mogelijk te worden beperkt door het nemen van schadebeperkende maatregelen.

In het plangebied is een afwijking voor alle werken, handelingen en wijzigingen, met uitzondering van functiewijzigingen, mogelijk voor zover deze gebeuren met het oog op het herstel van het landschap en/of cultuurhistorisch waardevolle elementen en deze bovendien zijn opgenomen in een door de hogere overheid goedgekeurd landschapsbeheersplan.

Hydrografische elementen

De vijver, de beken en de grachten in het gebied dienen behouden te blijven. Verdere uitbouw van het grachten- en bekenstelsel is toegelaten, indien dit gebeurt in overeenstemming met de karakteristieken van het park. Het rechte trekken, inbuizen of dempen van de bestaande grachten is verboden, tenzij voor de aanleg van brugjes voor voetgangers en tenzij dit kadert in een grachten- en bekenplan voor het erfgoedlandschap. De zichtbare delen van de bruggen, met uitzondering van het brugdek, kunnen enkel worden geconstrueerd in natuursteen, gevelsteen of niet-tropisch hout. Alle oeverversterkingswerken dienen met natuurlijke, ecologisch verantwoorde materialen te gebeuren zoals beplanting met inheemse grondvasthoudende oevervegetatie of hout. Beton en tropisch hardhout zijn niet toegelaten.

Kleinschalige constructies

Kleinschalige constructies in functie van de sociale, recreatieve, landschappelijke en cultuurhistorische waarde van het gebied, zoals zitbanken, speeltuigen, verlichting, constructies voor informatieverstrekking en bewegwijzering, worden gekenmerkt door een uniforme materiaalkeuze en vormgeving. Dergelijke kleinschalige constructies zijn in alle bestemmingszones van het RUP toegelaten, indien de erfgoedwaarde van het gebied niet nadelig beïnvloedt wordt.

1.7 Grondlasten

1.7.1 Erfdienstbaarheden

De Engelse Rijksweg is een openbare weg met bijhorende erfdienstbaarheid. Verder zijn geen erfdienstbaarheden bekend.

1.7.2 Pachten

Er zijn geen gronden verpacht in het plangebied. De weides zijn in gebruik door een landbouwer. Hiervoor is een gebruiksovereenkomst opgesteld.

1.8 Toelatingen en reglementen

Tot voor de verkoop van het domein aan de verschillende partners, was het gebied niet vrij toegankelijk en was er geen toegankelijkheidsreglement van kracht. Met de verkoop aan de gemeente en Kempens Landschap werd het gebied opengesteld. Tot op heden werd er echter geen toegankelijkheidsreglement opgesteld.

1.9 Terreineenheden

Kaart 7 - Vlakvormige terreineenheden

Kaart 8 - Lijnvormige terreineenheden

Kaart 9 - Puntvormige terreineenheden

Kaart 10 - Terreineenhedenkaart

In deze paragraaf worden de kaarten met codering van de vlak-, lijn- en puntvormige elementen volgens de codering van het format van het Harmonisch Park- en Groenbeheer weergegeven. Aan elk type element werd een afzonderlijke code toegekend (zie onderstaande Tabel 1-2, Tabel 1-3 en Tabel 1-4). Hierdoor wordt een goed beeld verkregen van de verschillende soorten elementen en hun aantallen.

Op kaart 7, kaart 8 en kaart 9 worden de drie verschillende terreineenheden binnen het plangebied apart weergegeven. Kaart 10 geeft een duidelijk overzicht van alle vlak-, lijn- en puntvormige terreineenheden op één kaart.

Tabel 1-2: Vlakvormige terreineenheden

TEH-code	Aantal	Beschrijving
V_3	2	Parkhout
V_4	11	Hooghout
V_13	8	Heesteraanplanting
V_14	2	Gazon
V_30	1	Vijver
V_31	1	Gebouw
V_63	6	Grasland
V_64	1	Bomengrasland
V_65	2	Verharde oppervlakte
V_66	2	Onverharde oppervlakte
V_67	2	Begraafplaats

Tabel 1-3: Lijnvormige terreineenheden

TEH-code	Aantal	Beschrijving
L_35	9	Dreef
L_36	2	Bomenrij
L_37	2	Geschoren haag
L_54	35	Pad, onverhard
L_68	2	Pad, gras
L_69	22	Greppel, nat
L_70	17	Greppel, droog
L_71	11	Afsluiting

Tabel 1-4: Puntvormige terreineenheden

TEH-code	Aantal	Beschrijving
P_56	6	Alleenstaande boom of heester
P_72	11	Kunstwerk
P_73	2	Brug
P_74	5	Constructie
P_75	6	Toegangspoort
P_76	29	Zitbank
P_77	1	Afvalkorf
P_78	1	Verplaatst kunstwerk
P_79	1	Verdwenen relict

2 Algemene beschrijving

2.1 Cultuurhistorische beschrijving

Het voormalige domein van de Zusters Franciscanessen is gelegen te Gooreind, een deelgemeente van Wuustwezel. Het grenst aan de Bredabaan en de woonkern van Gooreind ten noordwesten, de Engelse Rijweg ten noordoosten, de ankerplaats Groot Schietveld ten zuidoosten, een bosbestand en de woonwijk Wiezelo ten zuidwesten.

Figuur 1: Luchtfoto van het domein, Google Earth, 7.7.2013

2.1.1 Historisch overzicht en historische tuinstudie van het domein

Na onderzoek van archief, literatuur en kaarten schetst het eerste deel van deze historische studie de evolutie van dit domein naar eigenaars, bebouwing en gebruik. Het tweede deel van deze studie bevat een thematische bespreking van het verzamelde beeldmateriaal, na (relatieve) datering op basis van de bouwevolutie gewonnen uit het archief- en literatuuronderzoek. Postkaarten konden aanvullend gedateerd worden aan de hand van hun opmaak en de afstempeling van verzonden exemplaren.¹ Voor de datering van Hoelen-postkaarten werd beroep gedaan op de nummerlijst opgesteld door Johan Van Elst.²

¹ Met name het al dan niet voorkomen van een onderverdeling van de adreszijde en het daarmee samenhangende onderscheid tussen kleinbeeld en grootbeeld postkaarten.

http://www.vlaamsbrabant.be/binaries/Handleiding_bij_digitaliseren_tcm5-81363.pdf

http://blog.westhoekverbeeldt.be/images/filelib/workshop1HuisvanAlijnHetdagelijksleveninde20eeuwinbeeld_en_118.pdf.

² J. Van Elst, *Geïllustreerde catalogus Hoelen*, onuitgegeven, s.d.

2.1.1.1 Archief, literatuur en kaarten

1771-1778

De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden -opgenomen onder leiding van graaf de Ferraris tussen 1771 en 1778- geeft op het kaartblad Kapellen het gehucht Gooreyndt weer.³ Ten zuiden van de dorpskern en de cijnshoeve Cleyn Gooreyndt ligt een perceel open akkerland te midden van een uitgestrekt heidegebied met meerdere vennen (zie rode kader onderstaande figuur). De weg die dit akkerland doorkruist, draagt het tracé van de toekomstige Engelse Rijtweg reeds gedeeltelijk in zich.

Figuur 2: Ferrariskaart, 1771-78. De grote atlas van Ferraris. De eerste atlas van België. 1777. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, kaartblad 88 Kapellen.

1823-1845

Tussen 1806 en 1811 wordt op bevel van Napoleon de staatsbaan Antwerpen-Breda of de huidige Bredabaan aangelegd.⁴ Het primitief kadasterplan van de gemeente Wuustwezel Sectie G Blad 4 uit 1823 geeft de toenmalige perceelsafbakening en -nummering weer van de Posterey, een deelgebied van Gooreind gesitueerd langs beide zijden van deze baan.⁵

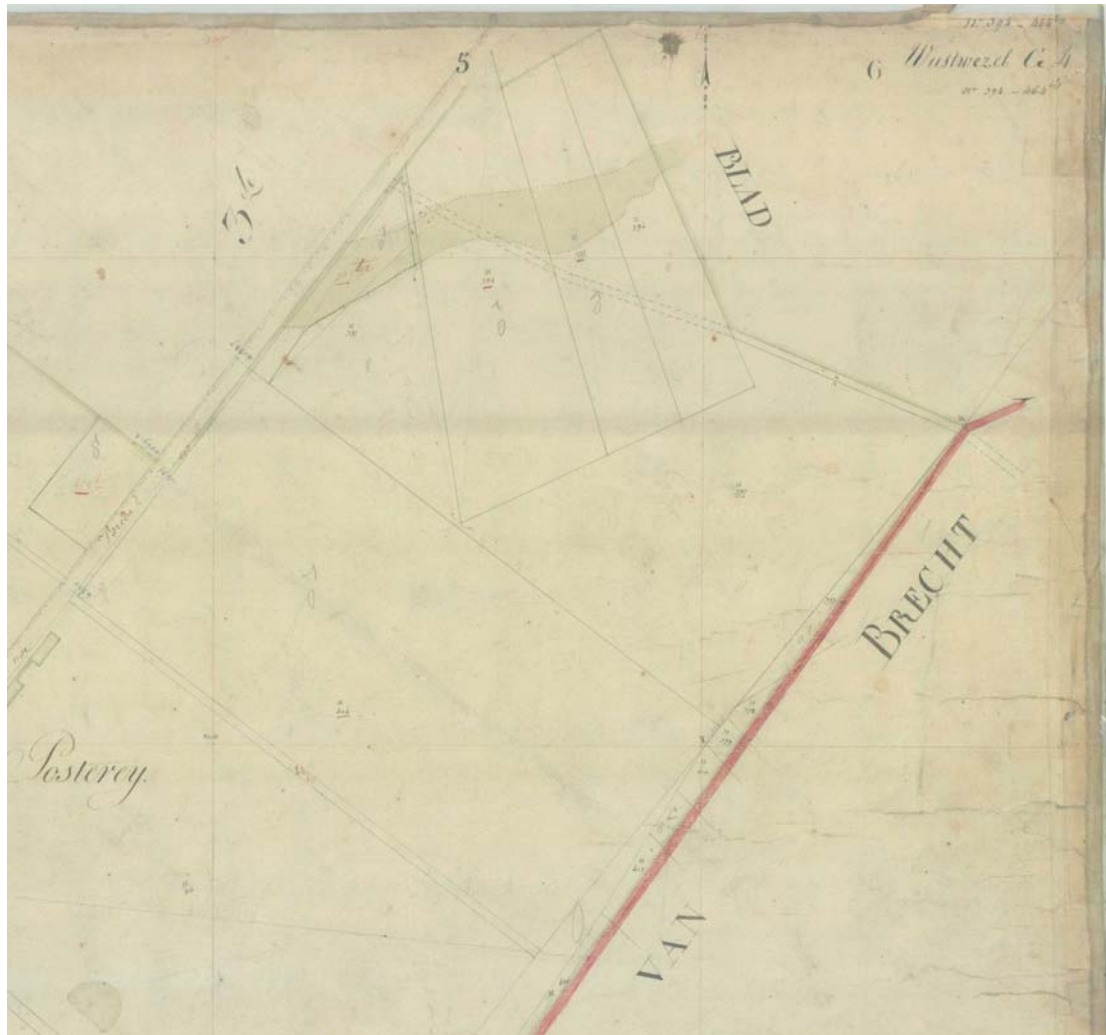
Het voormalige domein der Zuster Franciscanessen zal de percelen 394, 395, 396, 397, 397/2, 397/3, 403 en 404 bestrijken, alle gelegen tussen de Bredabaan en de grens met de gemeente Brecht. De gezamenlijke vorm van de percelen 394, 395 en 396 herinnert nog steeds aan het open akkerland zoals weergegeven op de Ferrariskaart. In stippellijn neemt dit primitief plan ook het oude wegtracé over. In volle lijn verder gezet langs de grens van perceel 397 tekent de Engelse Rijtweg zich reeds gedeeltelijk af. Perceel 403, ten noordoosten van nummer 404, vormt een smalle repel langs de Bredabaan. Voorbij 397/3 buigt dit perceel af om een weg of doorgang te vormen tussen de nummers 397/3 en 396. Naar gelijkenis met de nabijgelegen vennen wordt perceel 397/3 ingekleurd als een waterrijke zone, die zich uitstrekt dwars over de nummers 396, 395 en 394.

³ *De grote atlas van Ferraris. De eerste atlas van België. 1777. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, kaartblad 88 Kapellen.*

⁴ Het ontstaan der staatsbaan Antwerpen-Breda te Wuustwezel (1806-11), *Wesalia*, jg. I, 1926, nr. 1, p. 4-7, 26-27; Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, <http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, Bredabaan (ID:2186), december 2013.

⁵ Kadasterarchief Antwerpen (KAA), *Primitief kadasterplan*, Wuustwezel sectie G 4^e blad, 1823.

De aanwijzende tabel nr. 208, horende bij dit plan, vermeldt de toenmalige omvang, aard en eigenaars of vruchtgebruiken (artikel nummers) van de betrokken percelen. Alle gronden blijken nog onbebouwd en worden zonder uitzondering als heide getaxeerd.

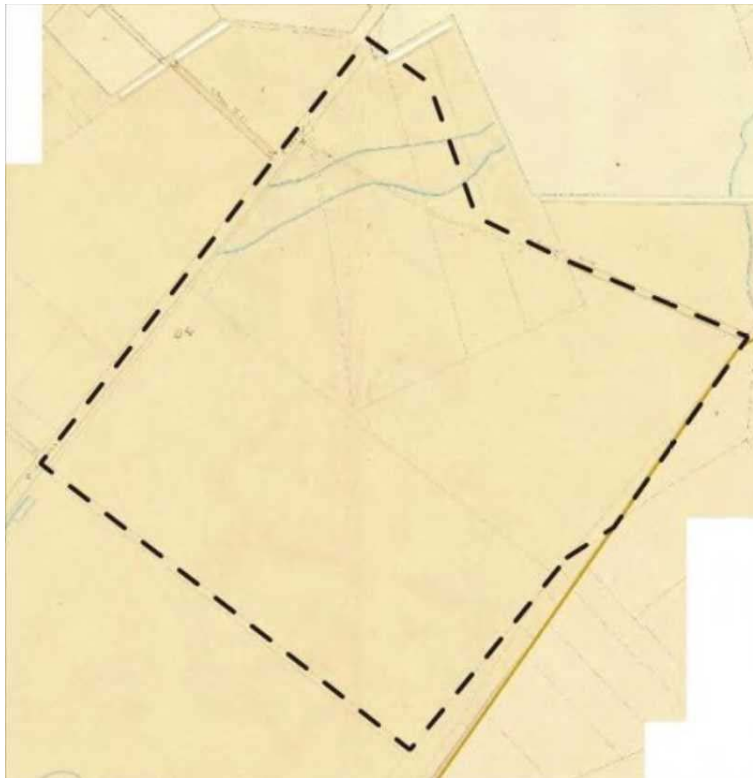

Figuur 3: Primitief kadasterplan, 1823. Kadasterarchief Antwerpen, Primitief kadasterplan, Wuustwezel sectie G 4e blad, 1823.

- Nr. 394 (2ha 72a 69ca heyde): de Bie, Augustinus en cons[or]te, schoenmaker, Loenhout (art. nr.94)
- Nr. 395 (2ha 84a 95ca heyde): Lenaerts, Dominicus, landbouwer, Wuustwezel (art. nr.222)
- Nr. 396 (5ha 45a 50ca heyde): Aernouts, Wed. Jan Matthys, landbouwer, Wuustwezel (art. nr.9)
- Nr. 397 (12ha 36a 60ca heyde): Carlier, Augustus, conducteur der diligente, Antwerpen (art. nr.74)
- Nr. 397/2 (35a 20ca heyde): Carlier, Augustus, conducteur der diligente, Antwerpen (art. nr.74)
- Nr. 397/3 (83a 30ca heyde): Cassiers, de kinderen en erfgenamen, Antwerpen (art. nr. 73)
- Nr. 403 (14a 60ca heyde): Jouan, Joannes, boekd[rukke]r, Antwerpen (art. nr.189)
- Nr. 404 (17ha 62a 10ca heyde) Jouan, Joannes, boekdrukker, Antwerpen (art. nr.189).⁶

⁶ KAA, Aanwijzende tabel nr. 208, Wuustwezel, sectie G.

In 1823 is Augustin Carlier, conducteur der diligente wonende te Antwerpen (art. nr.74), reeds eigenaar van de percelen 397 en 397/2.⁷ Na twee verkopen in 1823 en 1836 door Jean Jouan, boekdrukker wonende te Antwerpen (art. nr.189), komen tevens de aanliggende percelen 403 en 404 in zijn bezit.⁸ Als eigenaar inmiddels wonende te Wuustwezel, koopt Carlier in 1836 ook het perceel 394 van Augustin-Joseph en Charles-Willebrord De Bie.⁹ Het zelfde jaar bouwt hij op perceel 404 een huis met bijgebouw.¹⁰ Deze twee kleine bouwvolumes, samen genummerd onder 404b, vormen de eerste bebouwing op het domein. Het aanliggende perceel 404a blijft -evenals alle andere- als heide getaxeerd.

Figuur 4: Atlas der buurtwegen, 1836-1848. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 10.

Zowel de Atlas der Buurtwegen opgemaakt tussen 1836 en 1848,¹¹ als het kaartblad nr. 3/7 van de topografische kaart opgenomen door Philippe Vandermaelen tussen 1846 en 1856,¹² tonen deze eerste bouwphase onder Carlier. Beide geven tevens het waterrijke gebied weer, dat zich uitstrekt over de percelen 397/3, 396, 395 en 394. De Vandermaelen kaart neemt ook het wegtracé van het primitief plan over, maar voegt hier een derde bouwvolume aan toe. Dit lijkt echter een vergissing te zijn; daar de administratie van het kadaster het betrokken perceel 396 minstens tot 1859 als onbebouwde heide noteert.

⁷ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 208*, Wuustwezel, sectie G.

⁸ Rijksarchief Antwerpen (RAA), *Notariaat*, Notaris Gheysens Xavier-Antoine, nr. 7470 (1845), akte nr. 3793 (6-10-1845).

⁹ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Xavier-Antoine, nr. 7470 (1845), akte nr. 3793 (6-10-1845).

¹⁰ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1836 nr. 10.

¹¹ IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, juni 2011, p. 10.

¹² Nationaal Geografisch Instituut Brussel (NGI), *Topografische kaart van België door Ph. Vander Maelen kaartblad nr. 3/7 Cappellen*, 1:20.000, [1846-1856].

1845-1877

In oktober 1845 verkoopt Carlier -vermeld als alleenstaand landbouwer- zijn goed te Gooreind. Het wordt omschreven als: La maison qu'il habite avec les petits bâtimens d'exploitation, cour, jardins, terre labourable, bois de sapin, le tout ne formant qu'un bloc, se développant contre la chaussée d' Anvers à Breda, au hameau du Gooreind, commune de Wuestwezel, et portée au Cadastre sous les numeros 394, 397, 397bis, 403, 404a, 404b. [...] et le tout situé dans la Section G.¹³ Hoewel het kadasterarchief het nog steeds bij heide houdt,¹⁴ maakt deze verkoopakte reeds melding van tuinen, bouwland en dennenbos.

Dit geheel van 33ha 21a 15ca komt in handen van Joseph Reyniers - Vrancken, een koopman wonende te Antwerpen.¹⁵ Uit diverse aankopen tussen 1847 en 1872, van ondermeer de weduwe Lenaerts en de echtgenoten Aertsen - Arnouts (1847) of de erfgenamen Cassiers (1869),¹⁶ verwerft Reyniers - Vrancken ook de percelen 395, 396, 397/3, 401 en 405b.¹⁷ Op termijn verenigt hij dus als eerste alle gronden, die het latere domein der Zusters Franciscanessen zullen vormen.

In 1848 laat Reyniers - Vrancken het bestaande huis en gebouw (404b) verbouwen en vergroten tot een buitengoed met bijgebouw (404g en 404h). Ten noordoosten hiervan wordt een toegangsweg of het eerste deel van de huidige, centrale dreef aangelegd.¹⁸ Het aanliggende perceel 404a wordt nader opgedeeld en respectievelijk als mastbos (404c), bouwland (404d), tuin (404e) en lustgrond (404f) getaxeerd.¹⁹

Het gereduceerde kadasterplan nr. 55bis uit 1852 bevestigt deze nieuwe situatie en geeft tevens de toenmalige afbakening van de aanliggende percelen weer.²⁰ De grafiek en kleurstelling van dit plan zeggen echter weinig over de aard van deze percelen. Dreven worden niet als dusdanig weergegeven. Wat het kadaster als heide of mastbos registreert, komt in een zelfde lichtgroene tint. Zowel lustgrond als bouwland blijven wit. De rood ingekleurde zone wijst wel op de aanwezigheid van een moestuin.

In 1859 registreert een kadastrale mutatieschets de bouw van de conciërgewoning op de noordoostelijke hoek van perceel 395.²¹ Een daaropvolgende schets noteert de bouw van de hoeve (Heidebloem) op de zuidzijde van perceel 396.²² Ook na deze eerste bebouwing blijven de aanliggende percelen 395a en 396a als heide getaxeerd.²³

¹³ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Xavier-Antoine, nr. 7470 (1845), akte nr. 3793 (6-10-1845).

¹⁴ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

¹⁵ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

¹⁶ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12070 (1877), akte nr. 4047 (9-10-1877).

¹⁷ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

¹⁸ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1848 nr. 58.

¹⁹ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

²⁰ NGI, Gereduceerde kadasterplan van het Krijgs- en Topografiedepot, Wuestwezel (2de deel), Arrondissement Antwerpen, Plan nr. 55 bis, 1:20.000, 1852.

²¹ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1859 nr. 36.

²² KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1859 nr. 37.

²³ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

Figuur 5: Conciërgewoning gebouwd in 1859 langs Engelse Rijksweg. Foto B. Vanderheyden, 23-12-2013.

De eerste editie van de topografische kaart nr. 8/5 geeft het buitengoed van Reyniers - Vrancken weer, zoals het erbij ligt in 1870.²⁴ Samen met het blad nr. 8/1, waarop de conciërgewoning wordt weergegeven, bevestigt deze kaart de toenmalige bebouwing op het domein, alsook de aanwezigheid van een grote, omhaagde (moes)tuin. Wat eertijds heide was, blijkt reeds gedeeltelijk omgezet tot (mast)bos of weiland door hagen omzoomd. Grote gebieden blijven echter blanco en dus onbekend naar aanplanting en/of gebruik. Wel tekent zich voor het eerst de noordelijke waterloop af, alsook het circulatiepatroon in en om het domein. Intern leidt een onregelmatig circuit van paden langs bosplantsoenen of weiland. Rechte wegen markeren de zuidoostelijke hoek van de percelen 396, 395 en 394, alsook de grenzen van de nummers 404 en 397. Het domein schijnt twee toegangen te hebben vanaf de Bredabaan. Ze leiden in rechte lijn langs beide zijden van het buitenhuis en de achterliggende moestuin. Enkel de oostelijke weg doet de volledige lengte van het domein aan. De grafiek van deze kaart biedt echter geen informatie over de mogelijke aanplantingen langs deze wegen. Want ook hier worden dreven niet uitdrukkelijk weergegeven.

1877-1883

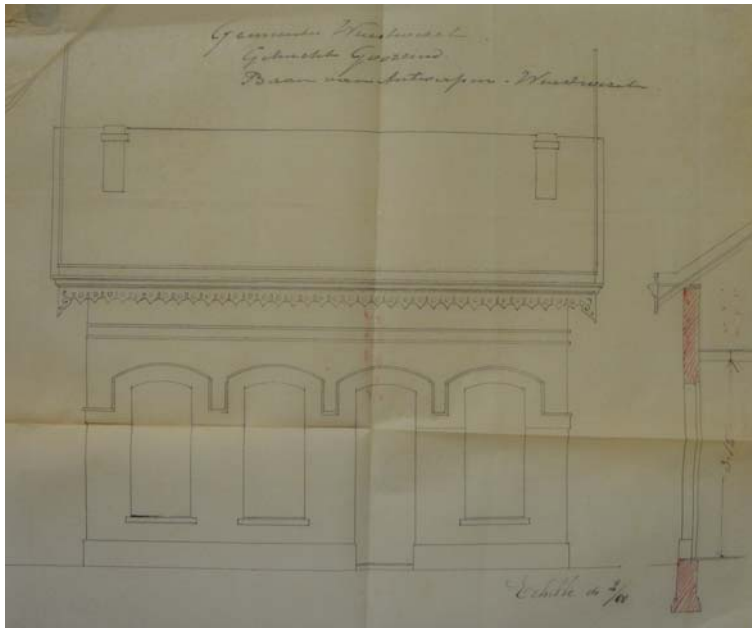
In oktober 1877 gaan via verkoop 67ha 23a 74ca eigendommen van Reyniers - Vrancken naar zijn neef en enige erfgenaam Hippolyte Janssens - De Burges, een rentenier wonende te Brussel.²⁵ Zowat de helft of 33ha 21a 15ca hiervan behelst opnieuw het buitengoed te Gooreind, dat in de akte omschreven wordt als: La maison de campagne se composant de maison d'habitation avec ap[partenances] & dépendances, corps de ferme avec grange & étables, deux pavillons de chasse,

²⁴ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie DLG1 (toestand 1870).

²⁵ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12070 (1877), akte nr. 4048 (9-10-1877) en RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12086 (1883), akte nr. 8360 (28-9-1883). Zie ook RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12070 (1877), akte nr. 4047 (9-10-1877) en B. VAN GASTEL, *Gooreind, 200 jaar geschiedenis. Van hei en ven naar moderne leefgemeenschap*, p. 133.

jardins, terres labourables, allées, bois de sapin & bruyères.²⁶ In opdracht van Reyniers - Vrancken zijn inderdaad de hoeve en de conciërgewoning gebouwd. Mogelijk gaat dit laatste door als één van de vermelde jachtpaviljoenen, maar waar zich dan het tweede bevond, blijft ook in het kadasterarchief onduidelijk.

Omstreeks 1880 laat Janssens - De Burges zowel het buitenhuis (404g) als het bijgebouw (404h) vergroten.²⁷ Hoewel dit vernieuwde geheel nog steeds twee alleenstaande volumes behelst, worden ze samengebracht onder hetzelfde nummer 404l. De aanliggende percelen 404i en 404k worden respectievelijk als lustgrond en weiland genoteerd.²⁸

Figuur 6: Gevelplan hovenierswoning, 1880. RAA, Archief van het Departement van de Twee Neten en van de Provincie Antwerpen, Vergunningsaanvragen voor bouwwerken langs rijks- en provinciewegen, nr. 198/45.

In het archief van het Departement van de Twee Neten en van de Provincie Antwerpen -bewaard in het Rijksarchief te Antwerpen- steekt bovendien de bouwaanvraag (incl. plan) en begeleidende briefwisseling van juni-juli 1880 voor de bouw van een hovenierswoning ter hoogte van de Bredabaan.²⁹ Hieruit blijkt ondermeer dat langs dezelfde baan een sloot van ca. 3m50 breed ligt. Een levende haag strekt zich uit over de volledige lengte van het omheinde buitengoed. In de as van deze haag prijkt een hek, naar alle waarschijnlijkheid gesitueerd ter hoogte van de toegangsweg tussen de percelen 404 en 397. Een kadastrale mutatieschets uit 1881 bevestigt de bouw van deze woning (397b) nabij de Bredabaan en ten oosten van de toegangsweg.³⁰ Wat rest van het aanliggende perceel 397a wordt van nu af aan als lustbos getaxeerd.³¹

²⁶ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12070 (1877), akte nr. 4047 (9-10-1877). Zie ook Heemkundige Kring Wesalia II, kopie van de opgave der registratie nr. 219.

²⁷ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1880 nr. 10.

²⁸ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

²⁹ RAA, *Archief van het Departement van de Twee Neten en van de Provincie Antwerpen*, Vergunningsaanvragen voor bouwwerken langs rijks- en provinciewegen, nr. 198/45: Vergunningsaanvraag met gevelplan ingediend op 26-6-1880. Gunstig advies van college van burgemeester en schepenen van Wuustwezel van 1-7-1880. Toekenning vergunning door ministerie van openbare werken op 24-7-1880.

³⁰ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1881 nr. 10.

³¹ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

Figuur 7: Hovenierswoning op perceel 397. Detail uit postkaart met luchtfoto kloosterdomein. Afbeelding afkomstig van een postkaartenverkoop op het internet.

Op 28 september 1883 stelt Janssens - De Burges zijn goederen te Wuustwezel, Gooreind en Brecht in 5 loten te koop. Lot 1 bevat ondermeer het buitengoed te Gooreind of de perceelnummers 192f, 394, 395a, 395b, 396a, 396b, 397a, 397/2, 397/3a, 397b, 401, 403, 404c, 404d, 404e, 404i, 404k, 404l en 405b binnen sectie G. Nieuw is de omschrijving als : Une maison de campagne avec écuries & remise, serres munies d'appareils de chauffage, jardin anglais avec étang, avenues avec de belles plantations, grand jardin potager, maison de jardinier, maisons de gardes, bâtiments de ferme avec dépendances, terres, pâtures, bois & bruyère.³² Behalve de stallen en remise bij het buitenhuis of de hovenierswoning blijkt vooral de tuin vernieuwd met de bouw van verwarmde serre en de aanleg van een zogeheten jardin anglais of Engelse tuin met vijver. Voor het eerst worden ook mooie dreven vermeld, doch zonder nadere toelichting over hun situering of soortenkeuze. Ook de omvang en ligging van de bossen en heiden of het (nieuw gewonnen) bouw- en weiland worden niet gespecificeerd.

De notariële akte meldt wel, dat naar aanleiding van deze verkoop door landmeter André Tant uit Antwerpen een plan is opgesteld, op datum van 26 juli 1883.³³

³² RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12086 (1883), akte nr. 8360 (28-9-1883).

³³ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12086 (1883), akte nr. 8360 (28-9-1883).

Figuur 8: Grondplan domein, 1883. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.

In het onderzoeksrapport van IGEAN dienstverlening naar de plan-MER-plicht van het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Domein Zusters Franciscanessen wordt zonder referentie een historisch plan van het domein opgenomen, dat volgens de auteurs vermoedelijk van eind 19de - begin 20ste eeuw dateert.³⁴ Centraal op dit plan, dat de uitsnede van een groter document blijkt te zijn, staat het cijfer 1 genoteerd, wellicht verwijzend naar het eerste lot van de hoger vermelde verkoop. Bovendien stemt de beschrijving in de verkoopakte opvallend overeen met wat op dit plan wordt weergegeven.

Twee bouwvolumes nabij het buitenhuis laten zich herkennen als de stallen en remise na uitbreiding in 1880. Bij de toegang aan de Steenweg van Brasschaet naar Wuestwezel wordt tevens de hovenierswoning uit 1880 weergegeven. In de noordoostelijke hoek van het domein prijkt de conciërgewoning uit 1859, aangeduid als maison de garde chasse. Bij de hoeve of ferme uit 1859 blijkt een klein bouwvolume te zijn toegevoegd. Ook de 3 bouwvolumes in en bij de moestuin, deels als verwarmde serres in gebruik, zijn de administratie van het kadaster nog onbekend.

De afbakening, wegen en paden op dit plan stemmen in grote lijnen overeen met de weergave op de topografische kaart van 1870. Enkel op de zuidwestelijke zijde achter de moestuin duikt een nieuwe, kaarsrechte (parallel)weg op, die tot de zuidgrens van het domein leidt. Hoewel de verkoopakte melding maakt van meerdere, mooi aangeplante dreven, wordt enkel de weg vanaf de conciërge- of jachtwachterwoning tot bij de hoeve als dusdanig weergegeven. Ook de globale, ruimtelijke structuur met dichte bosaanplantingen in de rand en open (wei- of bouw)land binnenin, komt

³⁴ IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.

grotendeels overeen met de kaart van 1870. Bijkomend worden zowel achter de moestuin als bij de hoeve (nieuwe) boomgaarden opgetekend.

Nieuw is de weergave van een landschappelijk aangelegde tuin ten oosten van het buitenhuis en de centrale toegangsweg. De waterloop op de kaart van 1870 blijkt herwerkt tot een vijver met eiland en minstens één brug nabij de hovenierswoning. Tussen de bosschages slingert een wandelpad langs een tuinpaviljoen, twee opmerkelijke cirkels -wellicht opgehoogd- en een grasveld met boomgroep(en) en een ovaalvormig perk.

Daar de verkoopakte uit 1877 geen gewag maakt van een dergelijke tuin, moet het initiatief voor deze aanleg op naam staan van Janssens - De Burges. In de relatief korte periode van zijn eigenaarschap -tussen 1877 en 1883- ondergaat het buitengoed te Gooreind grote veranderingen naar zowel omvang, architectuur als inrichting. De hechte band van deze eigenaar met zijn buitengoed mag ook blijken uit een bijzondere voorwaarde in de verkoopakte, die -behalve de komende oogst- zowel het uurwerk in de gevel van de remise als alle tuinmeubilair aan de verkoper Janssens - De Burges reserveert.³⁵

1883-1895

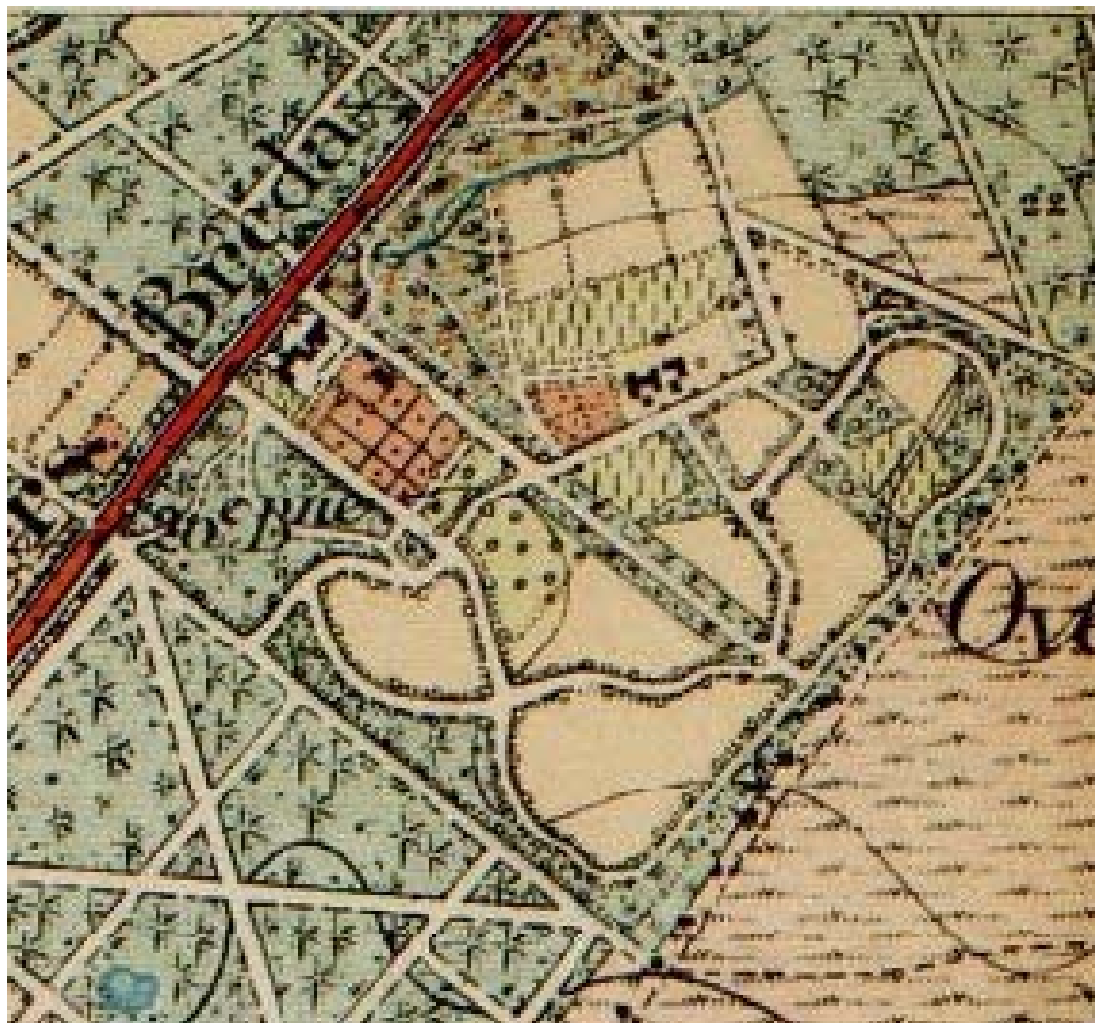
Lot 1 van de verkoop komt in handen van Henri Armand Blöte en zijn echtgenote Hubertine Joséphine Janssens, renteniers zonder beroep samen wonend in de Van Wezenbekestraat nr. 53 te Antwerpen.³⁶ Naar aanleiding van deze wissel wordt het buitengoed te Gooreind andermaal hernummerd als huis met bijgebouw (404q), weiland (404p) en lustgrond (404o), en pas nu worden in de (moes)tuin (404m) ook de broeikassen (404n) opgetekend.³⁷ Over het beheer van het domein onder deze nieuwe eigenaars is echter weinig bekend. De topografische kaart van 1892 reserveert een aparte grafiek voor bosplantsoenen, weiden, boomgaarden, moes- of siertuinen (*jardins travaillés*) en bevestigt aldus in grote lijnen de indeling van het domein zoals weergegeven op het plan uit 1883.³⁸

³⁵ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12086 (1883), akte nr. 8360 (28-9-1883).

³⁶ RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12086 (1883), akte nr. 8360 (28-9-1883).

³⁷ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1883 nr. 30 en KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 74.

³⁸ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie IMC1 (toestand 1892).

Figuur 9: Topografische kaart (toestand 1892). Heemkundige Kring Wesalia II.

1895-1923

Ook wanneer het echtpaar Blöte - Jansens het goed te Gooreind in 1895 verkoopt, lijkt het geheel schier ongewijzigd. Zo citeert Bernard Van Gastel uit de verkoopakte van 1895 een beschrijving van het domein -dan 42ha 89a 35ca groot-, die vrijwel identiek is aan deze uit 1883: Maison de campagne avec écuries et remises, serres munies d'appareils de chauffage, jardin Anglais avec étang, avenue avec de belles plantations, grand jardin potager, maison de jardinier, maison de garde, bâtiments de ferme avec dépendances, terres, pâtures et bois au Gooreind.³⁹

Het kadasterarchief vermeldt als nieuwe eigenaars: 1°) de Geslin de Bourgogne Jeanne Hélène Marie religieuse à Vauves-Les Paris, 2°) Van Melckebeke Emma Sidonie Marie Clotilde, 3°) Goodin Fanny toutes deux religieuses à Anvers, 4°) Putz Barbe Louise Mathilde veuve Audibert Paul [...]de rentière à Paris, 5°) André Marie Rosalia Françoise, 6°) Deshays Alexandria Marie Anna, 7°) Lemiere Adèle Pauline Marie Caroline, 8°) Le Cayle Mathilde Charlotte toutes les quatre propriétaires à Vauves Lez Paris France. De registratie somt tevens de betrokken percelen op: G 394, 395a, 395b, 396a, 396b, 397a, 397/2, 397/3a, 397b, 401, 403, 404c, 404m, 404n, 404o, 404p, 404q en 405b.⁴⁰

³⁹ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 133.

⁴⁰ Heemkundige Kring Wesalia II, kopie van de opgave der registratie nr. 219. Zie ook KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 1390.

Volgens Bernard Van Gastel namen de zusters het domein meteen in gebruik. Reeds enkele dagen na de verkoop arriveerden de eerste novicen. In de veranda van het voormalige buitenhuis werd een kapel ingericht. Bij het vele werk op hun nieuwe eigendom werden de zusters bijgestaan door Fons Geens en Lieske Beckers, pachters van de hoeve op het domein, die eerder al in dienst waren van Blöte - Jansens.⁴¹ Het nieuwe kloosterdomein speelde in op de behoefte aan een geschikte locatie om kloosterlingen voor het missioneringwerk op te leiden. Ook werd er een noviciaat opgericht.⁴² In 1899 startten de zusters een huishoud- en landbouwschool voor jonge meisjes op het domein, met onderricht in zowel landbouw, melkerij, kaasmakerij en fruitteelt, als schilderen, borduren en weven. Op verzoek van de pastoor van Gooreind startten ze datzelfde jaar ook een vrije meisjesschool op het domein, maar die verhuisde het jaar nadien naar een andere locatie.⁴³

Met vertraging registreert het kadaster de eigendomswissel van het domein. Een mutatieschets uit 1898 geeft -aanvankelijk in zwarte inkt- enkel de afbakening, bebouwing en nummering onder Blöte - Jansens weer.⁴⁴ In 1899 wordt de verbouwing van het hoofdgebouw opgetekend, als één enkel bouwvolume (404t) met extra vleugel naar de straatzijde toe.⁴⁵ Tegen 1902 komt hier een tweede westelijke vleugel naar de straatzijde bij (404w).⁴⁶

Schaarse literatuur vertelt hoe de zusters gebruik maakten van het domein. Volgens Stan Dirven verkochten ze eigen geteelde groenten en fruit op de markt in Antwerpen. In de zomer verzamelden ze geneeskrachtige kruiden uit de tuin.⁴⁷ Maar tuin en domein boden ook plaats voor ontspanning. Zo werd op 14 april 1895 het eerste paasfeest te Gooreind gevierd, met het rapen van chocolade paaseieren en bootjesvaren op het water.⁴⁸ Slechts enkele maanden later klaagt de pastoor van Gooreind, Van den Akkerveken, bij zijn oversten over wat hij onbetamelijke gedrag noemt, zoals de late avondwandelingen bij fakkellicht, die de zusters langer wakker houden dan hun regel hen gebiedt.⁴⁹

In 1905 wordt het kloostergoed overgedragen aan de drie gezusters Le Jariel,⁵⁰ met name Anna Maria, Genoveva en Yvonne, alle zonder beroep en wonende te Fribourg en Rome.⁵¹ Op 11 oktober 1914, na het uitbreken van WOI, verlaten de Gooreindse zusters hun kloosterdomein. Na verblijf van een maand in Breda, keren zij terug. De novicen daarentegen brengen de hele oorlogsperiode in Amsterdam door.⁵² Met de hulp van een aantal achtergebleven arbeiders, wordt het zware landbouwwerk op het domein zo goed mogelijk verder gezet.⁵³

⁴¹ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 133-135. S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 24-25, 40.

⁴² M.B. HYGONET, *Een groote Ziel. Een groot Werk. De Zeer Eerwaarde Moeder Maria van de Passie, Stichtster der Franciscanessen Missionarissen van Maria*, p. XV-XVI.

⁴³ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 135. M. LEUNEN, *Wuustwezel. Gooreind. Historisch fotoboek*, p. 276.

⁴⁴ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1898 nr. 8. Aantekeningen in blauwe inkt zijn van latere datum (zie verder).

⁴⁵ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1899 nr. 26.

⁴⁶ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1902 nr. 22.

⁴⁷ S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 26.

⁴⁸ S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 26.

⁴⁹ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 137. S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 23-24, 27.

⁵⁰ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 134.

⁵¹ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 1390.

⁵² B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 135.

⁵³ S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 31.

In 1920 wordt de kadastrale toestand van het domein geüpdate. Op de mutatieschets van 1898 worden -dit keer in blauwe inkt- aangepaste percelen en dito nummers genoteerd.⁵⁴ De aanwijzende tabel nr. 209 biedt bijkomende informatie over hun aard en gebruik. Naast de tuinzone (397b/3) met vijver (395i) wordt nu ook de hele westzijde van het domein (404r, 404s, 404u, 404v, 404w) als lustgrond getaxeerd. Meerdere percelen heide blijken inmiddels omgezet tot enkelvoudig of gemengd kreupelbosch (394b, 394c, 395e, 396h, 397d, 397f, 397g, 397h, 397i, 397l, 397n, 397o, 404x, 404y, 404c², 404e²), dennebosch (394d, 404d²), weiland (396c, 396d, 396e, 396g, 397c, 397e, 397m, 397p, 397q), bouwland (395f, 395g, 395h, 396f, 397k, 404z, 404a², 404b² en 404f²) of boomgaard (396i, 396k en 404i).⁵⁵ Op het weiland (397q) ten zuidoosten van de centrale toegangsdrif wordt een cirkel of heuveltje ingetekend.

1923-2010

Het goed van de gezusters Le Jariel gaat in januari 1923 over naar de vzw Zusters Franciscanessen Missionarissen van Maria,⁵⁶ met zetel te Antwerpen en later in Sint-Pieters-Leeuw (art. nr. 2125).⁵⁷

Meteen wordt een nieuwe kapel gebouwd, met eerste steenlegging op 8 september 1923, inzegening op 25 augustus 1924 en eerste viering op 17 september 1927.⁵⁸

Na toestemming van de gemeente wordt in 1925 de eerste begraafplaats aangelegd, volgens een cirkelvormig grondplan met daarin twee concentrische rijen graven.⁵⁹ Zeventien zusters die reeds op het kerkhof van Wuustwezel begraven waren, konden aldus naar het domein in Gooreind worden overgebracht.⁶⁰

Ook de bouw van een nieuwe hoeve ten westen van het klooster dateert Van Gastel in dezelfde periode.⁶¹ Een kadastrale mutatieschets registreert ze pas in 1929, samen met de uitbreiding van het klooster, van nu af aan met binnentuin, nieuwgebouwde kapel en noviciaat. In de achterliggende moestuin prijkt een vernieuwde serre met bijgebouwtje (404o²).⁶²

De topografische kaart van datzelfde jaar brengt weinig nieuws.⁶³ Ze ontbreekt daarenboven zowel de begraafplaats -inmiddels vier jaar oud- als de achterste vleugel van het noviciaat. Twee bijgebouwen van de hoeve, die op de kadasterplannen ingetekend staan, zijn hier verdwenen. Wel weergegeven is het derde, kleine gebouwtje, dat -hoewel onbekend aan het kadaster- reeds te zien was op het plan van 1883 en de topografische kaart van 1892.

⁵⁴ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1898 nr. 8 / 1920 nr. 81.

⁵⁵ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 1390.

⁵⁶ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 134.

⁵⁷ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 2125.

⁵⁸ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 135. S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 32.

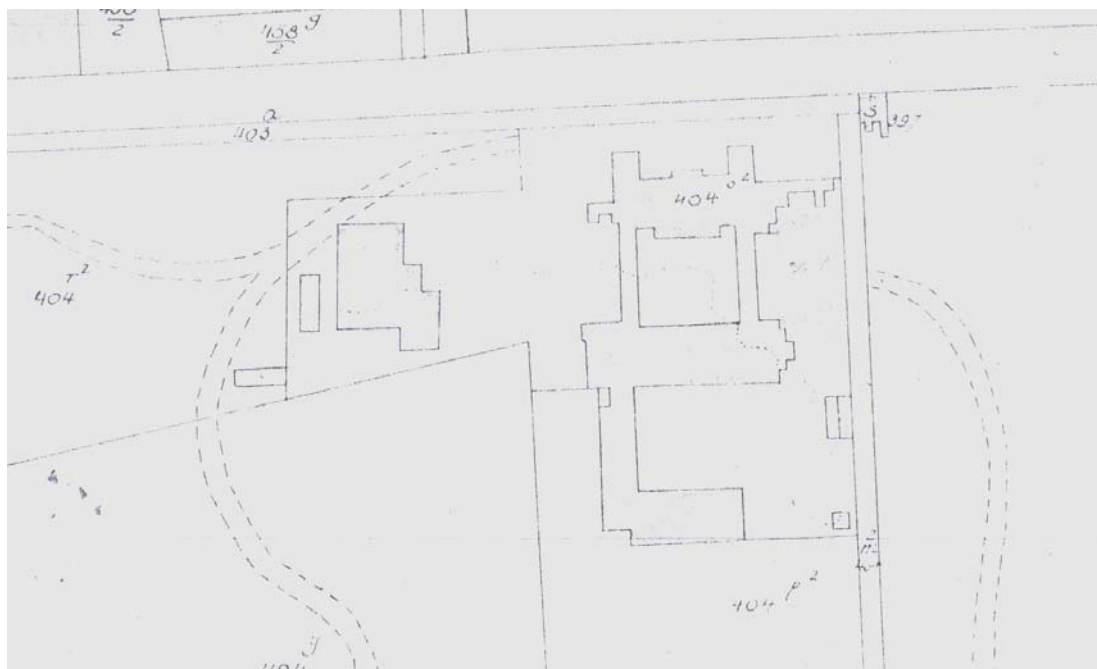
⁵⁹ J. DE MEESTER, *Het oud kerkhof van de Franciscanessen in Gooreind*, in: *Wesalia II. Heemkundige Kring Wuustwezel*, jg. 13 nr. 2, p. 17.

⁶⁰ Archief F.M.M. Brussel, Map Photos Archives Gooreind en Map Photos Belgique.

⁶¹ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 135-136.

⁶² KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1929 nr.43.

⁶³ NGI, *Topografische basiskaart van België*, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie ICM4 (toestand 1929).

Figuur 10: Klooster, kapel, noviciaat en hoeve zoals weergegeven op kadasterplannen vanaf 1929. Heemkundige Kring Wesalia II, Kadasterplan bijgewerkt tot 1971.

In 1938 wordt de voormalige conciërgewoning vergroot en komt ernaast een bijgebouw te staan.⁶⁴ Op 11 mei 1940, amper een dag na het uitbreken van WOII, valt een bom op een luttele drie meter van het klooster. Vier dagen later vorderen de Duitsers het domein op, om er vluchtelingen en gevangenen in onder te brengen.⁶⁵ Een kadastrale mutatieschets uit 1941 noteert een beperkte verbouwing van de oude hovenierswoning.⁶⁶ Guido Van Wassenhove, auteur van *Wuustwezel en Loenhout in de Tweede Wereldoorlog* maakt melding van oorlogsschade: het klooster van de Franciscanessen zou zwaar beschadigd geraakt zijn in de periode van de V-bommen, tussen november 1944 en maart 1945. Op de bijgevoegde kaart met V1- en V2-inslagen in Wuustwezel, Gooreind en Loenhout valt op het domein van de Franciscanessen echter slechts één inslag in open veld te ontwaren.⁶⁷ In 1945 wordt 1,5 hectare in de noordelijke hoek van het domein, langs de Bredabaan, met dennen beplant.⁶⁸

In de vroege jaren 1950 verleent het kadaster tijdelijke kwijtschelding of vrijstelling van lasten.⁶⁹ Mogelijk is dit het moment waarop men andermaal de mutatieschets van 1898 en 1920 bovenhaalt en die opnieuw van een aangepaste nummering voorziet.⁷⁰ Ook in de bijbehorende, aanwijzende tabel nr. 209 wordt één en ander geschrapt. Kreupel- of dennenbos worden simpelweg bos, (gehavende?) bospercelen worden weiland, (verwaarloosd?) bouwland wordt bos of weiland. Zelfs een boomgaard en de vijver worden als weiland genoteerd.⁷¹

⁶⁴ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1938 nr. 66.

⁶⁵ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 136. S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 33.

⁶⁶ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1941 nr. 42.

⁶⁷ G. VAN WASSENHOVE, *Wuustwezel en Loenhout in de Tweede Wereldoorlog*, p. 355 en 357 en kaart 4.

⁶⁸ Archief F.M.M. Brussel, Doos Fermeture histoire, geannoteerde kopie kadasterplan

⁶⁹ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 2125.

⁷⁰ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1898 nr. 8 / 1920 nr. 81.

⁷¹ KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nr. 2125.

In 1958 wordt naast de eerste begraafplaats, het tweede en huidige kerkhof aangelegd.⁷² Rond 1960 bewoont François Van Dijck als laatste de hoeve, nadien wordt Heidebloem een kamphuis.⁷³ De topografische kaart nr. 8/5/6 geeft de toestand van het kloosterdomein in de jaren 1961- 1962 weer.⁷⁴ Voor het eerst op deze kaarten worden de dreven opgetekend: de centrale toegangsreef, de parallelreef ten westen hiervan, een reef met gracht ten westen van de hoevepercelen en het gedeelte van de Engelse Rijksweg op het domein. Ten noorden van het klooster wordt een onbekende kapel aangeduid; over de vijver liggen dit keer twee bruggen. De hoeve Heidebloem en haar bijgebouwen blijken deels afgebroken. Te midden van perceel 404 duikt een waterelement op. Zowel de oude als nieuwe begraafplaats worden hier weergegeven. Want pas later in de jaren 1960 wordt het oude kerkhof ontruimd.⁷⁵

In het IGEAN onderzoeksrapport wordt zonder legende of referentie een historisch plan van het kloosterdomein opgenomen, dat naar de auteurs vermoeden uit de tweede helft 20e eeuw dateert.⁷⁶ De Heemkundige Kring Wesalia II beschikt over een handgetekende en geannoteerde kopie van dit plan.⁷⁷ Op basis van de bebouwing weergegeven op beide stukken, moet het origineel van vóór 1962 dateren. Hierop worden de belangrijkste wegen en paden van heiligenamen voorzien.⁷⁸ Met terugwerkende kracht zijn dezelfde namen ook aangebracht op het plan van 1883.

⁷² B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 136. S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 34.

⁷³ M. LEUNEN, *Wuustwezel. Gooreind. Historisch fotoboek*, p. 276; B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 136.

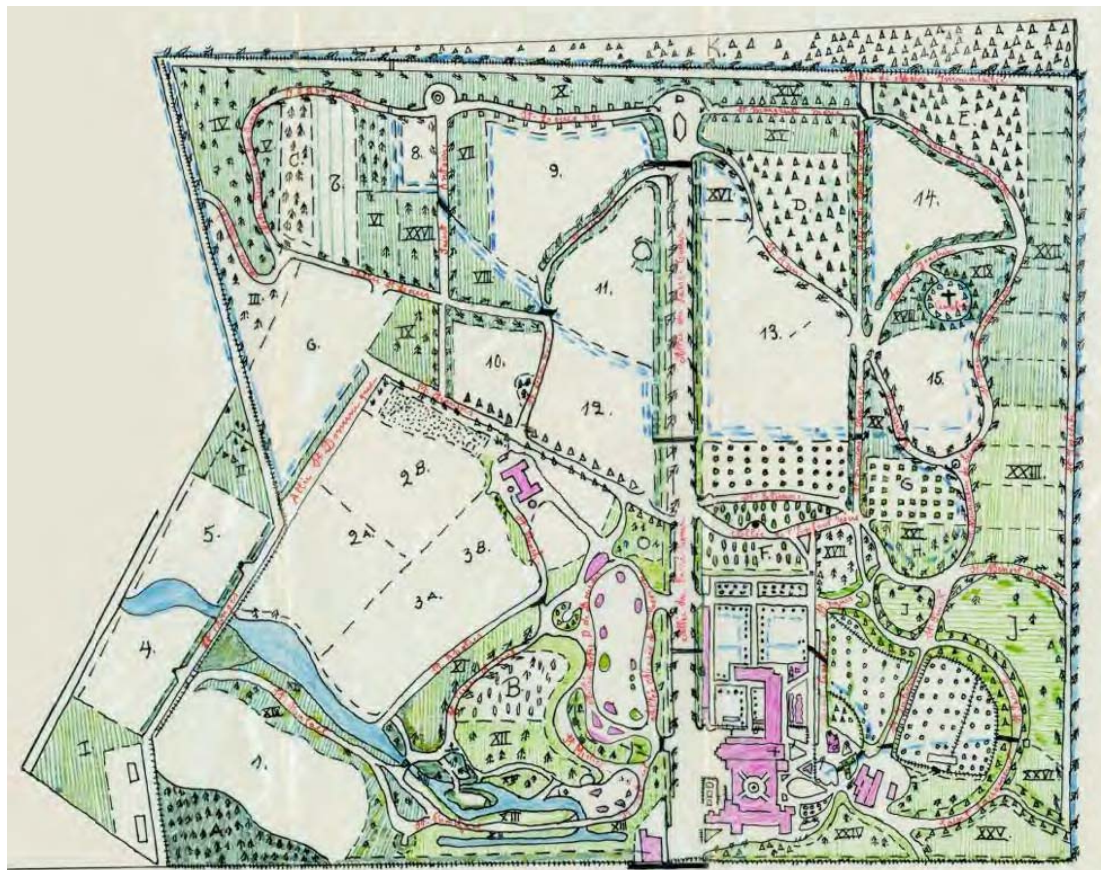
⁷⁴ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5/6 Brecht - Oostmalle, 1:25.000, Editie.1 (toestand 1961-1962).

⁷⁵ J. DE MEESTER, *Het oud kerkhof van de Franciscanessen in Gooreind*, in: *Wesalia II. Heemkundige Kring Wuustwezel*, jg. 13 nr. 2, p. 17.

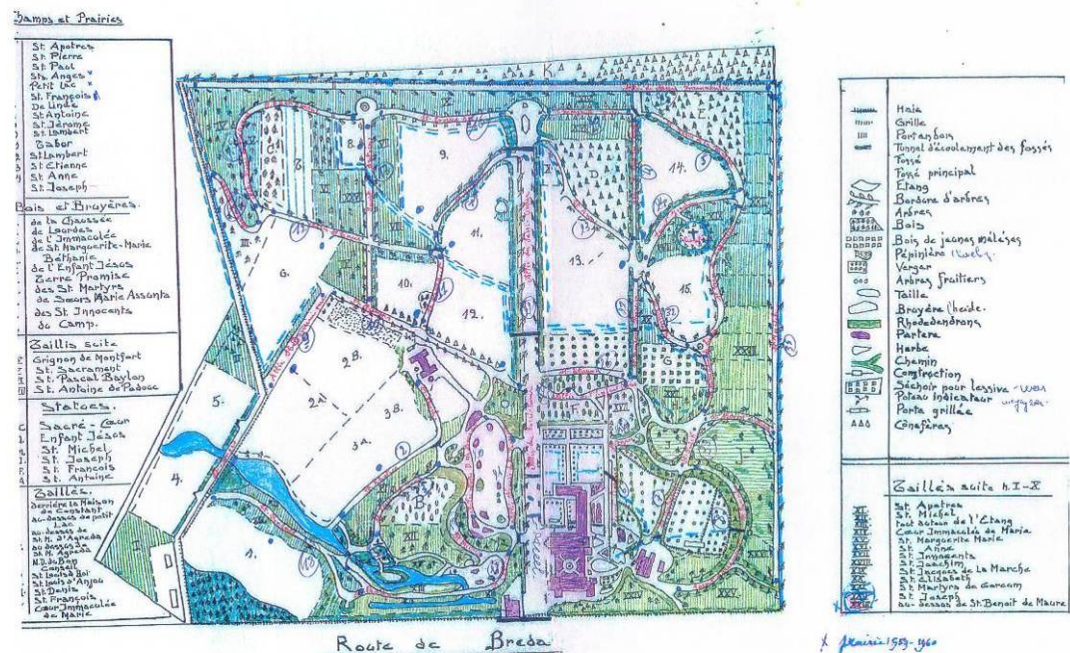
⁷⁶ IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, p.13.

⁷⁷ Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein

⁷⁸ Zie ook <http://www.ruraalnetwerk.be/projecten/historische-benaming-van-straten-en-weilanden-domein-franciscanessen-gooreind>.

Figuur 11: Plan kloosterdomein. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, p.13

Figuur 12: Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein

De legende bij de handgetekende kopie maakt melding van meerdere beelden, die verspreid op het domein staan opgesteld: een Heilig Hartbeeld, een Kind Jesus, Aartsengel Michaël, Sint Jozef, Sint

Meeusen (art. nr. 4590) te worden bebouwd.⁸² In 1968 of 1969 -de literatuur spreekt elkaar tegen- wordt het noviciaat overgebracht naar Antwerpen.⁸³

De topografische kaart van 1970 herneemt de toestand van 1961-1962.⁸⁴ De volgende editie uit 1985 voegt op perceel 404 twee nieuwe waterelementen toe, evenals een derde kapel ter zijde van de centrale toegangsreef of Allée du Sacré Coeur.⁸⁵ Een terugblik op de oudere kaarten en zelfs het plan van 1883 leert hoe deze plek reeds langer een aparte inrichting vertoont. In 1985 wordt op vraag van het bisdom een kluis ingericht, die vanaf 1986 door Christiane De Wit en vanaf 1993 door Nora Mertens bewoond zal worden. Een geannoteerde kopie van een kadasterplan, berustend in het kloosterarchief van de Franciscanessen, lokaliseert deze kluis aan de zuidwestelijke zijde van het kloosterdomein, ongeveer op het midden van de as tussen de hoeve van 1929 en de tweede begraafplaats. Op de kaart is het kleine gebouwtje aangeduid als 'blijkhut'. Met potlood is er 'ermite' bijgeschreven.⁸⁶

In 1987 wordt het perceel 397/3d of de hele hoek van de Bredabaan en de Engelse Rijksweg kadastraal afgesplitst.⁸⁷ In 1991 wordt het herstellingsoord Zonnelied opnieuw een klooster,⁸⁸ waar terugkerende missionarissen of oude en zieke zusters verzorging vinden.⁸⁹ In 1994 verbouwt de vzw CODA de hoeve aan de Bredabaan tot 'Gastenhuis voor Palliatieve Zorgverstrekking in de Regio Noorderkempen'.⁹⁰ In 1995 vieren de zusters Franciscanessen hun aanwezigheid in Gooreind,⁹¹ met een jubileumschrift: 100 jaar F.M.M. Leven in Gooreind 1895-1995.⁹²

⁸² KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1967 nr. 97 en 1968 nr. 101. KAA, *Aanwijzende tabel nr. 209*, Wuustwezel, art. nrs. 2125 en 4590.

⁸³ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 136. S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 37.

⁸⁴ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5/6 Brecht - Oostmalle, 1:25.000, Editie 2 (toestand 1970).

⁸⁵ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5/6 Brecht - Oostmalle, 1:25.000, Editie 3 (toestand 1985).

⁸⁶ Archief F.M.M. Brussel, Doos Fermeture histoire, geannoteerde kopie van kadasterplan

⁸⁷ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1987 nr. 75.

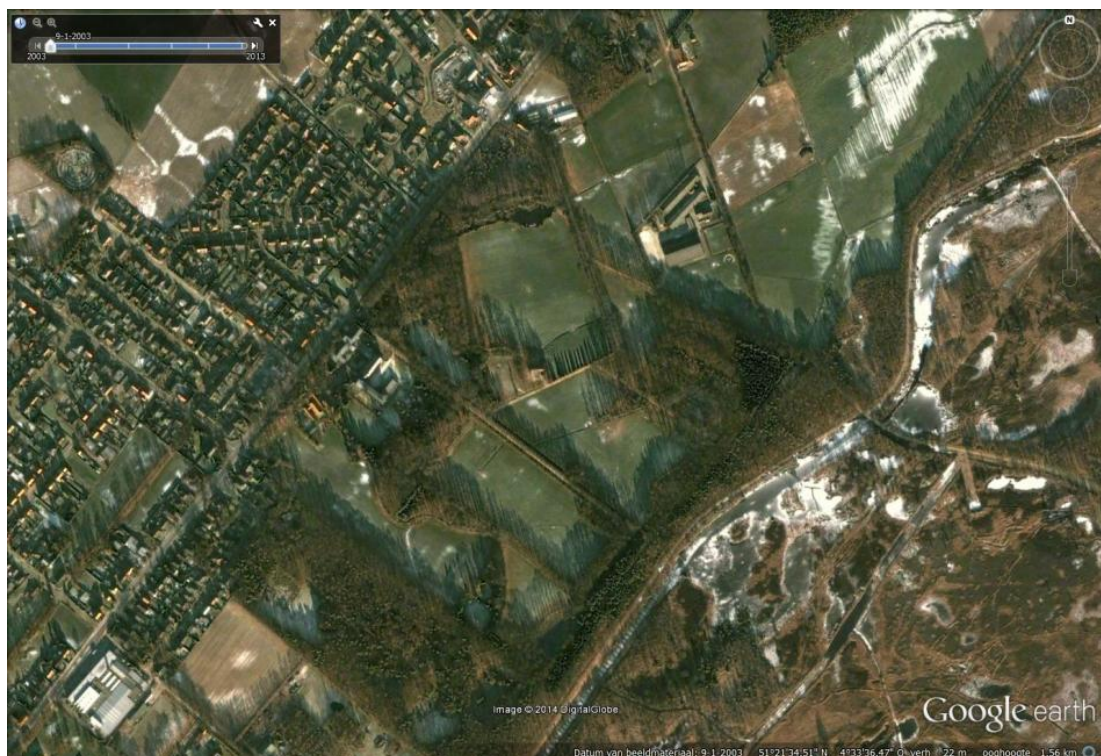
⁸⁸ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 136.

⁸⁹ S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 40.

⁹⁰ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 137.

⁹¹ S. DIRVEN, *Het klooster (...)*, p. 41.

⁹² B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 134.

Figuur 14: Luchtfoto van het domein, Google Earth, 9.1.2003

2010

In 2010 verlaten de zusters het klooster. Hun domein komt in bezit van de gemeente Wuustwezel, de vzw Kempens Landschap, Coda Hospice en het OCMW.

Bij ministerieel besluit van 9 februari 2011 wordt het Groot Schietveld te Brasschaat, Brecht en Wuustwezel definitieve aangeduid als ankerplaats.⁹³ Zowel het kloosterdomein van de Zusters Franciscanessen als het nabijgelegen kasteelpark Verellen vallen binnen de afbakening van dit gebied en zijn dus mede bepalend voor de natuurwetenschappelijke, historische, esthetische, socio-culturele en ruimtelijk-structurerende waarden van deze ankerplaats.

Het gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan Domein Zusters Franciscanessen,⁹⁴ dat op vraag van de gemeente opgemaakt werd door IGEAN dienstverlening en door de Bestendige Deputatie van de Provincie Antwerpen op 22 december 2011 goedgekeurd werd, voorziet in de omvorming van het domein tot erfgoedlandschap.

Met het oog op het behoud, de bescherming en het beheer van de waardevolle cultuurhistorische elementen en de landschappelijke kenmerken van het domein formuleert dit plan volgende doelstellingen:

- het behoud en het beheer van de parkaanleg, meer bepaald de bomengroepen, bomenrijen, hagen en waardevolle solitaire bomen, het dreven- en padennetwerk met zichtassen, de grachten, de vijver met brug en de religieuze parkornamenten (beelden en heiligenvereringen);
- het behoud en het beheer van de loofbosaanplantingen met respect voor het historische aspect van het gebied dat zich uit in aanplantingen van soms specifieke soorten en variëteiten;

⁹³ Ministerieel besluit tot definitieve aanduiding van de ankerplaats Groot Schietveld te Brasschaat, Brecht en Wuustwezel, 09.02.2011.

⁹⁴ IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, juni 2011.

- het behoud van het drevenstelsel als historisch en beeldbepalend structurerend element;
- het behoud van het onverharde wegen- en padennetwerk;
- het behoud en het beheer van het grachtenstelsel;
- het behoud en het beheer van het bouwkundig erfgoed, namelijk de kapel en de hoeve
- het behoud en het beheer van de begraafplaats in het domein;
- het behoud en het beheer van de open ruimten in landbouwgebruik.⁹⁵

In en bij de voormalige hoeve Heidebloem, die in januari 2012 door een hevige brand geteisterd werd,⁹⁶ voorziet dit plan in de inrichting en ontsluiting van een plattelandseducatief centrum met museumruimte en beperkte horecafunctie.⁹⁷

Op vraag van de vzw Kempens Landschap zijn door Monumentenwacht Provincie Antwerpen in augustus 2012 de diverse grotconstructies, beelden en sokkels op het domein onderzocht. Ook de beeltenissen van Sint Franciscus, Sint Antonius en het Kind Jesus, die uit voorzorg in een gemeenteloods staan, zijn daarbij bekeken. Om dit klein erfgoed te behouden, te herstellen, terug te plaatsen en van vandalisme te vrijwaren, beveelt het rapport van deze inspectie dringende conservatie- en onderhoudswerken aan, ook voor wat de omringende beplanting betreft.⁹⁸

2.1.1.2 Beeldmateriaal

De afbeeldingen (en bijhorende nummering) waarnaar in onderstaande tekst wordt verwezen, kunnen allen terug gevonden worden in Bijlage 2.

Kloostergebouwen

De oudste kern van wat later het klooster van de Zusters Franciscanessen zal worden, bestaat uit een bescheiden woning die Augustin Carlier in 1836 voor zichzelf laat bouwen. Aan de oostelijke zijde ervan staat een klein bijgebouw, daterend van hetzelfde jaar.⁹⁹ In 1848, drie jaar na de verkoop aan Joseph Reyniers - Vrancken, wordt de woning naar de tuinzijde toe tot een U-vorm uitgebreid. Het bijgebouw moet wijken voor deze vergrotingswerken, en wordt vervangen door een ruimer bouwvolume, dicht bij de grens met perceel 397 gelegen.¹⁰⁰ De volgende eigenaar, Hippolyte Janssens - De Burges, laat beide gebouwen in 1880 aanpassen.¹⁰¹ Rond deze periode bevindt zich ten westen van het woonhuis aan de straatzijde een klein bouwvolume, dat niet op de kadasterplannen weergegeven wordt.¹⁰² Waarschijnlijk is het dit schuurtje dat te zien is op de vroegst te dateren foto van het kloostergebouw, die voor de verbouwingen van 1899 genomen werd (afb. 1). De foto toont een open voorplein met wat lijkt op de aanzet van paden naar de Bredabaan. Een weg, breed genoeg voor koetsen en wagens, verbindt het voorplein met de centrale toegangsweg ten noordoosten van de gebouwen. Bomen, gras en rododendron perken omgeven het huis en het voorplein (afb. 1).

⁹⁵ IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, p. 34-35

⁹⁶ Gemeente Wuustwezel, verslag van de gemeenteraadszitting van 11 mei 2012.

⁹⁷ IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, p. 37.

⁹⁸ Monumentenwacht Provincie Antwerpen, *Inspectierapport 2012. Klein erfgoed van en te Wuustwezel. Beelden domein Zusters Franciscanessen*, 2012.

⁹⁹ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1836 nr. 10. RAA, *Notariaat*, Notaris Gheysens Xavier-Antoine, nr. 7470 (1845), akte nr. 3793 (6-10-1845).

¹⁰⁰ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1848 nr. 58.

¹⁰¹ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1880 nr. 10.

¹⁰² IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, p. 11.

Zowel de open ruimte voor het huis als het pad naar de centrale toegangsweg zijn op het plan van 1883 weergegeven.¹⁰³

In 1899, na de intrek van de Zusters Franciscanessen, worden hoofd- en bijgebouw met elkaar verbonden door middel van een nieuwe vleugel naar de straatzijde toe.¹⁰⁴ Uit het beeldmateriaal blijkt dat deze vleugel ten minste twee bouwfases heeft gekend.¹⁰⁵ Een beukenhaag vormt de scheidingslijn tussen het kloosterdomein en de Bredabaan. Delen van deze haag zijn tot vandaag bewaard gebleven. De beplanting tussen het klooster en de haag bestaat uit vrijstaande bomen en een rij coniferen (afb. 2). Deze aanplanting blijft lange tijd behouden, zo blijkt uit afbeelding 4, waarop de torenspits van de in 1923-24 gebouwde kapel reeds te zien is. Een deel van opgeschoten coniferen belemmert hier het zicht op het oorspronkelijke hoofdgebouw (afb. 4).

Een tweede vleugel aan de straatzijde, ditmaal aan de westzijde van het kloostergebouw, wordt in 1902 gebouwd.¹⁰⁶ Op foto's daterend van na de bouw van deze vleugel zijn de toegangen tot het kloosterdomein te zien. Men betreedt het domein via een witte, metalen poort die uitgaat op de centrale dreef, of via een wit, metalen poortje ter hoogte van de aanbouw van 1902 (afb. 3, 5 en 6).

Rond 1902 ontsluit de centrale dreef via een witgeverfd, houten poortje de 'cour intérieure' (afb. 7).¹⁰⁷ Ter hoogte van deze toegang staat in de dreef een stenen kolom, waarop een metalen kruis bevestigd is (afb. 7 en 40). De binnenkoer bestaat uit een grasveld omgeven door een witgeverfde, houten omheining. (afb. 8) Aan de westzijde zijn op het grasveld enkele fruitbomen aangeplant. (afb. 9) De omheining geeft via een poortje uit op de moestuin. (afb. 10, 11, 12 en 13).

Bij de bouw van de kapel van het noviciaat in 1923-24 wordt de ruimte tussen klooster en kapel omgevormd tot een ommuurde binnentuin.¹⁰⁸ De binnentuin is symmetrisch aangelegd rond een centraal, cirkelvormig perk met daarin een Mariabeeld op een sokkel, geflankeerd door rozenstruiken. Vanuit het centrum vertrekt een pad naar elk van de vier hoeken, om daar aan te sluiten op een brevierpad langsheen de omtrek van de binnentuin. De perken zijn afgezoomd met stukken steen, samengevoegd tot een lage, rotsachtige boord. In de binnentuin bevindt zich een afgedekte waterput (afb. 14 en 15).

De administratie van het kadaster registreert in 1929 in eenzelfde mutatieschets de realisatie van de kapel, de ommuurde binnentuin en de twee nieuwe vleugels van het noviciaat.¹⁰⁹ Het beeldmateriaal, daarin ondersteund door de topografische kaart van 1929, toont echter aan dat de verwezenlijking van deze nieuwe gebouwen stapsgewijs verloopt.¹¹⁰ Een eerste fase bestaat uit de bouw van de ommuurde binnentuin en de kapel. Achter de kapel verrijst in diezelfde fase een bouwvolume dat de verbinding zal maken met de toekomstige aanbouw. De vensteropeningen in de

¹⁰³ IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, p. 11.

¹⁰⁴ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1899 nr. 26.

¹⁰⁵ Vergelijk daarvoor de hoogte van de kroonlijst van de nieuwe aanbouw op afbeelding 2 met de hoogte van de kroonlijst van de aanbouw op afbeeldingen van latere datum (bv. afbeelding 3).

¹⁰⁶ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1902 nr. 22.

¹⁰⁷ Afbeeldingen 7, 25, 35, 40 en 61 maken deel uit van de postkaartenreeks 'Colonie missionnaire des F.M. de M. à Gooreind'. De adreszijde van de postkaarten is onverdeeld en daardoor te dateren voor 1906 (de postkaarten verschenen waarschijnlijk later in herdruk, wat de verdeelde adreszijde bij sommige dubbele exemplaren verklaart). Afstempelingen van verzonden postkaarten uit de reeks variëren van 1903 (L' Allée du Sacré-Coeur) tot 1907 (La Ferme, La Pelouse). Op de postkaart 'Le Couvent' is de westelijke aanbouw van 1902 te zien. Vermoedelijk kwam de reeks in één keer uit, waardoor we ze rond 1902 kunnen dateren.

¹⁰⁸ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1929 nr. 43. NGI, Topografische basiskaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie ICM4 (toestand 1929).

¹⁰⁹ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1929 nr. 43.

¹¹⁰ NGI, Topografische basiskaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie ICM4 (toestand 1929).

wachtgevel suggereren dat de bouw van de nieuwe, aansluitende vleugel mogelijk pas na verloop van tijd voorzien wordt (afb. 16 en 17). In een tweede fase volgt de bouw van de twee nieuwe vleugels van het noviciaat (afb. 18 en 19). Het perceel meteen naast de kapel blijft -onveranderd sinds het midden van de negentiende eeuw- in gebruik als moestuin (afb. 20 en 21). Eén van de twee serres uit 1883 moet wijken voor de bouw van de nieuwe kapel in 1923-24. De andere wordt ofwel verbouwd, of ruimt plaats voor een nieuwe serre van vrijwel dezelfde grootte.¹¹¹ Bij deze werken trekt men waarschijnlijk ook de muur op die de moestuin van de dreef afschermt (afb. 20). Een tweede serre die later tegen de tuinmuur verrijst, is nooit in de kadastergegevens opgenomen. Het kleine, daarnaast gelegen gebouwtje (mogelijk een pottenschuur) verschijnt wel vanaf 1929 in de kadasterplannen (afb. 21). Op de akkers ten zuidoosten van het noviciaat worden groenten geteeld (afb. 17, 18, 19 en 21). Ten zuiden van het noviciaat bevinden zich een tuin en weiland (afb. 21). Na 1970 worden zowel de moestuin naast de kapel als de akkers en het weiland achter de noviciaatgebouwen heraangelegd als tuin (afb. 22 en 23).

Tuin van het noviciaat en grot van O.L.V. van Lourdes

Het plan van het domein uit 1883 geeft ter hoogte van de hoofdgebouwen en de moestuin, ten oosten van de centrale dreef, een landschappelijk aangelegde tuin weer (afb. 24).¹¹² Een deel van deze tuin bestaat uit een grasveld, aan de randen voorzien van enkele perken, en volledig omgeven door een slingerend wandelpad. Het verschijnt op een postkaart van ca. 1902 onder de benaming 'La Pelouse' (afb. 25), maar wordt later 'de tuin van het noviciaat' genoemd (zie bv. afb. 27). Of deze tuin van het noviciaat ook de rest van de landschappelijke aanleg omvat, valt uit het beeldmateriaal moeilijk af te leiden. De meeste foto's zijn vanuit gelijkaardige standpunten getrokken; ze geven een overzicht van de tuin langs de lengteas van het grasperk, richting Bredabaan toe, of ze bieden een blik op de gebouwen van het noviciaat met de tuin als voorgrond. Hierdoor komt een aanzienlijk deel van de tuin zelden in beeld. Op de foto's zien we delen van het grasveld en het omliggende wandelpad, door bomen en struikgewas van de centrale dreef gescheiden. Op meerdere plaatsen zijn in de randen van het gras afgeronde perken aangelegd, alsook lage heesters en bomen aangeplant (afb. 25).

De grot van O.L.V. van Lourdes, gelegen aan de noordelijke rand van het grasveld, ter hoogte van de kapel van het noviciaat, is op de postkaart van 1902 duidelijk zichtbaar op de achtergrond (afb. 25). Daaruit volgt dat de Mariagrot voor 1902 op het domein opgericht werd. Op de enige andere en tevens later gedateerde overzichtsfoto van de tuin is de grot niet te zien (afb. 27). Dit is wellicht een gevolg van de lichtinval, die -zo blijkt uit het beeldmateriaal- van grote invloed is op de zichtbaarheid van de kunstromen (vergelijk bv. afb. 29 en afb. 31). De bomen die op het plan van 1883 zo uitdrukkelijk in de noordelijke rand van het grasveld gesitueerd worden, lijken op de foto van 1902 verdwenen (vergelijk afb. 24 en 25). Mogelijk werden zij gerooid omdat zij het zicht op de grot belemmerden. In de vroege twintigste eeuw bevindt zich ter hoogte van de grot een bloemenperk in het grasveld, dat bijkomend getooid is met potplanten (afb. 29). De grot zelf wordt eveneens met potplanten aangekleed. Voor de rotsen is klimop geplant, en aan weerszijden van de grot staan coniferen (afb. 32, 34 en 29). Op latere foto's is te zien dat het perk rond de Mariagrot met grote zorg aangelegd is en door een rand van stenen afgeboord wordt (afb. 30). De rotsen van de Mariagrot zelf zijn met planten begroeid en de klimop vooraan is door varens vervangen. Het bloemenperk verdwijnt en aan weerszijden van de grot worden zitbanken geplaatst (afb. 33 en 30).

Zowel het bronnenmateriaal als een bezoek in situ wijzen uit dat de aanleg van de noviciaatstuin doorheen de tijd weinig ingrijpende wijzigingen heeft ondergaan. Heel wat van de huidige bomen rond het grasperk (onder meer de grote beuk en de conifeer in de onmiddellijke omgeving van de Mariagrot) kunnen in de beplanting op de oude foto's herkend worden.

¹¹¹ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1929 nr. 43.

¹¹² IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, p. 11.

Vijver

Het beeldmateriaal met betrekking tot de vijver is moeilijk te lokaliseren en dateren. Omwille van de huidige ontoegankelijkheid van de twee bruggetjes, kan niet met zekerheid bepaald worden welke van beide op de oude afbeeldingen te zien zijn. Twee foto's van rond 1902 tonen een waterpartij waarvan de oevers deels toegankelijk zijn en deels begroeid zijn met struikgewas en bomen (zowel naald- als loofbomen) (afb. 36 en 37). De toegankelijke oever op de achtergrond van afbeelding 36 kan geïdentificeerd worden als de weide ten noorden van de hoeve Heidebloem, m.a.w. de zuidoever. Langs deze oever loopt een wandelpad. Dit blijkt niet enkel uit het plan van het kloosterdomein, dat vóór 1962 werd opgetekend, maar ook uit één van de oude foto's, waar drie wandelende zusters langs de oever onderscheiden kunnen worden (voornamelijk dankzij de hun weerspiegeling in het water) (afb. 38).¹¹³ Afbeelding 36 toont een zicht langs de lengteas van de vijver van west naar oost. Afbeelding 37 toont vermoedelijk opnieuw de zuidelijke oever met op de achtergrond het weiland voor hoeve Heidebloem. Op twee postkaarten wordt het afgebeelde gedeelte van de waterpartij 'de wal' genoemd (afb. 39 en 40). Vermoedelijk gaat het om de zone rond het bruggetje dat het dichtst bij de Bredabaan gelegen is. Afbeelding 39 toont waarschijnlijk het oostelijke, brede deel van de vijver, gezien van op de brug. Afbeelding 40 toont wellicht deze brug zelf, met op de achtergrond het westelijke, smalle deel van de vijver. De vijver wordt bevaren met een rechthoekig vlot (afb. 36, 41). Afgezien van de recreatieve functie heeft de vijver ook een praktisch nut: hij zou dienstdoen als wasplaats voor de zusters.¹¹⁴

Figuur 15: Afb. 35: Waterpartij op het domein. Detail uit het plan van 1883. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.

Centrale dreef en Heilig Hartbeeld

Van de verschillende dreven op het kloosterdomein wordt de centrale dreef of L'Allée du Sacré-Coeur het vaakste gefotografeerd. Op vroegtwintigste-eeuwse foto's geeft deze dreef de indruk dichtbegroeid te zijn, omwille van de aanplant van coniferen tussen de bomen in (afb. 42 en 43). Rond 1902 staat ter hoogte van de serre en de toegang tot de binnenkoer van het klooster een stenen kolom waarop een metalen kruis bevestigd is (afb. 42 en 7). Op zijn minst het eerste deel van de dreef, aan de Bredabaan en de kloostergebouwen, tot aan de stenen kolom, is gekasseid (afb. 42 en 44). Nog voor de bouw van de nieuwe kapel in 1923-24 worden -ongeveer vanaf de stenen kolom met het kruis- de bomen gerooid en vervangen door jong plantgoed (afb. 44). Afbeelding 45 toont waarschijnlijk de overgang van het eerste deel van de dreef naar het nieuw aangeplante deel. De

¹¹³ Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein.

¹¹⁴ <http://www.ruraalnetwerk.be/projecten/historische-benaming-van-straten-en-weilanden-domein-franciscanessen-gooreind>.

foto is vermoedelijk op ongeveer dezelfde plaats genomen als afbeelding 42. Geheel rechts op de foto lijkt inderdaad de rand van de serre zichtbaar te zijn tussen de bomen. Het pad dat zich aan de rechterzijde van de foto aftakt van de centrale dreef, kan als de toegang tot de binnenkoer achter de kloostergebouwen geïdentificeerd worden. De stenen kolom zou dan ofwel net buiten beeld vallen, ofwel reeds verdwenen zijn (afb. 45).

Tussen 1892 en 1904 wordt op het eindpunt van de centrale dreef, waar de T-splitsing met de wandelweg langs de achterrand van het domein gemaakt wordt, een open ruimte aangelegd.¹¹⁵ Centraal in deze open ruimte bevindt zich een perk met beplanting. In het verlengde van de centrale dreef staat het Heilig Hartbeeld. Zitbanken aan weerszijden van het beeld bieden inkijk in de centrale dreef. In tegenstelling tot de huidige toestand staat de sokkel van het beeld volledig vrij. In de sokkel zitten planten verwerkt, waaronder varens (afb. 46, 47, 48 en 49).

Figuur 16: Afb. 47: Le Sacré-Coeur. Afbeelding afkomstig van een postkaartenverkoop op het internet.

Begraafplaatsen

De eerste begraafplaats op het kloosterdomein, aangelegd in 1925, lag aan de noordzijde van de huidige begraafplaats. In een cirkelvormig grondplan, doorbroken door de toegangsweg, waren twee concentrische rijen graven voorzien (afb. 50).¹¹⁶ Op afbeelding 52 is de binnenste rij graven nog niet volledig bezet. Het centrum van de begraafplaats bestaat uit een kruisvormig perk in kiezel of steenslag, met middenin een jonge berk. Rond dit perk groeien twee concentrische cirkels van lage beplanting. Vrijstaande berken staan verspreid over het terrein. Een ring van afwisselend jonge bomen en taxus vormt de buitenste rand van de begraafplaats (afb. 52 en 57). Enkele stenen grafzerken – voor de overleden priesters – doorbreken de uniformiteit van de slanke, houten kruizen op de graven van de zusters (afb. 51 en 53-56). Uit plaatsgebrek gaat men in 1958 over tot de aanleg van een tweede begraafplaats. De nieuwe begraafplaats komt over het tracé van de Allée St. Jacques

¹¹⁵ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie IMC1 (toestand 1892) en Editie ICM4 (toestand 1929). A. BOONE, Franciscaines Missionnaires de Marie. Histoire de la Province de la Belgique, Pays-Bas, îles Féroé, Islande de 1889 à 1972, p. 52.

¹¹⁶ J. DE MEESTER, Het oud kerkhof van de Franciscanessen in Gooreind, in: *Wesalia II. Heemkundige Kring Wuustwezel*, jg. 13 nr. 2, p. 17.

de la Marche te liggen, naast de eerste begraafplaats. Deze verschuiving vereist de verplanting van heel wat jonge bomen, en vier grote eiken moeten geveld worden om plaats te maken. Een meer voor de hand liggende uitbreiding in westelijke richting, naar de Prairie St. Joseph, is uitgesloten omwille van de hoge grondwaterstand. Twee nieuwe verbindingen met de Allée de St. Joseph maken een rondgang rond de begraafplaats mogelijk.¹¹⁷ Naar aanleiding van de aanleg van de nieuwe begraafplaats worden de graven van de eerste begraafplaats geïnventariseerd en gefotografeerd (afb. 53-56).¹¹⁸

Figuur 17: Afb. 51: Grafzerk op de begraafplaats van de Zusters Franciscanessen, tussen 1925 en jaren 1960.
www.oudwezelopdefoto.be.

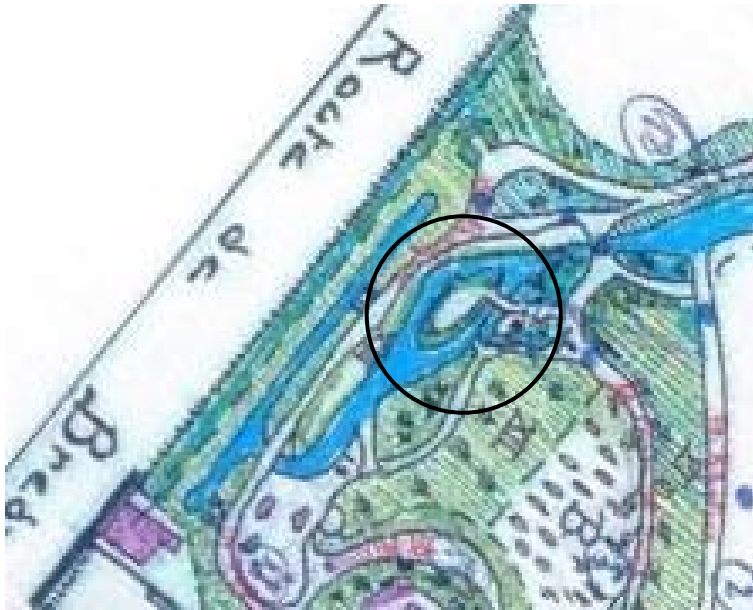
Spelonk van Sint Franciscus

De spelonk van Sint Franciscus is gesitueerd in de landschappelijke tuin ten oosten van de kloostergebouwen. Hij bevindt zich op een eilandje in de waterpartij en is momenteel ontoegankelijk omwille van de slechte toestand van de brug. Een combinatie van twee teruggevonden afbeeldingen van de Franciscusgrot en het plan van het kloosterdomein dat vóór 1962 werd opgetekend, leert ons dat het eiland op de oevers begroeid was en centraal uit een langwerpige, onbegroeide plek bestond (afb. 59). Aan de uiterste rand van deze open ruimte lag de Franciscusgrot (afb. 62). Naast de grot stonden ooit zitbanken. In de rotspartij, aan de voet van Sint Franciscus, groeiden opnieuw varens (afb. 60 en 61).¹¹⁹ De huidige grot is niet meer de originele grot en werd aangelegd na wereldoorlog II.

¹¹⁷ Archief F.M.M. Brussel, Doos Fermeture Histoire, Brief 20-1-1958.

¹¹⁸ Archief F.M.M. Brussel, Map met foto's eerste begraafplaats.

¹¹⁹ Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein.

Figuur 18: Afb. 59: Detail uit de kaart van het kloosterdomein opgetekend vóór 1962. Het eiland is omcirkeld. Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein.

Beelden

Behalve het Heilig Hartbeeld en de heiligenbeelden in de twee grotformaties, bevinden zich nog verschillende andere beelden op het kloosterdomein. Twee ervan verschijnen in het oude beeldmateriaal. Het beeld van de Aartsengel Michaël staat in de landschappelijke tuin ten oosten van de kloostergebouwen, tussen de Mariagrot en de Bredabaan. Vandaag wordt de sokkel vrijwel volledig door struikgewas aan het zicht onttrokken. In het verleden gaf een open ruimte, gedeeltelijk met gras begroeid, het beeld een grotere zichtbaarheid (afb. 63 en 64). Het beeld van het Kind Jezus bevindt zich momenteel niet meer op het kloosterdomein. Het is ondergebracht in de gemeenteloods van Wuustwezel ter bescherming tegen vandalisme.¹²⁰ Enkel de sokkel staat nog ter plaatse, in de bosschages ten zuiden van de kapel van het noviciaat. Uit de foto kan niet met zekerheid afgeleid worden of dit ook zijn oorspronkelijke locatie was (afb. 65). De open ruimte die we op de achtergrond van afbeelding 65 kunnen ontwaren, doet vermoeden van wel. Ook vandaag de dag zien we namelijk tussen de bomen en struiken achter de sokkel het achterliggende weiland.

¹²⁰ Monumentenwacht Provincie Antwerpen, *Inspectierapport 2012. Klein erfgoed van en te Wuustwezel. Beelden domein Zusters Franciscanessen*, p. 1 en 32.

Figuur 19: Afb. 66: Detail uit grondplan van het domein, opgetekend vóór 1962. De locaties van de beelden van Aartsengel Michael (boven) en het Kind Jezus (onder) zijn omcirkeld. Heemkundige Kring Wesalia II, schets domein Zusters Franciscanessen.

Eén van de beelden in het domein staat niet meer op zijn oorspronkelijke locatie. Het gaat om het beeld van Antonius van Padua waarvan de sokkel nu ten zuiden van de begraafplaats staat (zie Figuur 20 en P_72_6 op de terreineenhedenkaart) maar oorspronkelijk aan het einde van de noordelijke dreef 'Saint Antoine' stond (zie P_78_1 op de terreineenhedenkaart).

Uit Figuur 12 kunnen we afleiden dat er een beeld verdwenen is uit het domein. Het gaat om het beeld van Saint Joseph dat volgens het plan van het kloosterdomein aan de noordrand van de weide Saint-Joseph stond. Dit is weergegeven als P_79_1 op de kaart met puntvormige terreineenheden.

Figuur 20: Sokkel Antonius van Padua

Hoeve Heidebloem

De hoeve Heidebloem wordt in 1859 samen met twee bijgebouwen opgericht.¹²¹ Een derde bijgebouw verschijnt voor het eerst op het plan van 1883 (afb. 67).¹²² Op de topografische kaart van 1929 en het plan van het kloosterdomein van vóór 1962 is dit het enige resterende bijgebouw bij de hoeve, de twee andere blijken afgebroken te zijn.¹²³ De eerstvolgende topografische kaart, daterend van 1961-1962, toont hoe niet alleen het laatste bijgebouw, maar ook de westelijke dwarsvleugel van de hoeve zelf verdwenen zijn.¹²⁴ Deze situatie blijft behouden op alle geraadpleegde kaarten van latere datum. De administratie van het kadaster blijft echter tot op de dag van vandaag onveranderd de originele maar achterhaalde toestand van 1859 weergeven (afb. 68).

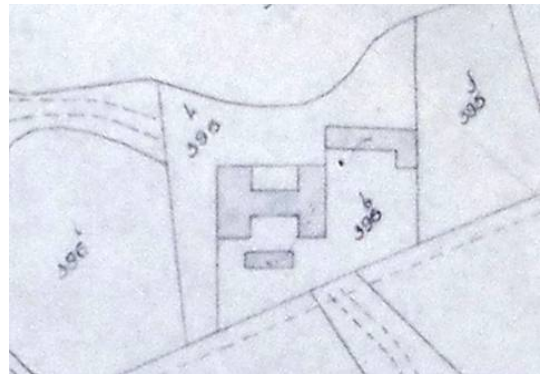
Een foto die waarschijnlijk tussen 1929 en 1962 genomen is, toont dat bomen en struikgewas de voorgevel van de hoeve afschermde van de weiden ervoor (afb. 69). Op het beeldmateriaal zien we meteen rond de hoevegebouwen een open grasveld. Zowel aan de voor- als aan de achterzijde zijn delen daarvan omheind als weide (afb. 70 en 71). Voor de hoeve bevindt zich een waterput met hefboom. Tegen de zijmuur van het grote bijgebouw lijkt op zijn minst één leiboom te groeien (afb. 70). Ten oosten van de hoeve bevindt zich naaldbos (afb. 69 en 70). Aan de achterzijde van de hoeve, vlakbij de centrale gevel, staat een grote boom. Tegen de gevel, onder de boom, is een zitbank geplaatst (afb. 71). Tussen 1929 en 1962 worden achter de hoeve enkele jonge naaldbomen aangeplant (afb. 71). Ditzelfde stuk grond blijft tot na 1962 beplant met gras en vrijstaande bomen (afb. 72 en 74). De dreef langs de achterzijde van de hoeve, ook L'Allée St. François genoemd, is rond 1902 aan weerszijden met naaldbomen beplant (afb. 73).

¹²¹ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1859 nr. 37.

¹²² IGEAN dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen"*. Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.

¹²³ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000, Editie ICM4 (toestand 1929). Heemkundige Kring Wesalia II, Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein.

¹²⁴ NGI, Topografische kaart van België, Nr. 8/5/6 Brecht - Oostmalle, 1:25.000, Editie 1 (toestand 1961-1962).

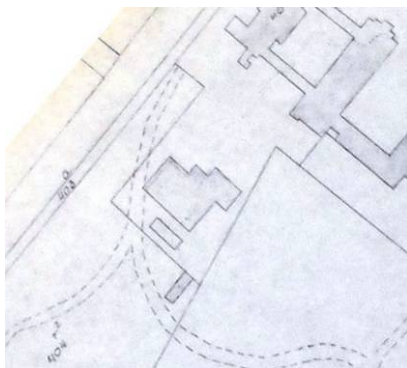

Figuur 21: Afb. 67 (boven links): Detail uit het plan van het domein van 1883. IGEAN dienstverlening, Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan “Domein Zusters Franciscanessen”. Onderzoek naar plan-MER-plicht, p. 11.

Figuur 22: Afb. 68 (boven rechts): De hoeve en bijgebouwen zoals afgebeeld op de kadasterplannen. Heemkundige Kring Wesalia II, Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1971.

Hoeve naast de kloostergebouwen

In 1929 wordt een tweede hoeve op het domein gebouwd, ten westen naast de kloostergebouwen, langs de Bredabaan (afb. 77 en 79).¹²⁵ Aan de straatzijde voor de hoeve bevindt zich gemengd bos (afb. 75). Aan de achterzijde grenst de hoeve aan een grasveld waarop enkele bomen aangeplant zijn (afb. 76). Ook voor de grote schuur, te zien rechts op afbeelding 76 en op afbeelding 78, staan enkele bomen. In een latere periode zijn deze bomen verdwenen en bevindt zich vlak achter de hoevegebouwen een open ruimte. Daarachter liggen weilanden voor het vee (afb. 79). Of de weide op afbeelding 80 bij deze hoeve gelegen is, kan niet uit de foto opgemaakt worden. Ook de weiden bij de hoeve Heidebloem worden immers begraasd.

Figuur 23: Afb. 77: De hoeve naast de kloostergebouwen zoals afgebeeld op de kadasterplannen. Heemkundige Kring Wesalia II, Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1971.

¹²⁵ KAA, *Mutatieschetsen*, Wuustwezel, 1929 nr. 43.

Figuur 24: Afb. 75: Voorzijde van de hoeve naast de kloostergebouwen, na 1929. Afbeelding afkomstig van een postkaartenverkoop op het internet.

2.1.1.3 Besluit

Het voormalige domein van de Zusters Franciscanessen te Gooreind kent een relatief jonge, maar bijzondere geschiedenis, die doorleeft in het landschappelijk voorkomen van deze site vandaag.

Tot de late achttiende eeuw ligt dit terrein buiten de ontgonnen zone die zowel het gehucht Gooreind als de cijnshoeve Klein Gooreind omringt. Niettemin wordt het gebied, dat deel uitmaakt van het omliggende heidelandschap, doorsneden door een groot stuk akkerland en een weg. Beide elementen, weergegeven op het primitief kadasterplan van 1823, tekenen zich af tot op vandaag. De weg ligt gedeeltelijk opgenomen in het tracé van de Engelse Rijweg. De vorm van de akker blijft herkenbaar in de gezamenlijke begrenzing van de percelen 394, 395 en 396.

Wanneer Augustin Carlier, eigenaar van de percelen 397 en 397/2, in 1836 ook de nummers 394, 403 en 404 verwerft, liggen de grenzen van het toekomstige domein zo goed als vast. Na de verkoop in 1845 voegt de nieuwe eigenaar, Joseph Reyniers – Vrancken, hier de percelen 395 en 396 aan toe. Zijn buitengoed en toekomstige kloosterdomein vormt een aaneengesloten geheel, herkenbaar tot op vandaag.

Met de bouw van een bescheiden woning met bijgebouw op perceel 404, start de eigenlijke ontginningsgeschiedenis van dit domein. Rond 1845 heeft de heide reeds plaats geruimd voor tuinen, bouwland en dennenbos. Onder Joseph Reyniers - Vrancken komt een buitengoed met conciërgewoning en hoeve tot stand, met bos, bouw- en weiland, moestuin en lustgrond. Zijn neef en opvolger Hippolyte Janssens - De Burges voegt hier een hovenierswoning, verwarmde serres en een landschappelijke aangelegde tuin met vijver, eiland, heuvels, bruggen en een (verdwenen) tuinpaviljoen aan toe.

Onder beide heren komt tussen 1845 en 1883 ook de dreven- en padenstructuur tot stand, met als belangrijkste lijnrelicten tot op vandaag: de centrale toegangsreef of latere Allée du Sacré-Coeur, de parallelreef ten westen hiervan of latere Allée de tous les Saints & Saint François Xavier, de weg ten zuiden van de hoevepercelen of latere Allée St. François en de Engelse Rijweg of latere Allée St. Dominique & Sts. Anges.

De komst van de Zusters Franciscanessen in 1895 brengt religieuze inspiratie, scholing en zorg naar Gooreind. Maar ook dit kloosterdomein dient een dubbel doel, als oogstterrein en

ontspanningsoord. De hoeve, het bouw- en weiland, de boomgaarden, serres en moestuin van Reyniers - Vrancken blijven tot 1960 in gebruik. Ze worden zelfs uitgebreid met de bouw van een tweede hoeve rond 1929. Een regulier beheer houdt hakhoutplantsoenen en dreven in stand. Het microreliëf van de landschappelijke tuin, aangelegd op initiatief van Janssens - De Burges blijft leesbaar tot op vandaag. Nieuw is de inbreng van heiligenbeelden en -namen, een binnentuin met brevierpad (1929), twee opeenvolgende begraafplaatsen (1925 & 1958) en een afgezonderde kluis (1985).

In de late jaren 1960 verhuist het noviciaat naar Antwerpen. In het voormalige retraitshuis van de zusters gaat het herstellingsoord Zonnelied van start. De Hoeve Heidebloem wordt een kamphuis. De hovenier koopt de conciërgewoning en ook de uiterste westhoek van het domein komt in privé-handen. Na 1970 worden zowel de moestuin naast de kapel als de akkers en het weiland achter de noviciaatgebouwen heraangelegd als tuin. In 1987 wordt het bos op hoek van de Bredabaan en de Engelse Rijweg afgesplitst. Vanaf 1991 vinden terugkerende missionarissen of oude en zieke zusters verzorging in het klooster. In 1994 verbouwt de vzw CODA de hoeve aan Bredabaan tot gastenhuys voor palliatieve zorg. In juni 2010, na meer dan honderd jaar aanwezigheid in Gooreind verlaten de zusters hun kloosterdomein.

Samengevat vormt deze historische site een gelaagd geheel waarin zich elementen aftekenen van de laattachtende tot de eenentwintigste eeuw.

2.1.1.4 Opties voor verder onderzoek

Deze eerste bevindingen zijn hoofdzakelijk gebaseerd op raadpleging van het Nationaal Geografisch Instituut Brussel, het Kadasterarchief Antwerpen, het Rijksarchief Antwerpen, de Heemkundige Kring Wesalia II, literatuur en het internet. Ze dienen nog nader te worden afgetoetst aan de huidige toestand van het terrein en zijn beplanting.

Binnen het kader van dit onderzoek vond ook een eerste, verkennende consultatie van het kloosterarchief van de Zusters Franciscanessen te Brussel plaats. Het beeldmateriaal resulterend uit deze prospectie is in dit rapport verwerkt. Twee belangrijke bronnenreeksen uit het kloosterarchief dienen bij toekomstig onderzoek de nodige aandacht te krijgen. Het gaat in de eerste plaats om de *Journaux de la Maison* voor de jaren 1898-2010. In deze *Journaux* werden dagelijks nota's gemaakt over allerhande gebeurtenissen op het kloosterdomein, wat de boeken tot een rijke bron maakt, over zowel de evolutie van de kloostergemeenschap en het domein in Gooreind, als het kloosterleven in de late negentiende en twintigste eeuw. Daarnaast zijn er ook de *Annales des Franciscaines Missionnaires de Marie*. Deze nieuwsbrief over het reilen en zeilen van de orde verscheen maandelijks tussen 1877 en 1922 en tweemaandelijks tussen 1923 en 1963 en bevat wellicht berichtgeving over het klooster in Gooreind. Het kloosterarchief omvat geen rekeningen, huishoudboeken of planmateriaal. Mogelijk berusten dergelijke documenten in het algemeen archief van de orde te Rome.¹²⁶

Bijkomend onderzoek in de notariële archieven van het Rijksarchief kan verder licht werpen op de verschillende eigenaars van het domein en de juridische overdrachten van de betrokken percelen. Het archief van het bisdom Antwerpen en het aartsbisdom Mechelen ontsluiten mogelijk bronnen over de oprichting van het klooster in Gooreind en de religieuze organisatie van het kloosterleven aldaar. Ook deze kunnen waardevolle inzichten bieden over het gebruik en de evolutie van het kloosterdomein. De klachtenbrief van de Gooreindse pastoor Van den Akkerveken, daterend van kort na de intrede van de kloosterzusters, is daar een treffend voorbeeld van.¹²⁷ Tenslotte kunnen ook de schepenregisters van Wuustwezel, bewaard op het gemeentehuis, op

¹²⁶ Het algemeen archief van de orde voor de periode tot 1914 bevindt zich in het generalaat te Rome. C. WYNANTS, *Restauratie en reconversie van de neogotische kloosterkapel van de zusters Franciscanessen – Missionarissen van Maria te Antwerpen*, p. 4. Zie: <http://kadoc.kuleuven.be/relins/relins/> en in het bijzonder: http://kadoc.kuleuven.be/relins/relins/scherm10_72.html.

¹²⁷ B. VAN GASTEL, *Gooreind (...)*, p. 137.

bepaalde sleuteljaren worden onderzocht. Met name over de aanleg van de begraafplaatsen op het kloosterdomein is hier mogelijk informatie te vinden.

2.1.1.5 ZEN-erfgoed

Verschillende elementen binnen het domein Franciscanessen komen in aanmerking voor het statuut van ZEN-erfgoed:

- Dreven
- Beelden
- Begraafplaats

Voor een beschrijving van deze elementen verwijzen we naar 2.1 Cultuurhistorische beschrijving en 2.4 Beschrijving van het park.

2.2 Beschrijving van de standplaats en abiotiek

2.2.1 Reliëf, hydrografie en hydrologie

2.2.1.1 Reliëf

Kaart 11 - Digitaal hoogtemodel

Data Digitaal hoogtemodel ontbreekt, ook niet op GISserver van Provincie Antwerpen, aan te vragen bij de opdrachtgever.

Uit de data van de website www.geopunt.be wordt duidelijk dat er in het plangebied slechts kleine hoogteverschillen zijn. De hoogte in het plangebied varieert tussen ongeveer 23 meter T.A.W. en 27 meter T.A.W..

2.2.1.2 Hydrografie

Kaart 12 - Hydrografie

De aanwezige waterlopen, vijvers en grachten worden op *kaart 12* weergegeven aan de hand van de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA) en de bevindingen op het terrein. Het plangebied wordt aan twee zijden begrensd door waterlopen. Aan noordwestelijke zijde, ter hoogte van de Bredabaan, loopt de Brechtse heideloop, een waterloop van derde categorie. Gelijklopend met de zuidoostelijke grens loopt de Schietveldloop, geklasseerd als een waterloop van tweede categorie. Beide behoren tot het stroomgebied van de Maas en wateren af richting het noordoosten. In het oosten van het domein is de Schietveldloop door een privé-eigenaar ingebuisd. Om een vlotte afvoer van het water mogelijk te maken, moet de rooster voor de buis vrijgehouden worden.

In het noorden van het plangebied is er een vijver gelegen. Deze heeft een organische vormgeving met natuurlijke en begroeide oevers (zie onderstaande Figuur 25 en Figuur 26).

Figuur 25: Zicht op vijver – oostelijk gedeelte

Figuur 26: Zicht op vijver - westelijk gedeelte en eiland

In opdracht van Kempens Landschap werd het Provinciaal Instituut voor Hygiëne (PIH) aangesteld om de vijver te onderwerpen aan een onderzoek van de waterbodem en het oppervlaktewater in het kader van de optimalisatie van de waterkwaliteit. Onderstaande gegevens i.v.m. het waterbodemonderzoek en het oppervlaktewateronderzoek komen uit het verslag van PIH met bijhorende bijlagen d.d. 29 mei 2012 dat terug te vinden is in Bijlage 3.

Waterbodemonderzoek

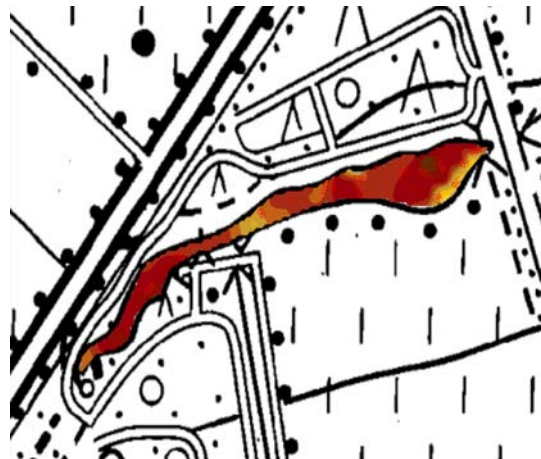
Op 8 maart 2012 werd de waterbodem van de vijver bemonsterd door het PIH. Dit gebeurde door 20 monstersteken m.b.v. een zuigerboor te nemen, verspreid over de hele oppervlakte van 3 bemonsterde zones in de vijver. Daarnaast werd een peiling uitgevoerd van de waterstand en de slibdikte over de oppervlakte van de hele vijver.

Onderstaande figuren geven een grafische weergave van de slibdikte, de diepte van de bedding en de waterkolom van de vijver. Hier zijn volgende waarden uit af te leiden:

- in het westelijk gedeelte is de slibdikte groter is (50-60 cm) dan het oostelijk gedeelte (30-40 cm), dat te zien is aan de donkere oranje kleuren t.o.v. de lichtere gele kleuren.
- de bedding ligt overal rond de 110 à 120 cm diepte (donkerrood), uitgezonderd de oostelijk rand (70 cm) en het centrale gedeelte (90 cm) (gele kleur).
- het waterpeil is het grootst in het oostelijk gedeelte (tot 90 cm) (donker), in het westelijk gedeelte is gaat dit tot 70 cm en in het centrale gedeelte tot slechts 50 cm (licht).

Figuur 27: Slibdikte vijver, onderzoek PIH 2012

Figuur 28: Diepte bedding vijver, onderzoek PIH 2012

Figuur 29: Waterkolom vijver, onderzoek PIH 2012

Tabel 2-1: Gegevens waterbodemonderzoek

Oppervlakte vijver (o.b.v. topokaart)	3.630 m ²
Geschat slibvolume	1.920 m ³
Gemiddelde waterdiepte	65 cm
Maximale waterdiepte	100 cm
Gemiddelde slibdikte	43 cm
Maximale slibdikte	70 cm

Oppervlaktewateronderzoek

Het water in de vijver werd op 7 maart 2012 op drie plaatsen bemonsterd. Op elk monsterpunt werden temperatuur, zuurtegraad, geleidbaarheid en zuurstofgehalte ter plaatse gemeten.

De veldmetingen en laboratoriumanalyses tonen aan dat de waterkwaliteit varieert van slecht in het westelijke smaller en door vegetatie meer afgesloten deel naar matig in het oostelijke en meer open deel. Vooral de zuurstofhuishouding is onvoldoende in het westelijk deel.

Een verbetering van de zuurstofhuishouding is mogelijk door vermindering van organisch materiaal in de vijver en een meer open boslandschap, vooral rond het westelijk deel (o.a. door verwijdering van Rhododendron).

Mogelijk maatregelen voor het verbeteren van de zuurstofhuishouding:

- Een vermindering van de organische belasting door een grondige ruiming van de hele vijver.
- Een meer open bosstructuur indien landschappelijk en cultuurhistorisch verantwoord, o.a. het verwijderen van de Rhododendron zal bijdragen tot een meer open vijver en minder organische belasting en verzuring van bedding en water.
- Bij eventuele inplanting van een beluchtinginstallatie moet rekening gehouden worden met (kleinere) beluchters in elke watertak van het smallere westelijk deel.

Grachten

De verschillende grachten die doorheen het domein lopen, zijn eveneens weergegeven op *kaart 8*. De meesten grachten aan de randen van de weilanden staan droog, de grachten die water bevatten, hebben een gemiddelde waterdiepte van 10 tot 20 cm. Toch zijn er ook enkele uitschieters; een aantal van de grachten gelegen in het oostelijke bosgedeelte hebben een waterdiepte van 20 tot 30 en zelfs 40 cm (zie Figuur 30), terwijl ook de gracht gelegen in het grasland V_63_1, ten noorden van hoeve Heidebloem, een diepte heeft van 20-40 cm (zie Figuur 31).

Figuur 30: Gracht in bosbestand V_4_5 en V_4_6

Figuur 31: Gracht in grasland V_63_1

Grondwater

Volgens de Databank Ondergrond Vlaanderen (DOV) is het grondwater in het hele plangebied en ver daarbuiten weinig tot zeer kwetsbaar. De watervoerende laag bestaat uit zand. De deklaag is minder dan 5 meter dik en de onverzadigde zone ligt ongeveer op 10 meter diepte.

Verder zijn er geen gegevens bekend met betrekking tot grondwater.

2.2.2 Bodem en geologie

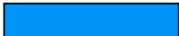
2.2.2.1 Geologie

Kaart 13 - Quartairgeologische kaart

Kaart 14 - Tertiairgeologische kaart

Het is historisch en landschapsecologisch relevant om de ontstaansgeschiedenis van het landschap van het domein te kennen. De geologische processen die aan de grondslag liggen van het ontstaan van het landschap kunnen inzicht en een mogelijke verklaring geven van het voorkomen van bepaalde planten- en diersoorten (levensgemeenschappen) binnen het plangebied.

Geomorfologisch gezien behoort het plangebied tot het klei-zandcomplex van de Kempen. De topografie is een microreliëf, wat wil zeggen dat er op korte afstand hoogteverschillen kunnen zijn tot 2 meter. De Quartaire bedekking van de Formatie van Merksplas (zie kaart 13) is van estuariene origine en bestaat uit glauconiethoudend half fijn tot grof heterogeen zand met in sommige gedeelten houtfragmenten en flasers. De intensiteit van de laatste varieert sterk. Onderaan in de sequentie kunnen schelpfragmenten voorkomen. De dikte van de Formatie van Merksplas schommelt van 2 m tot meer dan 20 m. Hieronder vinden we hellingsafzettingen. Dit type wordt aangeduid als Type 22 op de Quartairgeologische kaart. In de oostelijke hoek van het domein, waar de Schietveldloop de Engelse Rijksweg kruist, vinden we Type 22a op de Quartairgeologische kaart. Bij dit type bevinden zich bovenop de eolische afzettingen nog fluviaatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

22	22a
	
	FH
ELPw en/of HQ	ELPw en/of HQ *
G(f,e) VPt-Te	G(f,e) VPt-Te
G (f) VPt,p-Te	G (f) VPt,p-Te

Figuur 32: Quartairgeologisch type

FH:	Fluviatiele afzettingen (organochemisch en primair inclus), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
ELPw:	Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen. Zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen. Silt (Loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
HQ:	Hellingsafzettingen van het Quartair.
G (f,e) VPt-Te:	Getijdenafzettingen met mogelijke intercalatie van fluviatiele en ecologische afzettingen. De afzettingen dateren van het vroeg pleistoceen volgens de Noordwest Europese classificatie en het Tertiair volgens de internationale stratigrafische commissie
G (f) VPt,p-Te:	Getijdenafzetting met soms aan de top fluviatiele afzettingen. De afzettingen dateren van het vroeg pleistoceen volgens de Noordwest Europese classificatie en het Tertiair volgens de Internationale stratigrafische commissie.

Onder de Quartaire afzettingen bevinden zich deze van het Tertiair (zie *kaart 14*). De ondergrond van het plangebied bestaat uit de Formatie van Merksplas. Deze formatie wordt gekenmerkt door grijs half grof tot grof zand, is kwartsrijk, bevat regelmatig dunne klei-intercalaties, is glimmerhoudend en bevat schelpfragmenten, gerold hout, veen en (sideriet)keitjes.

2.2.2.2 Bodem en bodemgebruik

Kaart 15 - Bodemkaart

Volgens de bodemkaart, zie *kaart 15*, bestaat de bodem in het plangebied hoofdzakelijk uit zand. De bodem varieert van vochtig tot nat met enkel in het noorden een zone met droge zandbodem.

In de onmiddellijke omgeving van de vijver, in het noorden van het plangebied, treffen we een antropogene bodem aan van het type OB (bebouwde zones). Dit bodemtype duidt op antropogene gronden of kunstmatige, door de mens verstoorte gronden.

2.3 Beschrijving van het biotisch milieu

2.3.1 Bosbouwkundige bestandskaart

Kaart 16 - Bosbouwkundige bestandskaart

De beboste percelen werden onderverdeeld in bosbestanden in overleg met Kempens Landschap en ANB. Er werd rekening gehouden met fysieke grenzen van bossen, boomsoortensamenstelling en leeftijd van de bestanden.

2.3.2 Bestandskenmerken

Voor het merendeel van de bosbestanden in het domein kan gesteld worden dat het gaat over gemengd hooghout met als hoofdboomsoorten de Beuk, Gewone esdoorn, Zomereik en Amerikaanse eik en een sluitingsgraad van meer dan 75%. Bestanden 3 en 9 bestaan uit naalddhout van respectievelijk Fijnspar en Grove den en bestanden 11 en 12 bestaan uit een menging van loof- en naalddhout.

Tabel 2-2 : Bestandskenmerken

Best.	Opp. (ha)	Bedrijfs-vorm	Mengings-vorm	type	Sluitings-graad	Leeftijds-klasse	Hoofdboomsoort	% inheems
1	1,35	hooghout	Gemengd	LH	> 75%	Ongelijkjarig	Gewone esdoorn/Zomereik	91,1
2	2,75	hooghout	Gemengd	LH	> 75%	Ongelijkjarig	Beuk	73,1
3	6,98	hooghout	Homogeen	NH	50 - 75%	21-40	Fijnspar	0,0
4	0,72	hooghout	Gemengd	LH	> 75%	61-80	Tamme kastanje/Amerikaanse eik	34,0
5	0,35	hooghout	Homogeen	LH	> 75%	101-120	Beuk	100,0
6	1,51	hooghout	Gemengd	LH	> 75%	121-140	Zomereik/Amerikaanse eik	66,5
7	0,39	hooghout	Gemengd	LH	> 75%	Ongelijkjarig	Moereseik/Boswilg	36,0
8	1,13	hooghout	Gemengd	LH	> 75%	101-120	Zomereik/Amerikaanse eik	60,1
9	0,59	hooghout	Homogeen	NH	50 - 75%	21-40	Grove den (Gewone den)	100,0
10	0,42	hooghout	Homogeen	LH	> 75%	121-140	Beuk	97,7
11	1,04	hooghout	Gemengd	N + L	> 75%	11-20	Fijnspar	24,1
12	2,3	hooghout	Homogeen	L + N	> 75%	101-120	Beuk	100

2.3.2.1 Boomsoortensamenstelling en dendrometrische gegevens

Hieronder worden de samenvattende gegevens van de bosbouwopnames voor het volledige domein weergegeven. Voor een gedetailleerde weergave per bestand wordt verwezen naar de bestandsfiches in Bijlage 4.

Onderstaande gegevens zijn gebaseerd op 12 bosbouwopnames die in 2014 werden uitgevoerd.

Zaailingen

Alle individuen kleiner dan 2m worden tot de zaailingen gerekend. Uit de gegevens blijkt dat Tamme kastanje veruit de best vertegenwoordigde zaailing (<50cm) is, gevolgd door Taxus en Pontische rododendron (Tabel 2-3). Verder dient het aandeel verjonging van Pontische rododendron als exoot te worden vermeld. Deze komt in al de hoogteklassen voor met een grote abundantie.

Tabel 2-3: Aantal zaailingen per soort per hectare per hoogteklasse

	Boomsoort	Stamtal	Verspreiding
Hoogte (cm):0-49	Tamme kastanje	620	Verspreid
	Taxus	87	Verspreid
	Pontische rododendron	74	Verspreid
	Ruwe berk	67	Verspreid
	Zomereik	13	Verspreid
Hoogte (cm):50-99	Pontische rododendron	325	Verspreid
	Tamme kastanje	289	Verspreid
Hoogte (cm):100-159	Pontische rododendron	109	Verspreid
Hoogte (cm):150-199	Wilde kardinaalsmuts	13	Verspreid
	Tamme kastanje	177	Verspreid
	Pontische rododendron	146	Verspreid

Struiklaag

Tot de struiklaag behoren, conform de methodiek van het uitgebreide bosbeheerplan, alle exemplaren met een hoogte van meer dan 2 meter en een omtrek kleiner dan 20 cm. In de klasse 2m tot 4m is de Pontische rododendron de lijsttrekker, gevolgd door Tamme kastanje en Amerikaanse eik (Tabel 2-4). In de klasse 4m tot 6m treffen we voornamelijk Zomereik en Beuk aan. De hoogste klasse is enkel voorbehouden voor Ruwe berk.

Tabel 2-4: Soorten in de struiklaag in aantallen per hectare zowel levend als dood weergegeven per hoogteklaas

	Boomsoort	Stamtal L	Stamtal D	Verspreiding
Hoogte(cm): 200-400	Pontische rododendron	313	0	Verspreid
	Tamme kastanje	134	0	Verspreid
	Amerikaanse eik	64	0	Verspreid
	Zomereik	12	0	Verspreid
	Wilde lijsterbes (Gewone lijsterbes)	11	0	Verspreid
	Zwarte els	6	0	Verspreid
	Zoete kers (Boskers)	6	0	Verspreid
	Eenstijlige meidoorn	6	0	Verspreid
	Ruwe berk	3	22	Verspreid
	Beuk	3	0	Verspreid
Hoogte(cm): 400-600	Zomereik	12	0	Verspreid
	Beuk	11	0	Verspreid
	Vogelkers	3	0	Verspreid
	Boswilg	3	0	Verspreid
Hoogte(cm): 600-800	Ruwe berk	11	0	Verspreid

Boomlaag

De boomlaag (exemplaren met een omtrek van meer dan 20 cm) wordt gedomineerd door Beuk (Tabel 2-5). In de tabel komt Fijnspar op de eerste plaats, maar dit is een vervormd gegeven doordat er een aanplant met groot stamtal voorkomt. Als exoten komt Amerikaanse eik in redelijk grote mate voor, terwijl er ook wat Robinia aanwezig is, zij het in mindere mate.

Tabel 2-5: Stamtallen van de bomen

Boomsoort	Stamtal	Grondvlak	Volume	Cg	Hg
Fijnspar	540,3	19,3	181,8	29,1	8,5
Beuk	69,3	12,4	151,6	78,6	13,4
Zomereik	19,7	3,4	43,6	71,0	11,1
Amerikaanse eik	17,8	2,3	25,9	66,0	9,9
Tamme kastanje	16,6	1,4	12,1	34,9	4,8
Grove den (Gewone den)	16,6	1,1	10,2	2,8	0,6
Gewone esdoorn	16,3	0,5	3,8	4,5	1,0
Ruwe berk	11,2	0,3	2,7	10,0	2,2
Robinia (Valse Acacia)	1,4	0,2	2,0	19,0	3,7
Moerasedik	2,4	0,2	1,2	2,0	0,3
Boswilg	3,9	0,1	0,3	1,0	0,2
Vogelkers	1,6	0,0	0,1	0,9	0,2

Staand dood hout

Wat betreft het staand dood hout werd een enkele dikke Grove den dood aangetroffen (Tabel 2-6). Ook enkele dunne fijnsparren konden worden waargenomen. Daarnaast werden nog een paar dunne dode berken en een dode grove den aangetroffen.

Tabel 2-6: Aantallen (in stamtal) staand dood hout, alsook de relatieve grondvlakbedekking en volume.

Boomsoort	Sortiment	Stamtal		Grondvlak		Volume	
Grove den	Dik	1	6%	0,08	36%	0,7	53%
Fijnspar	Dun	14	75%	0,10	47%	0,4	31%
Ruwe berk	Dun	2	12%	0,02	10%	0,1	9%
Grove den	Dun	1	6%	0,02	7%	0,1	7%
Totaal		19		0,21		1,4	

Liggend dood hout

In 9 van de 12 bestanden is er dun dood hout te vinden zij het in niet al te grote aantallen. In 5 bestanden kon ook dik dood hout worden aangetroffen, wat vanuit ecologisch standpunt zeer interessant is (Tabel 2-7).

Tabel 2-7: Aantallen stuks liggend dood hout per omtrekklass

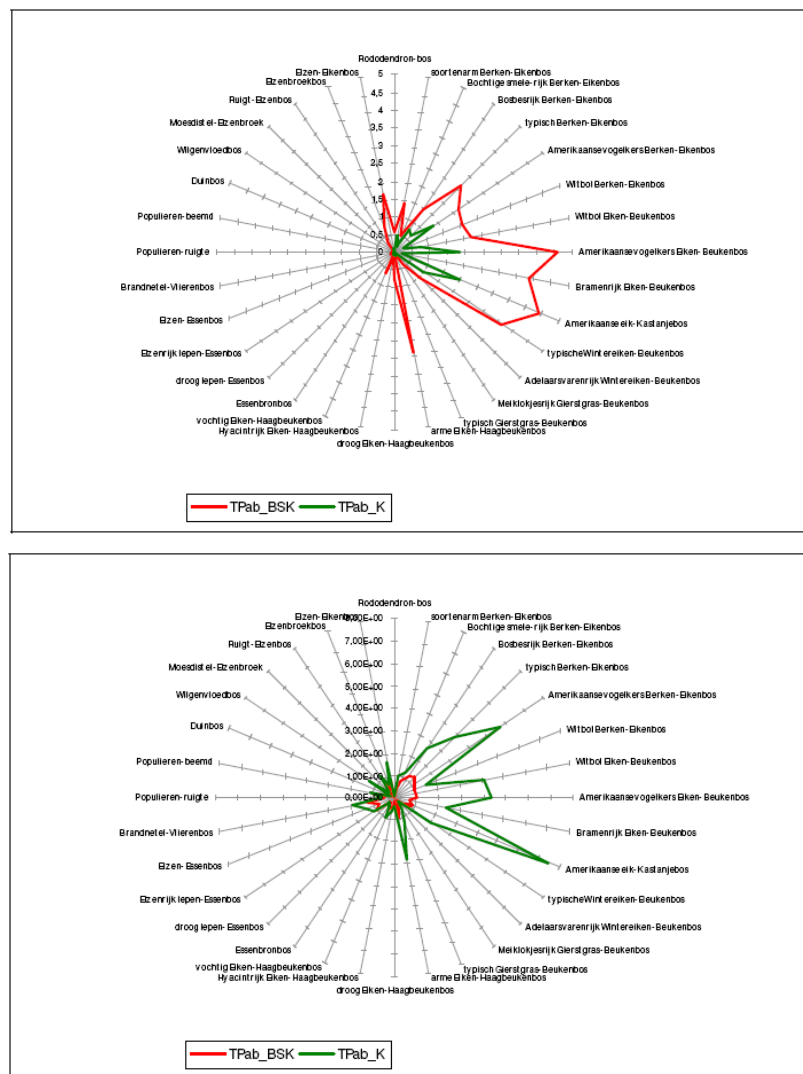
Omtrekklass	Liggend dood hout	Aantal bestanden
Dik (60-119 cm)	1-10 stuks/ha	5
Dik (60-119 cm)	geen	7
Dun (20-59 cm)	< 5 stuks/ha	2
Dun (20-59 cm)	> 100 stuks/ha	1
Dun (20-59 cm)	5-100 stuks/ha	9
Zeër dik (>=120 cm)	geen	12

2.3.3 Actuele bostypering

Kaart 17 - Actuele bosvegetatie

2.3.3.1 Bestanden 1, 2, 6 en 7

Op basis van de kruidlaag blijkt dat bestanden 1, 2, 6 en 7 het meest aanleunen bij het Amerikaanse eik – Kastanjebos en het Amerikaanse vogelkers Eiken - Beukenbos. Ze vertonen eveneens samenhang met het Amerikaanse vogelkers Berken - Eikenbos. Op basis van de boom-, struik, en kruidlaag is de verwantschap meestal minder uitgesproken. Bestand 2 vertoont hier nog een verwantschap met het typisch Gierstgras – Beukenbos. Bestand 3 heeft verwantschappen met verschillende andere types, waarvan de belangrijkste het arme Eiken – Haagbeukenbos en het Bramenrijk Eiken – Beukenbos zijn.

Figuur 34: TPab-spectra van bestanden 6 (boven) en 7 (onder)

2.3.3.2 Bestand 3

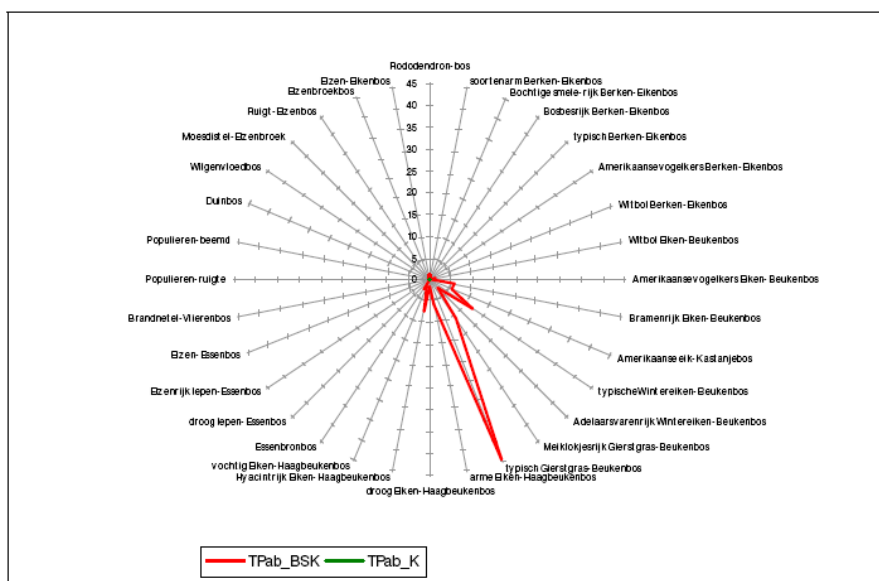
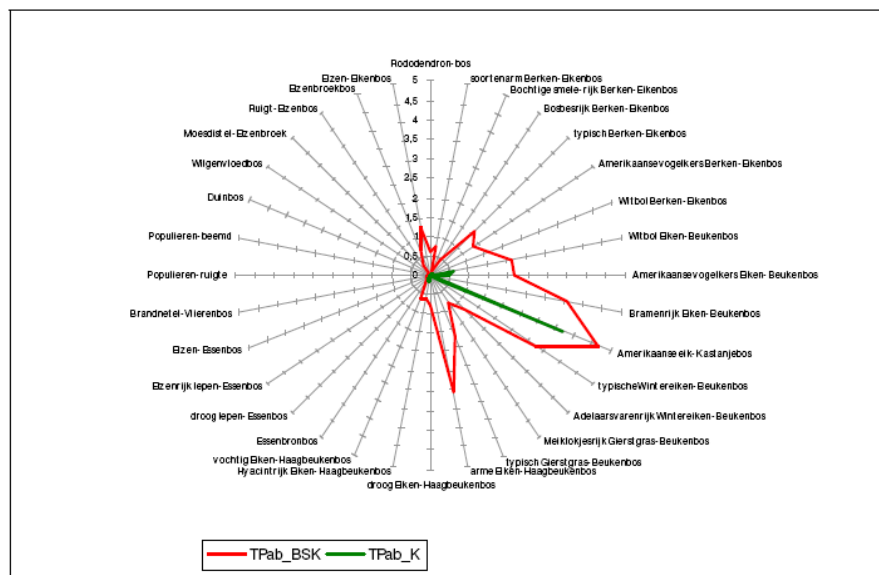
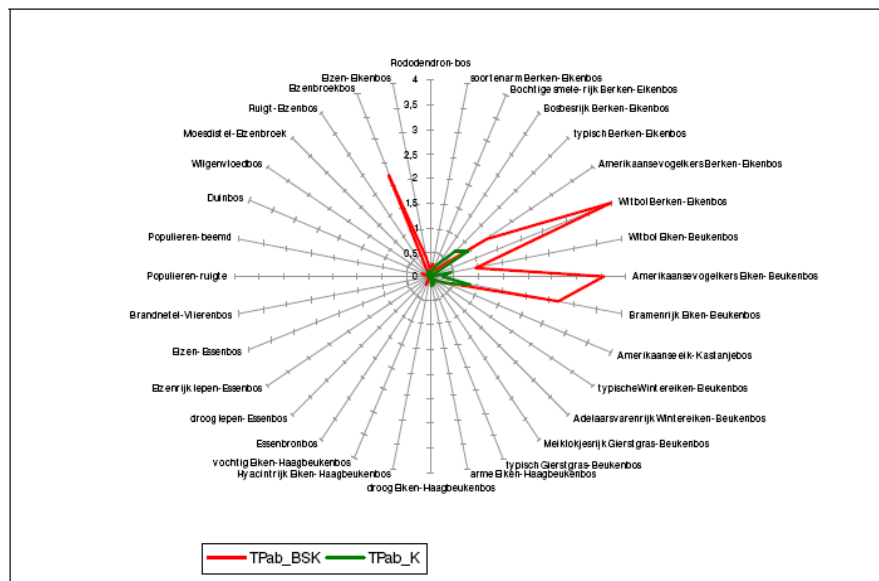
Op basis van de kruidlaag toont bestand 3 enige verwantschap met het Bramenrijk Eiken – Beukenbos en het Amerikaanse vogelkers Berken - Eikenbos. Op basis van de boom-, struik, en kruidlaag is de verwantschap duidelijker. Echter worden hier nog andere verwantschappen zichtbaar. De belangrijkste zijn Elzenbroekbos, Witbol Berken – Eikenbos, Amerikaanse vogelkers Eiken - Beukenbos en het Bramenrijk Eiken – Beukenbos.

2.3.3.3 Bestand 4

Op basis van de kruidlaag toont bestand 4 een duidelijke verwantschap met het Amerikaanse eik – Kastanjabos. Ook op basis van de boom-, struik, en kruidlaag is de verwantschap zichtbaar. Echter worden hier nog andere verwantschappen zichtbaar. De belangrijkste zijn Bramenrijk Eiken – Beukenbos, typisch Wintereiken – Beukenbos en heRododent arme Eiken – Haagbeukenbos.

2.3.3.4 Bestand 5

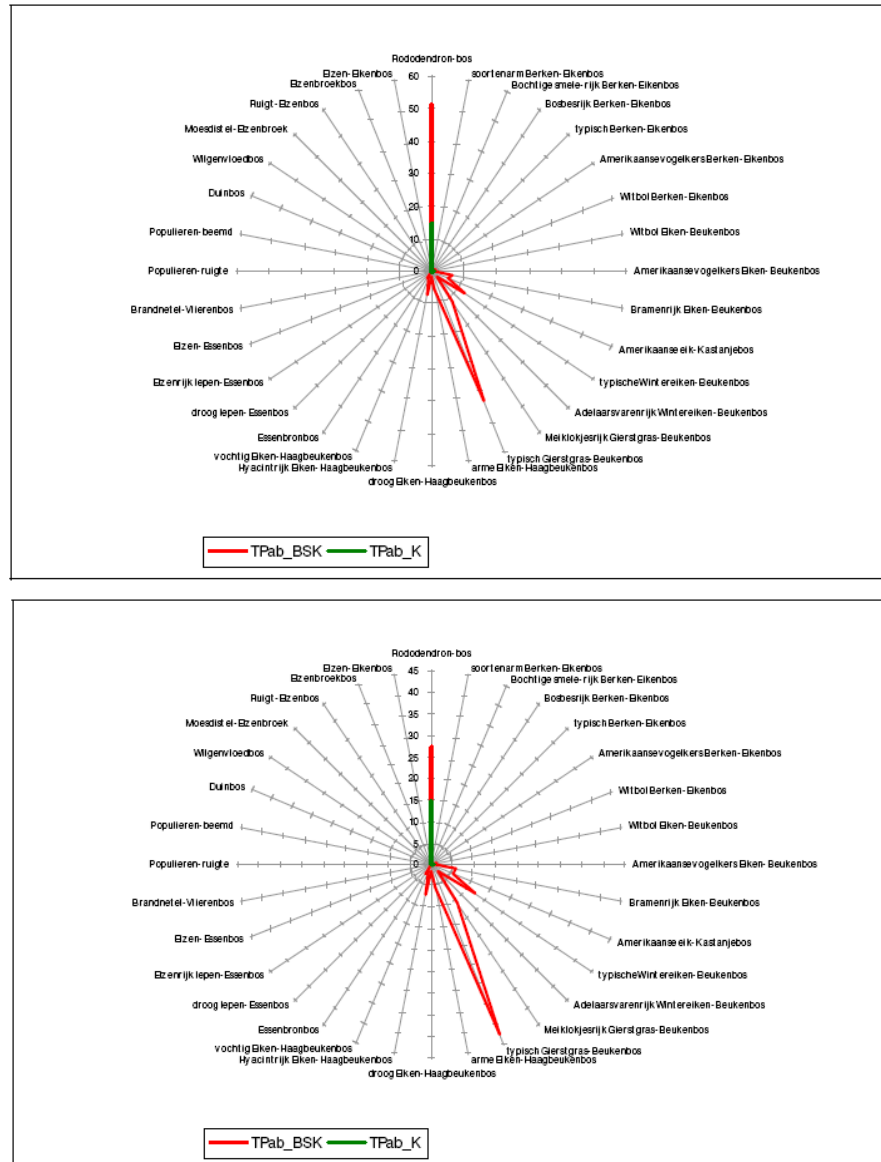
Gezien bestand 5 gaat over een zeer oude aanplant van Beuk, zonder ondergroei, kan op basis van de kruidlaag geen verwantschap aangetoond worden. Op basis van de boom-, struik, en kruidlaag wordt het bij het typisch Giertsgras – Beukenbos geklasseerd.

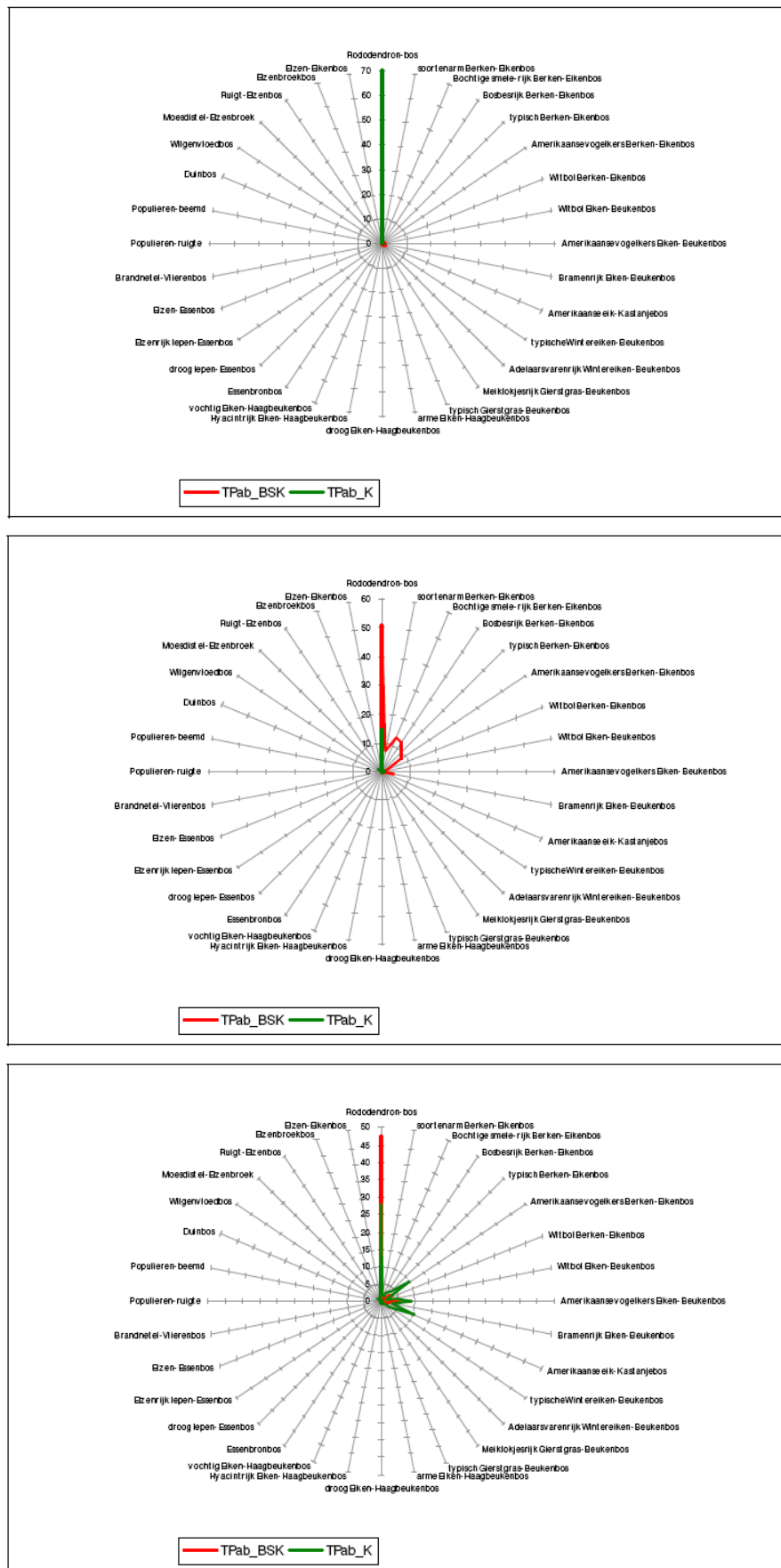
Figuur 35: TPab-spectra van bestanden 3(boven), 4 (midden) en 5 (beneden).

2.3.3.5 Bestanden 8 t.e.m. 12

Op basis van de kruidlaag blijkt dat de bestanden 8 t.e.m. 12 het sterkst aanleunen bij het Rododendron-bos. Ook op basis van de boom-, struik-, en kruidlaag komt dit type naar voor. Bestanden 10 en 12 tekenen op basis van boom-, struik-, en kruidlaag eveneens een verwantschap met het typisch Gierstgras-Beukenbos.

Figuur 36: de spectra van bestanden 10 (boven) en 12 (onder)

Figuur 37: TPab-spectrum van bestanden 8 (boven), 9 (midden) en 11 (onder)

2.3.3.6 Samenvattende tabellen van de bostypes

Hieronder volgen samenvattende tabellen, waarbij per bestand de types worden weergegeven. **Tabel 2-9** geeft het type op basis van kruidlaag en **Tabel 2-8** geeft het type op basis van boom-, struik- en kruidlaag.

Tabel 2-8: Bostypes bepaald op basis van boom-, struik- en kruidlaag.

Bestand	Type
1	Amerikaanse eik – Kastanjebos
2	typisch Gierstgras – Beukenbos; Amerikaanse eik – Kastanjebos
3	Witbol Berken – Eikenbos; Amerikaanse vogelkers Eiken – Beukenbos
4	Amerikaanse eik – Kastanjebos; Bramenrijk Eiken – Beukenbos; typisch Wintereiken – Beukenbos
5	typisch Giertsgras – Beukenbos
6	Amerikaanse vogelkers Eiken – Beukenbos; Amerikaanse eik – Kastanjebos; Bramenrijk Eiken – Beukenbos
7	typisch Berken - Eikenbos
8	Rododendron-bos
9	Rododendron-bos
10	Rododendron-bos; typisch Gierstgras – Beukenbos
11	Rododendron-bos
12	typisch Gierstgras – Beukenbos; Rododendron-bos

Tabel 2-9: Bostypologie op basis van kruidlaag.

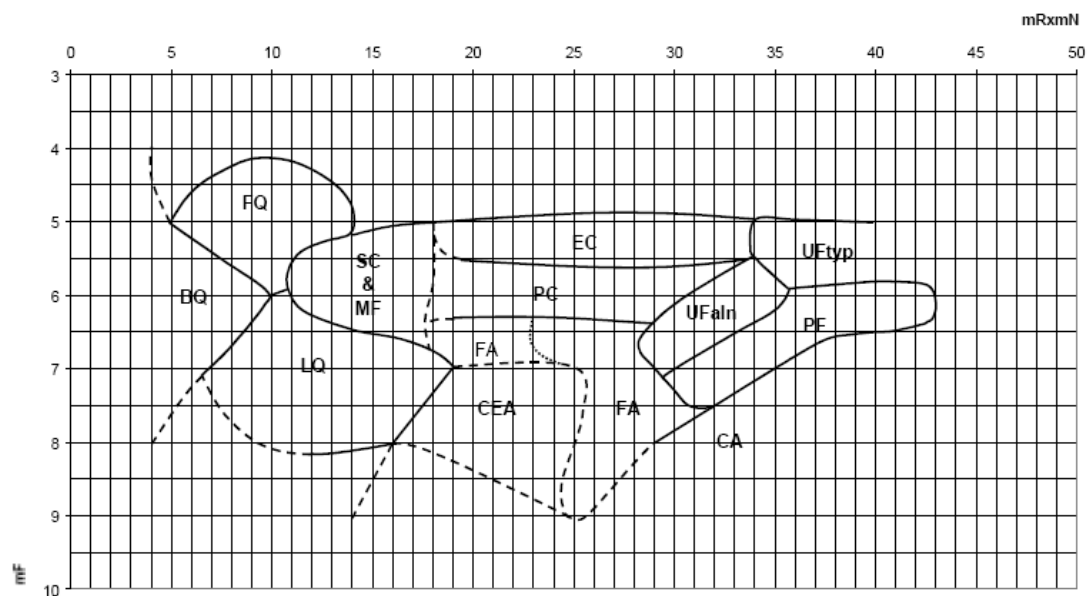
Bestand	Type
1	Amerikaanse eik – Kastanjebos
2	Amerikaanse eik – Kastanjebos; Amerikaanse vogelkers Eiken – Beukenbos
3	Amerikaanse vogelkers Berken – Eikenbos; Bramenrijk Eiken – Beukenbos
4	Amerikaanse eik – Kastanjebos
5	/
6	Amerikaanse eik – Kastanjebos; Amerikaanse vogelkers Eiken – Beukenbos; Amerikaanse vogelkers Berken – Eikenbos
7	Amerikaanse eik – Kastanjebos; Amerikaanse vogelkers Berken – Eikenbos; Amerikaanse vogelkers Eiken – Beukenbos
8	Rododendron-bos
9	Rododendron-bos
10	Rododendron-bos
11	Rododendron-bos
12	Rododendron-bos

2.3.4 Ecospectra

2.3.4.1 Algemeen

Aan de hand van gewogen gemiddelde Ellenbergetallen uit de literatuur (Tabel 2-10; Tabel 2-11; Tabel 2-12) heeft Rogister (1978) een opdeling gemaakt voor elk bostype, door ze in een tweedimensionale ruimte te plaatsen die de ecologische positie ten opzichte van de factoren vochttoestand en humuskwaliteit weergeeft (Figuur 38). Aan de hand van deze grafische weergave kan dan de standplaats van de lokale bostypen gevisualiseerd worden. Elk lokaal bostype wordt daarbij met één punt gelokaliseerd op het diagram en plaatst dit dan aldus op de gradiënten droog/nat en voedselrijk/voedselarm. Een mF / mR x mN – ecogram geeft dan ook een aanduiding van de potentiële vegetatie waartoe een lokaal vegetatietype kan behoren.

Voor bestanden met weinig ondergroei waarvoor tijdens de inventarisatie een klein aantal soorten genoteerd worden, zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om Ellenbergwaarden te kunnen berekenen.

BQ Betulo-Quercetum

UFaln Ulmo-Fraxinetum alnetosum

FQ Fago-Quercetum

PF Pruno-Fraxinetum

SC Stellario-Carpinetum

CA Cirsio-Alnetum

MF Milio-Fagetum

FA Filipendulo-Alnetum

EC Endymio-Carpinetum

CEA Carici elongatae-Alnetum

PC Primulo-Carpinetum

LQ Lysimachio-Quercetum

UFtyp Ulmo-Fraxinetum typicum

Figuur 38: mRxmN/mF-Ecogram met de gebruikte afkortingen

Tabel 2-10: Gewogen gemiddelde Ellerberggetallen met de benaming van de vochtklasse

mF	Benaming vochtklasse
< 1.5	Xerofiel
1.5 – 2.0	Xeroclien – xerofiel
2.0 – 2.5	Xerofiel – xeroclien
2.5 – 3.5	Xeroclien
3.5 – 4.0	Mesofiel – xeroclien
4.0 – 4.5	Xeroclien – mesofiel
4.5 – 5.5	Mesofiel
5.5 – 6.0	Hygroclien – mesofiel
6.0 – 6.5	Mesofiel – mesofiel
6.5 – 7.5	Hygroclien
7.5 – 8.0	Hygrofiel – hygroclien
8.0 – 8.5	Hygroclien - hygrofiel
8.5 – 9.5	hygrofiel

Tabel 2-11: Gewogen gemiddelde Ellerberggetallen met de benaming van de zuurtegraadklasse

mR	Benaming zuurtegraadklasse
< 1.5	Acidofiel
1.5 – 2.0	Acidoclien – acidofiel
2.0 – 2.5	Acidofiel – acidoclien
2.5 – 3.5	Acidoclien
3.5 – 4.0	Neutroclien – acidoclien
4.0 – 4.5	Acidoclien – neutroclien
4.5 – 5.5	Neutroclien
5.5 – 6.0	Basiclien – neutroclien
6.0 – 6.5	Neutroclien – basifiel
6.5 – 7.5	basifiel

Tabel 2-12: Gewogen gemiddelde Ellerberggetallen met de benaming van de stikstofklassen

mN	Benaming stikstofklasse
< 1.5	Uiterst zwakke nitrificatie
1.5 – 2.5	Uiterst zwakke tot zwakke nitrificatie
2.5 – 3.5	Zwakke nitrificatie
3.5 – 4.5	Zwakke tot matige of normale nitrificatie
4.5 – 5.5	Matige of nitrificatie
5.5 – 6.5	Matige of normale tot sterke nitrificatie
6.5 – 7.5	Sterke nitrificatie
7.5 – 8.5	Zeer sterke nitrificatie
8.5 – 9.5	Uiterst sterke nitrificatie

Er bestaat een sterke correlatie tussen mR.mN en de humuskwaliteit. Er werd dan ook een schaalverdeling (mR x mN) opgesteld met de grenswaarden voor elk humustype (Tabel 2-13).

Tabel 2-13: Schaalverdeling van mRxmN met een indeling in humustypen

mR x mN	Benaming humustype
< 3.0	Mor (heide – mor : Ericaceae)
3.0 – 6.4	Mor (andere dan heide – mor)
6.4 – 14.4	Moder
14.4 – 18.2	Mull – moder
18.2 – 23.0	Zure mull
23.0 – 27.5	Typische mull
> 27.5	Aktieve mull

2.3.4.2 Bosdomein

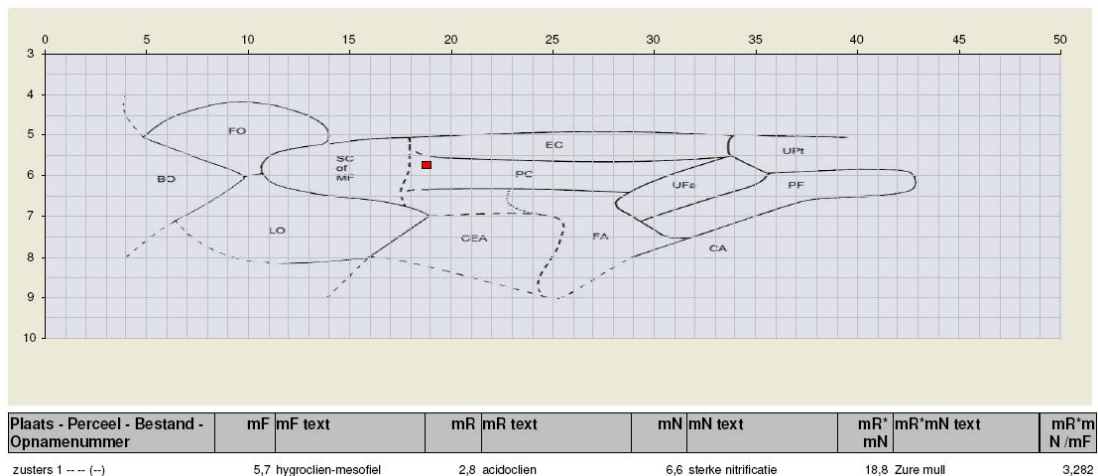
Het bostype voor het volledige bosdomein is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

mF: Hygroclien – mesofiel

mR: Acidoclien

mN: sterke nitrificatie

Het humustype van het bosdomein betreft volgens de mR.mN waarde een Zure mull.

Afgaande op het bovenstaand gemiddeld ecogram voor het bosdomein wordt het bos gerekend tot het bostype Primulo-Carpinetum (Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk (bostype D6)).

2.3.4.3 Bestand 1

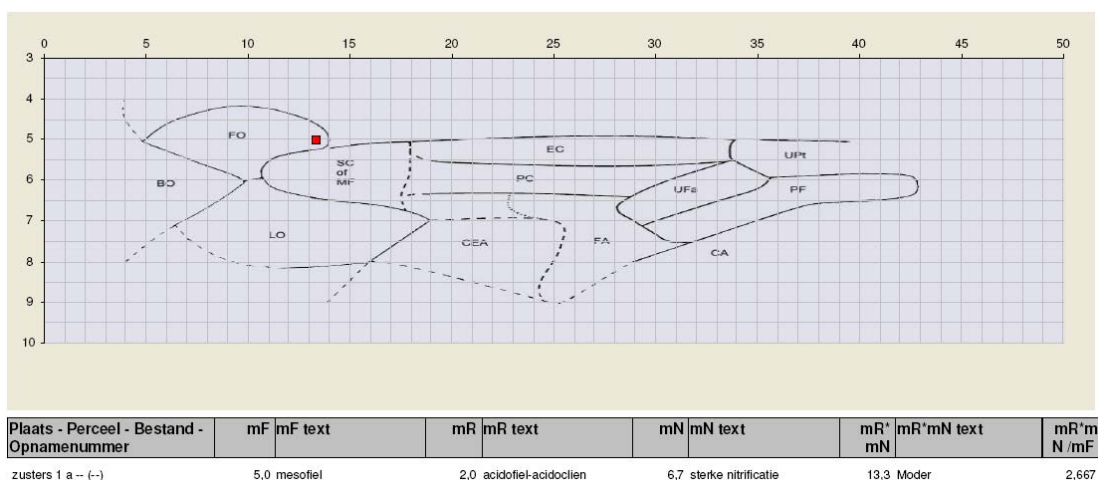
Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

mF: Mesofiel

mR: Acidofiel – acidoclien

mN: Sterke nitrificatie

Het humustype van het bosdomein betreft volgens de mR.mN waarde een Moder.

Afgaande op het bovenstaand ecogram voor het bestand wordt het bos gerekend tot het bostype Fago-Quercetum (Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren (Bostype H3)).

2.3.4.4 Bestand 2

Voor dit bosbestand konden geen Ellenbergwaarden berekend worden.

Plaats - Perceel - Bestand - Opnamennummer	mF	mF text	mR	mR text	mN	mN text	mR*	mR*mN text	mR*mN / mF
zusters 1 b -- (-)	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,000

2.3.4.5 Bestand 3

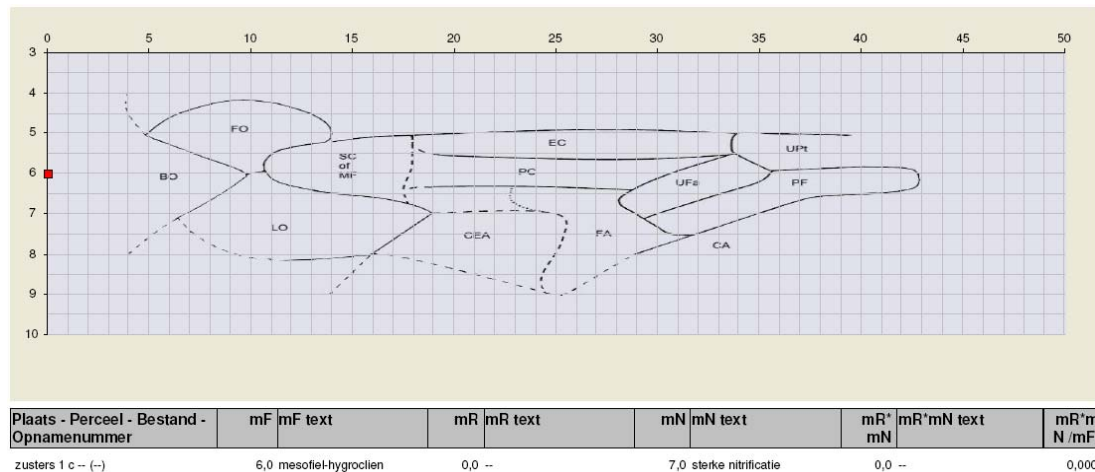
Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

mF: Hygroclien – mesofiel

mR: /

mN: Sterke nitrificatie

Het humustype alsook het bostype van het bestand kunnen door het ontbreken van een mR waarde niet worden bepaald. Er kunnen dan ook geen Ellenbergwaarden berekend worden.

2.3.4.6 Bestand 4

Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

mF: /

mR: Acidofiel – acidoclien

mN: /

Het humustype en bostype van het bosbestand betreft kunnen door het ontbreken van een mF waarde niet worden bepaald. Er kunnen dan ook geen Ellenbergwaarden berekend worden.

Plaats - Perceel - Bestand - Opnamennummer	mF	mF text	mR	mR text	mN	mN text	mR*	mR*mN text	mR*mN / mF
zusters 1 d -- (-)	0,0	--	2,0	acidofiel-acidoclien	0,0	--	0,0	--	0,000

2.3.4.7 Bestand 5

Voor dit bosbestand konden geen Ellerbergwaarden berekend worden.

Plaats - Perceel - Bestand - Opnamenummer	mF	mF text	mR	mR text	mN	mN text	mR*	mR*mN text	mR*mN / mF
zusters 1 e -- (-)	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,000

2.3.4.8 Bestand 6

Voor dit bosbestand konden geen Ellerbergwaarden berekend worden.

Plaats - Perceel - Bestand - Opnamenummer	mF	mF text	mR	mR text	mN	mN text	mR*	mR*mN text	mR*mN / mF
zusters 1 f -- (-)	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,000

2.3.4.9 Bestand 7

Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

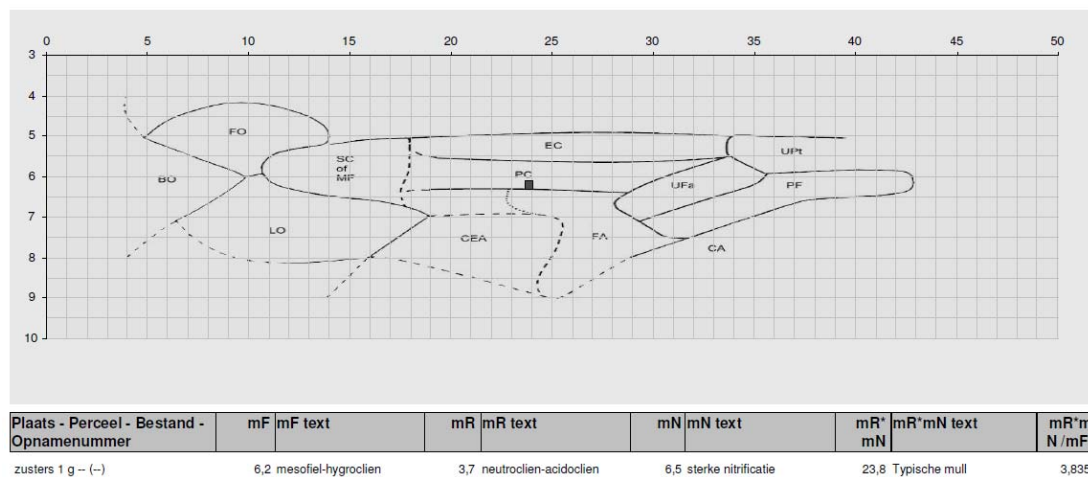
mF: Mesofiel – mesofiel

mR: Neutroclien –acidoclien

mN: Sterke nitrificatie

Het humustype van het bosbestand betreft volgens de mR.mN waarde een Typische mull.

Afgaande op het onderstaand ecogram voor het bestand wordt het bos gerekend tot het bostype Primulo-Carpinetum (Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk (bostype D6)).

2.3.4.10 Bestand 8

Voor dit bosbestand konden geen Ellerbergwaarden berekend worden.

Plaats - Perceel - Bestand - Opnamenummer	mF	mF text	mR	mR text	mN	mN text	mR*	mR*mN text	mR*mN / mF
zusters 1 h -- (-)	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,0	--	0,000

2.3.4.11 Bestand 9

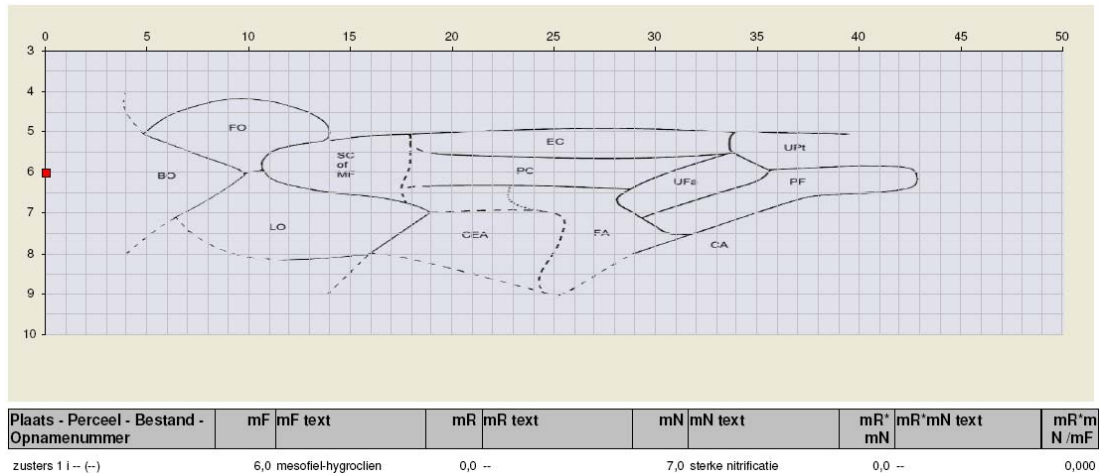
Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

mF: Hygroclien – mesofiel

mR: /

mN: Sterke nitrificatieNB

Het humustype van het bosbestand betreft kunnen door het ontbreken van een mR waarde niet worden bepaald. Er kunnen dan ook geen Ellenbergwaarden berekend worden.

2.3.4.12 Bestand 10

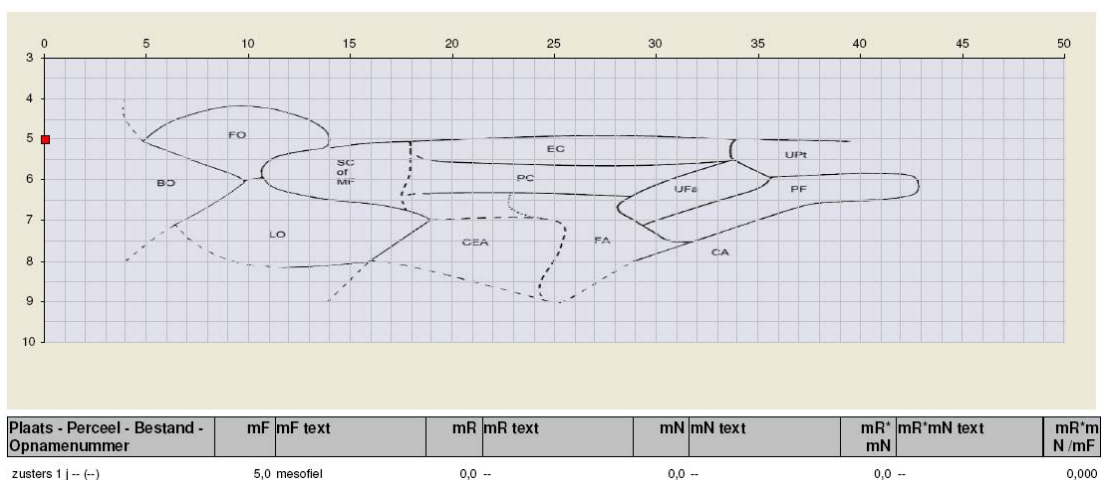
Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

mF: Mesofiel

mR: /

mN: /

Het humustype en bostype van het bosbestand betreft kunnen door het ontbreken van een mR waarde niet worden bepaald. Er kunnen dan ook geen Ellenbergwaarden berekend worden.

2.3.4.13 Bestand 11

Dit bostype is volgens de mF, mR en mN getallen te catalogeren als:

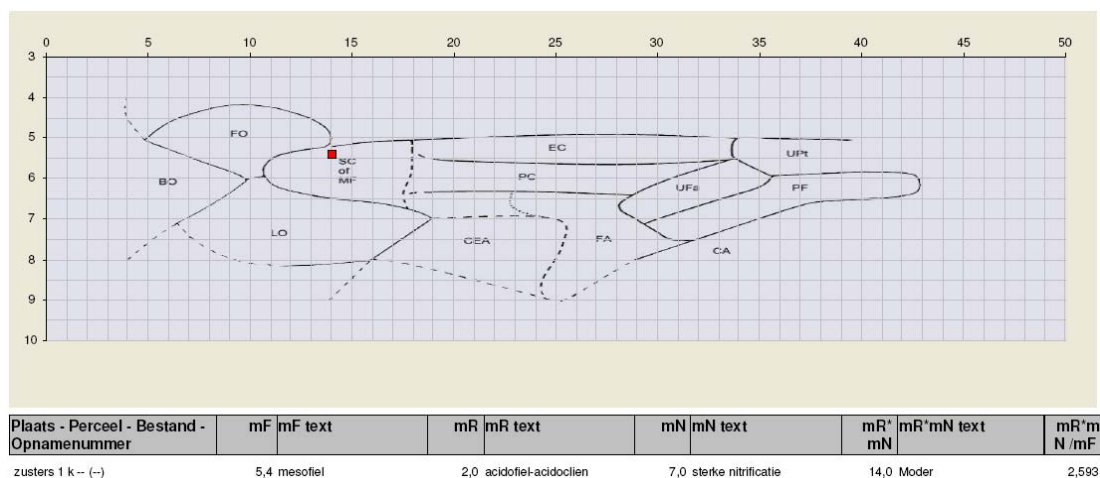
mF: Mesofiel

mR: Acidofiel – acidoclien

mN: Sterke nitrificatie

Het humustype het bosbestand betreft een Moder.

Afgaande op het onderstaand ecogram voor het bestand wordt het bos gerekend tot het bostype Stellario-Carpinetum of Milio-Fagetum (Essen-Eikenbos met Gewone salomonszegel en Wilde kamperfoelie (Bostype G3) of Essen-Eikenbos met Bosgierstgras en Witte klaverzuring (bostype G4)).

2.3.4.14 Bestand 12

Voor dit bosbestand konden geen Ellerbergwaarden berekend worden.

Plaats - Perceel - Bestand - Opnamennummer	mF mF text	mR mR text	mN mN text	mR* mR* mN text	mR* mR* mN / mF
zusters 1 l -- (-)	0,0 --	0,0 --	0,0 --	0,0 --	0,000

2.3.5 Vergelijking van de actuele bostypen met de Biologische Waarderingskaart

Kaart 17 - Actuele bosvegetatie

Kaart 18 - Biologische waarderingskaart

De bostypering bekomen uit Bosprog geeft een overzicht aan de hand van de bostypes volgens de gewestelijke bosinventarisatie (Bos en Groen, 2001). Deze vraagt dan ook een omzetting naar de meest recente typologie van Cornelis *et al.* 2007.

Tabel 2-14: Omvorming naar de recente typologie alsook de BWK-codering

Bos en Groen, 2001	Cornelis et al., 2007	BWK
Amerikaanse eik – Kastanjebos	I4: Dennen-Eikenbos met Amerikaanse eik	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)mb
Amerikaanse vogelkers Berken – Eikenbos	I3: Dennen-Eikenbos met Amerikaanse vogelkers	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)mb
Amerikaanse vogelkers Eiken – Beukenbos	I3: Dennen-Eikenbos met Amerikaanse vogelkers	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)mb
Bramenrijk Eiken – Beukenbos	I1: Dennen-Eikenbos met braam	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)ms
Rhododendron-bos	I5: Dennen-Eikenbos met Pontische rododendron	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)mb
typisch Berken - Eikenbos	I2: Dennen-Eikenbos met Bochtige smele en Pijpenstrootje	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)mb; P(p)mh; P(p)ms
typisch Gierstgras – Beukenbos	G4: Essen-Eikenbos met Bosgierstgras en Witte klaverzuring	Qa: Eiken-Haagbeukenbos; Fa: Beukenbos
typisch Wintereiken – Beukenbos	H3: Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren	Qs*: Zuur Eikenbos; Fs: Zuur Beukenbos
Witbol Berken – Eikenbos	I6: Dennen-Eikenbos met Gestreepte witbol en Gewoon struisgras	Qb: Eiken-Berkenbos; P(p)mh
Rijk eiken-Haagbeukenbos, vochtige variant	D6: Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk	Qa: Eiken-Haagbeukenbos; Vf

Op de biologische waarderingskaart worden bestanden 1, 2, 10, 12 en een groot deel van 11 aangeduid als kasteelpark. De rest van bestand 11 wordt aangeduid als loofhoutaanplant (n). Bestanden 4, 5, 6 en 8 vallen allen binnen één eenheid en worden als zuur beukenbos (fs), zuur eikenbos (qs) en eiken-berkenbos (qb) aangeduid. Bestand 3 wordt als naalldhoutaanplant zonder ondergroei (pa) aangeduid. Bestand 7 wordt aangegeven als aanplant van loofhout (n). Bestand 9 wordt aangeduid als loofhoutaanplant (n), naalldhoutaanplant zonder ondergroei (pa) en aanplant van Grove den met ondergroei van struiken en bomen (ppmb).

Wanneer we een vergelijking maken met de actuele bostypen (Kaart 17) valt op dat er toch enkele verschillen aanwezig zijn. Deze verschillen zijn echter te wijten aan het detail van de opname, waarbij de BWK minder gedetailleerd is.

2.3.6 Vergelijking van de potentiële bosvegetatie met de potentiële natuurlijke vegetatiekaart

Kaart 19 - Potentiële natuurlijke vegetatie

Kaart 20 - Potentiële bosvegetatie

Een bostype kan gedefinieerd worden als het van nature bij een groeiplaats in zijn natuurlijke toestand horend bos in zijn ontwikkelingsgang van pioniersstadium tot climax. De climaxsituatie kan men aanduiden als de 'Potentiële Natuurlijke Vegetatie' of PNV. De Potentieel Natuurlijke Vegetatie is bijgevolg gebaseerd op bodemtype, vochtgehalte en aanwezige kruidlaag. Dit komt ongeveer overeen met de resultaten uit het ecogram. De huidig bestaande PNV-kaart is echter gebaseerd op de bodemkaart die in de jaren '60 werd opgemaakt, waardoor deze kan afwijken van de huidige situatie.

Volgens de bestaande PNV-kaart (zie Kaart 19) worden al de bestanden aangeduid als potentieel arm Eiken-Beukenbos en Eikenbos, met daarbij het grootste deel onder de natte variant. Enkel een deel

van bestanden 1, 2 en 11 worden tot de droge variant gerekend. Dit type komt in de nieuwe typologie het best overeen met het type H3: Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren.

Aan de hand van de bekomen ecogrammen (en daarmee ook abiotiek) hebben enkel de bestanden 1, 7 en 11 door de software een potentieel bostype toegekend gekregen. Bestand 1 heeft daarbij als potentieel bostype het bostype H3 het Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren; bestand 7 het type D6 het Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk en bestand 11 het type G3 het Essen-Eikenbos met Gewone salomonszegel en Wilde kamperfoelie of het type G4 het Essen-Eikenbos met Bosgierstgras en Witte klaverzuring.

2.3.6.1 Type H3 het Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren

Het Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren vindt men het meest op droge tot matig natte leem- of zandleembodems, maar kan ook op zandbodems gedijen. De bodem bevat in ieder geval geen kalk. Het wordt gekenmerkt door halfschaduw- tot lichtverdragende planten van stukstofarme tot matig stikstofrijke bodems.

De boomlaag van de climaxvorm wordt gedomineerd door Beuk met bijmenging van Zomer- en Wintereik. In de meeste gevallen treft men eerder een door Zomereik gedomineerd bos, waar Beuk kan bijgemengd staan. Amerikaanse eik en Tamme kastanje hebben zich in dit bos goed ingeburgerd. De meest constante soort in de struiklaag is Wilde lijsterbes. De kruidlaag is over het algemeen soortenarm.

Dit type komt over heel Vlaanderen voor, vooral op plaatsen waar de rijkere, vaak tertiaire zanden dagzomen.

2.3.6.2 Type D6 het Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk

Het Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk situeert zich zowel ruimtelijk als floristisch tussen enerzijds de Essen-Eikenbossen en anderzijds de bossen op valleibodems zoals de Essen-Elzenbossen en de Iepen-Essenbossen. Toch vertoont het meer gelijkenissen met het Essen-Elzenbos dan met het Essen-Eikenbos. In de kruidlaag vinden we zowel soorten uit de Essen-Eikenbossen (Gele dovenetel, Slanke sleutelbloem, Bosanemoon, Gevlekte aronskelk, ...) als meer stikstofminnende soorten (Grote brandnetel, Kleefkruid, Hondsdraf, Gewone berenklaauw, Zevenblad, ...). In de boomlaag komen Gewone es, Zwarte els en cultuurpopulier voor, maar evengoed Zomereik en Beuk. Hazelaar is de dominerende soort in de struiklaag.

Het merendeel van de opnamen van het Essen-Elzenbos met Gevlekte aronskelk komt voor in de leemstreek.

2.3.6.3 Type G3 Essen-Eikenbos met Gewone salomonszegel en Wilde kamperfoelie

Dit is het natuurlijke bostype van allerlei bodemtypes. Het komt vooral voor op zandleem-, leem- en kleibodems zonder profielontwikkeling. Het wordt gekenmerkt door halfschaduwplanten van vochtige, matig stikstofrijke, matig tot zwak zure bodems.

De boomlaag van het Essen-Eikenbos met Gewone salomonszegel en Wilde kamperfoelie wordt gedomineerd door Zomereik. Gewone es en Beuk komen slechts in mindere mate voor. In de struiklaag vinden we vooral Hazelaar. De kruidlaag bevat weinig karakteristieke soorten.

Het Essen-Eikenbos met Gewone salomonszegel en Wilde kamperfoelie komt in Vlaanderen vooral voor op matig zure loess met zandige bijmenging.

2.3.6.4 Type G4 Essen-Eikenbos met Bosgierstgras en Witte klaverzuring

Het Essen-Eikenbos met Bosgierstgras en Witte klaverzuring vindt men vooral op droge tot matig natte leembodems met een al dan niet sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B horizont of zonder profielontwikkeling. Het vormt de overgang tussen de Essen-Eikenbossen en de Eiken-Beukenbossen. Dit bostype wordt gekenmerkt door halfschaduwplanten van eerder frisse, matig stikstofrijke en matig zure bodems.

In de boomlaag treffen we vooral Zomereik, Beuk en Gewone es, en in de struiklaag is Hazelaar de belangrijkste soort. In de kruidlaag vindt men soorten als Gele dovenetel, Gewone salomonszegel, Grote muur, Gevlekte aronskelk, Bosgierstgras, Witte klaverzuring en Ruige veldbies.

Het Essen-Eikenbos met Bosgierstgras en Witte klaverzuring komt vooral voor op de acidoclische leem- en zandleemgronden, hoewel er ook enkele opnamen in de Kempen zijn gelegen. In de leemstreek vindt men dit type op de iets zuurdere gronden; in de zand- en zandleemstreek vindt men het op de overgangszones tussen beekalluvia en meer zandige bodems.

2.3.7 **Kartering van elementen met een hoge natuurwaarde en probleemsoorten**

Kaart 21 - Rode lijst soorten - Oud-bosindicatoren

Kaart 22 - Probleemsoorten

2.3.7.1 **Rode Lijstsoorten**

Binnen de dreef van Amerikaanse eik werden enkele exemplaren van Struikhei (*Calluna vulgaris*) aangetroffen (Figuur 39). Deze staat als achteruitgaand in de Rode Lijst. Struikhei groeit op zonnige plaatsen, op droge tot vochtige, voedselarme zure bodem.

Figuur 39: Enkele individuen Struikhei

2.3.7.2 **Oud-bosindicatoren en voorjaarsbloeiers**

In de kruidlaag van de bosbestanden komen op enkele plaatsen oud-bossoorten voor, zoals het Lelietje-van-dalen (*Convallaria majalis*), Blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus*), Mannetjesvaren (*Dryopteris filix-mas*) en de Gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*).

Gewone salomonszegel

De Gewone salomonszegel is een overblijvende plant met witte buisvormige bloemen. Ze kan worden aangetroffen in bossen en houtkanten op beschaduwde tot halfbeschaduwde plaatsen op vrij droge tot vochtige, matig voedselarme tot matig voedselrijke gronden.

Lelietje-van-dalen

Het Lelietje-van-dalen dat waarschijnlijk beter gekend is onder de naam 'meiklokje' kan aangetroffen worden in bossen en struwelen op beschaduwde tot half beschaduwde plaatsen op droge tot matig

vochtige, matig voedselrijke grond. Binnen het park werden enkele populaties aangetroffen, waarbij het waarschijnlijk gaat over oorspronkelijk aangeplante veldjes.

Mannetjesvaren

Mannetjesvaren kan tot 120cm groot worden en heeft tot anderhalve meter lange langwerpige donkergroene bladeren, die in de winter verdwijnen. Ze groeit op halfbeschaduwde tot beschaduwde plaatsen op matig droge tot matig vochtige, redelijk rijke grond.

Blauwe bosbes

Blauwe bosbes wordt tot de oud bos indicatoren gerekend, maar kan echter ook aangetroffen worden in oude graslanden en heide en op locaties waar vroeger bos voorkwam. Ze groeit op licht tot matig beschaduwde plaatsen en bloeit in april tot juni met 4 tot 6mm grote bloemen. In de late zomer rijpen de alom bekende blauwe bessen.

Figuur 40: Veldje van Lelietje-van-dalen

2.3.7.3 Probleemsoorten

Binnen de grenzen van het park werden een hele reeks aan exotische soorten waargenomen. Exoten zijn eigen aan parklandschappen en dienen dus niet onmiddellijk als probleemsoorten aanschouwd te worden. Zodra een soort echter andere (inheemse) soorten gaat overheersen/overwoekeren in het park of al dan niet in de directe omgeving is er sprake van een probleemsoort.

Bonte gele dovenetel (*Lamiastrum galeobdolon subsp. argentatum*)

De bonte gele dovenetel kan een zeer dichte mat vormen en kan zich bovendien snel uitbreiden. Dit maakt dat de soort de inheemse flora volledig kan onderdrukken. De soort heeft zich op enkele plaatsen gevestigd, waarschijnlijk uit plantmateriaal dat door particulieren werd gedeponeerd. De bestrijding kan best uitgevoerd worden door het uittrekken. Dit gaat zeer eenvoudig, echter moet er wel rekening mee gehouden worden dat alle stukjes wel degelijk verwijderd zijn. Overgebleven stukjes kunnen gemakkelijk opnieuw uitlopen, en vlug een nieuwe dichte mat vormen.

Figuur 41: Aangetroffen populatie Bonte gele dovenetel

Reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*)

Binnen bosbestand 1 werd een enkel individu van de Reuzenbalsemien aangetroffen. De snelle zaadverspreiding, de explosieve groei in zeer dichte bestanden en de grote aantrekkingskracht van de Reuzenbalsemien, maken dat ze een zeer voorname concurrent vormt voor inheemse plantensoorten. De bestrijding ervan is echter relatief eenvoudig: binnen één seizoen voorkomen dat de soort tot zaad komt is daarbij voldoende om de soort binnen het gebied vrijwel geheel uit te roeien. Dit doordat het zaad maximaal 18 maanden overleeft. Het wortelgestel van de Reuzenbalsemien is beperkt en oppervlakkig, waardoor deze plant verder ook relatief eenvoudig met de hand is uit te trekken.

Vermits het hier gaat over een enkel individu op een locatie waar deze niet optimaal staat, zal het probleem waarschijnlijk beperkt blijven. Toch kan best onmiddellijk ingegrepen worden, zodat een mogelijke uitbreiding in de kiem gesmoord blijft. Een nacontrole is daarbij aan te bevelen.

Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*)

Verspreid over het park werden individuen van Amerikaanse vogelkers aangetroffen. De Amerikaanse vogelkers heeft een grote zaadproductie, gemakkelijke zaadverspreiding, goed uitstoelingsvermogen, een hoge groeisnelheid, stelt weinig eisen aan de bodem en het zaad blijft lang kiemkrachtig. Dit alles maakt dat de soort zich enorm kan uitbreiden, waarbij vooral een grote schaduwdruk wordt veroorzaakt die de kruidlaag onderdrukt.

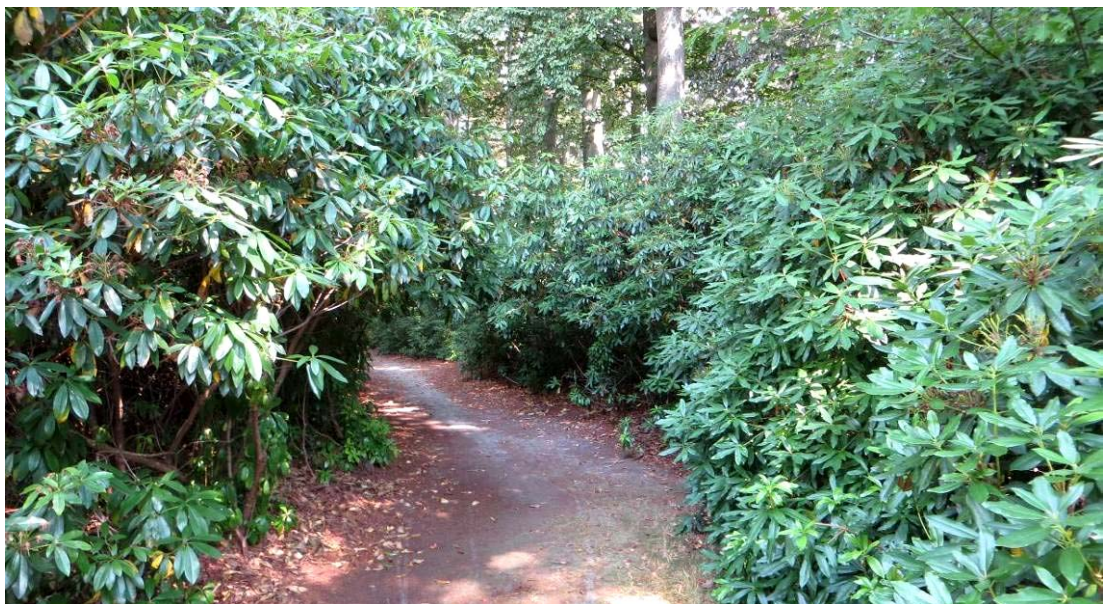
Bestrijding aan de hand van ringen en bestrijken met glyfosfaat is de eenvoudigste methode. Wel dient om de 3 jaar een controle te worden uitgevoerd om eventuele achterblijvers te bestrijden. Op die manier wordt verhinderd dat de eventuele achterblijvers tot zaadzetting kunnen komen.

Figuur 42: Amerikaanse vogelkers en Pontische rododendron aan de rand van bosbestand 12

Pontische rododendron (*Rhododendron ponticum*)

In zo goed als alle terreineenheden werd Pontische rododendron (*Rhododendron ponticum*) aangetroffen. De soort heeft een hoge bloeiwaarde en aantrekkingskracht, maar kan door beschaduwing de inheemse flora volledig verdringen. Bovendien heeft ze een zeer sterke uitbreidingscapaciteit op zure bodems. Hier kan ze door uitzaaien en door afleggers, wanneer de takken de grond raken, zich zeer vlug verbreiden.

Figuur 43: Pontische rododendron langs een pad. De hoge dichte struiken langs het pad zorgen voor een benauwende situatie

Overige soorten

Verder werden Robinia (*Robinia pseudoacacia*), Sneeuwbes (*Symphoricarpos albus*) en Schijnaardbei (*Potentilla indica*) aangetroffen. Deze werden niet als probleem beschouwd aangezien het slechts om een aantal (aangeplante) exemplaren gaat die tussen andere soorten staan. Er moet wel steeds in de gaten gehouden worden dat deze soorten zich niet spontaan gaan uitbreiden (woekeren). Indien dit het geval is wordt bestrijding noodzakelijk.

2.3.8 Fauna

Wat betreft de fauna werd geen gericht veldwerk uitgevoerd naar specifieke groepen. Tijdens de terreinbezoeken werden waargenomen exemplaren wel steeds genoteerd.

2.3.8.1 Zoogdieren

Tijdens de veldbezoeken werden verschillende eekhoorns en sporen van Ree en Mol waargenomen. Verder is de kans groot dat een aantal moeilijker waarneembare soorten zoals vleermuizen, muizen, Bruine rat, Steenmarter en egels in het park zullen voorkomen.

2.3.8.2 Vogels

Er werden Grote bonte specht, Groene specht (aan nestholte) en Boomklever als belangrijkste soorten opgemerkt. Er komt ook een aanzienlijke populatie kauwtjes voor.

Figuur 44: Grote bonte specht

Figuur 45: Boomklever

2.3.8.3 Insecten

Door het enorme bestand aan Pontische rododendron konden we er zeker van zijn dat ook de Rhododendronicade (*Graphocephala fennahi*) aanwezig zou zijn. Deze werd tijdens de terreinbezoeken dan ook waargenomen (Figuur 46). Grote populaties van deze soort kunnen schadelijk zijn. Ze veroorzaken zichtbare zuigschade in de vorm van gele vlekken en ze kunnen ook drager zijn van de Azaleaknopvreter (*Pycnostysanus azaleae*). Dit is een schimmel die er voor zorgt dat de bloemknoppen van Azalea en Rhododendron verdrogen.

Figuur 46: Rhododendronicades doen zich te goed aan de sappen van een rododendronblad

2.3.9 Bepaling van de natuurwaarde per terreineenheid

Kaart 23 - Natuurwaarden per terreineenheid

In kaart 22 worden de natuurwaarden per terreineenheid weergegeven. De natuurwaarden in het Park zijn gemiddeld tot hoog te noemen. De natuurwaarden zijn gebaseerd op soortenrijkdom, voorkomen van zeldzame of bijzondere soorten van zowel flora als fauna. Een volledig overzicht van de aangetroffen soorten ter hoogte van de geïnventariseerde terreineenheden is terug te vinden in Bijlage 5.

2.3.9.1 Gazons

Het gazon heeft door de beperkte soortenrijkdom de aanduiding “minder waardevol met elementen van waardevol”. De kwaliteit van het gazon is vrij goed. Het is redelijk vlak en bevat weinig hobbels. Door het beheer komen er ook planten voor zoals Witte klaver en Madeliefje. Het voordeel van deze soorten is dat ze de grasvelden tussen de maaibeurten door een kleurrijke (witte) aanblik geven. Bovendien zijn ze waardevol voor bijen (Witte klaver = vlinderbloemige).

2.3.9.2 Vijver

De vijver (V_30_1) is momenteel een eutrofe plas waarin een dikke sliblaag (bladeren) aanwezig is. Bovendien is er een zeer grote beschaduwing en is de waterstand zeer wisselend. Ze krijgt de waardering “minder waardevol”.

2.3.9.3 Heesteraanplanten

De aanwezige heesteraanplanten (V_13_1 t.e.m. V_13_8) krijgen de waardering “minder waardevol met elementen van waardevol” door hun beperkte soortenrijkdom.

2.3.9.4 Graslanden

De aanwezige graslanden (V_63) krijgen de aanduiding “minder waardevol met elementen van waardevol”. Ze hebben een beperkte soortenrijkdom, met wat meer variatie langs de draad en grachten. Door het vochtige karakter van de bodem zijn de weilanden op verschillende plaatsen vertrappeld. Het grasland ten westen van de hoeve Heidebloem kan men ook beschouwen als een hooiland. Dit heeft eveneens een beperkte soortenrijkdom en krijgt ook de aanduiding “minder waardevol met elementen van waardevol”.

2.3.9.5 Bosbestanden

Een uitgebreide beschrijving van de bosbestanden bevindt zich hierboven. Door de soortenrijkdom en het huizen van verschillende vogelsoorten, krijgen ze de aanduiding “waardevol met elementen van zeer waardevol”. De ondergroei wordt in vele gevallen echter gedomineerd door Pontische rododendron, waardoor de ontwikkeling van een natuurlijke ondergroei verhinderd wordt. Het bestand dat bestaat uit de Fijnspar aanplant (V_4_3), krijgt de optekening “minder waardevol”. Hier komt immers, op een enkele varen na, geen ondergroei in voor.

2.4 Beschrijving van het park

2.4.1 Gebouwenpatrimonium

Hoeve Heidebloem

Het enige gebouw dat binnen het plangebied valt, is de hoeve Heidebloem die dateert van 1859. Nadat er op 26 januari 2012 een zware brand was ontstaan, kon het gebouw niet meer gebruikt worden. De hoeve heeft zware rookschade en schade aan het dak opgelopen, de schuur werd totaal vernield. De aannemer begon daarna met de afbraak van de hoeve in plaats van de schuur, waardoor er een nog grotere schade aan de hoeve is ontstaan. De zijgevel is voor een groot deel afgebroken en er zijn bijkomende scheuren in de gevels en de dakconstructie is weg.¹²⁸

Het gebouw is momenteel niet meer toegankelijk en is afgezet met een draadafsluiting. Naast de eerder vermelde schade is er eveneens sprake van vandalisme onder vorm van graffiti (zie onderstaande Figuur 47 en Figuur 48).

Figuur 47: Hoeve Heidebloem - noord en westgevel

Figuur 48: Hoeve Heidebloem - zuid en oostgevel

2.4.2 Parkzones en -constructies

2.4.2.1 Parkzones

Het domein is op te delen in 6 verschillende zones:

- Toegangszone
- Zone hoeve Heidebloem
- Begraafplaats
- Graslanden
- Vijver
- Parkbossen

Hieronder worden enkel de toegangszone, de zone rond hoeve Heidebloem en de begraafplaats besproken. De vijver wordt verder behandeld onder 0, de graslanden onder 2.4.6. De boszones werden eerder als besproken onder 2.3.2 Bestandskenmerken.

¹²⁸ <http://www.gva.be/regio-antwerpen-noord/wuustwezel/domein-franciscanessen-en-hoeve-heidebloem-aangekocht.aspx>

Toegangszone

De toegang tot het domein wordt in het noorden verschaft via de Bredabaan. Van hieruit kan men tussen de bestaande kerk en de nieuwbouw van Ibens nv (zie Figuur 49) het domein betreden. Ten noorden van deze toegangsreef, achter het Sociaal Huis, situeert er zich een groot gazonperk (V_14_1) met solitaire bomen en heester (zie Figuur 50).

Figuur 49: Toegangszone domein (tijdens werken)

Figuur 50: Gazonperk (noordgericht)

Zone hoeve Heidebloem

Zoals eerder vermeld is de zone direct rond de hoeve afgezet met een draadafsluiting. Hoewel er een drietal zitbanken tegen de zuidelijke gevel staan, is deze zone dus niet toegankelijk. Aan de noordzijde sluit de hoeve aan bij het grasland. De ruimte ten zuiden van de hoeve, buiten de afsluiting, bestaat uit een kort gemaaid gazon met daarin enkele verspreide bomen en kleine bosjes, begrensd door een tweesporen pad met naastliggende gracht (zie Figuur 52).

Figuur 51: Zone hoeve Heidebloem

Figuur 52: Tweesporen pad met gracht

Begraafplaats

In het zuiden van het domein situeert er zich een begraafplaats. Deze is enkel bestemd voor zusters Franciscanessen. De begraafplaats bestaat uit twee delen (V_67_1 en V_67_2). De grootste zone (zone 1) bestaat uit een rond gazonperk waarbij de identieke kruistekens in twee concentrische cirkels aan de buitenzijde zijn gezet (zie Figuur 53 en Figuur 54). Centraal staat er een gedenksteen in de vorm van een kruis met daarop de spreuk 'Hier rusten in afwachting van de verrijzenis de zusters Franciscanessen missionarissen van Maria'. Zone 2 is een kleiner gazonperk met een groot gedenksteen, bestaande uit hetzelfde kruis met dezelfde spreuk, geflankeerd door de namen van overleden zusters (zie Figuur 55). In deze zone liggen er ook nog twee aparte graven (zie Figuur 56).

Figuur 53: Begraafplaats - grote zone

Figuur 54: Grafsteen (kruis)

Figuur 55: Begraafplaats - kleine zone

Figuur 56: Aparte graven

2.4.2.2 Parkconstructies

Kunstwerken en beelden

In de zomer van 2012 heeft Monumentwacht Provincie Antwerpen vzw de beelden behorend tot het domein geïnspecteerd. Daar er een verhoogde kans tot vandalisme was, werden drie beelden voorlopig opgeslagen in de gemeenteloods van Wuustwezel. De intentie is om ze op termijn terug op hun originele plaats te zetten. De bevindingen van deze inspectie zijn terug te vinden in Bijlage 6. Onder 2.1.1.2 Beeldmateriaal werden de beelden, kunstwerken en gebouwen vanuit een cultuurhistorisch standpunt reeds besproken. Hieronder volgt een opsomming van de beelden in hun huidige toestand.

Figuur 57: Grot van O.L.V. van Lourdes

Figuur 58: Grot van O.L.V. van Lourdes - close-up

Voor bovenstaande figuren werd reeds eerder verwezen naar afbeelding 29, 30, 32, 33 en 34 (zie Bijlage 6) en wordt aangeduid als terreineenheid P_72_1. Voor onderstaande figuren werd reeds eerder verwezen naar afbeelding 46, 47, 48 en 49 in Bijlage 6, de bijhorende code van terreineenheden is P_72_2.

Figuur 59: Beeld le Sacré-Coeur

Figuur 60: Gedenksteen beeld le Sacre-Coeur

Figuur 61: Beeld van Aartsengel Michael

Figuur 62: Sokkel van beeld van Kind Jezus

Voor bovenstaande Figuur 61 werd reeds eerder verwezen naar afbeelding 63 en 64 (zie Bijlage 6) en wordt aangeduid als terreineenheid P_72_3. Het beeld van Kind Jezus met code P_72_5, waarvan enkel de sokkel nog overblijft op het domein (Figuur 62), werd ondergebracht in de gemeenteloods van Wuustwezel. Het beeld is te zien op afbeelding 65 in Bijlage 6.

Onderstaande Figuur 63 geeft een zicht op de grot of spelonk van Sint Franciscus. Deze is gesitueerd op het eilandje in de vijver, code P_72_4, maar deze locatie is momenteel ontoegankelijk wegens de slechte toestand van de brug. Het beeld van Franciscus van Assisi (Figuur 64), dat vroeger in de spelonk stond, is nu net als het beeld van Kind Jezus ondergebracht in de gemeenteloods. Naar beide kunstwerken wordt verwezen naar afbeelding 59, 60, 61 en 62 in Bijlage 6.

Figuur 63: Grot van Sint Franciscus

Figuur 64: Beeld van Franciscus van Assisi

Figuur 65: Sokkel van Antonius van Padua

Figuur 66: Beeld van Antonius van Padua

De sokkel zoals te zien op Figuur 65 situeert zich ten zuiden van de toegang tot de begraafplaats, zie code P_72_6. Het beeld van Antonius van Padua dat er bij hoort (Figuur 66), is momenteel ondergebracht in de gemeenteloods. Onderstaande gedenksteen met code P_72_7, bestaande uit bakstenen metselwerk (Figuur 67 en Figuur 68), bevindt zich op een kleine heuvel in een noordelijke uitsprong van de centrale dreef.

Figuur 67: Gedenksteen - Bakstenen kolom

Figuur 68: Gedenksteen - Bakstenen kolom - detail

Onderstaande figuren met code P_72_8 en P_72_9 geven de herdenkingsmonumenten op de begraafplaatsen weer.

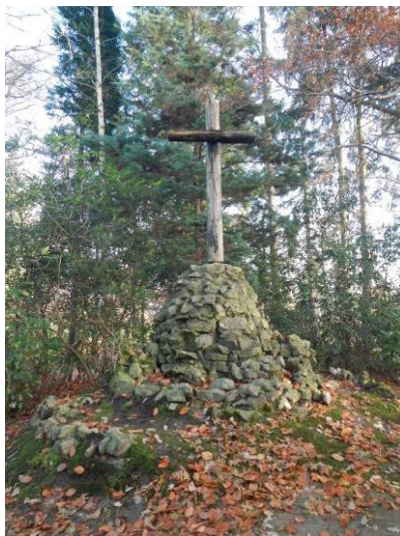

Figuur 69: Herdenkingsmonument (klein) begraafplaats

Figuur 70: Herdenkingsmonument (groot) begraafplaats

Tenslotte is er nog het houten kruis op een stenen massief of Calvarie (Figuur 71), code P_72_10, dat terug te vinden is op een heuvel in de boszone ten zuiden van het gazonperk van de toegangszone en ten oosten van de centrale dreef. Het laatste kunstwerk waarvan we notie maken, is een kleine betonnen, verweerde paddenstoel die is neergezet ten zuiden van de hoeve Heidebloem, op de rug van de droge gracht. Deze heeft de code P_72_11 meegekregen.

Figuur 71: Calvarie - Houten kruis op stenen massief

Figuur 72: Betonnen paddenstoel

Toegangspoorten

Binnen het plangebied zijn er verschillende toegangspoorten. De toegangs-dreef in het domein vanuit het noorden via de Bredabaan wordt voor gemotoriseerd verkeer afgesloten d.m.v. een houten poort. Langs de rechterzijde kunnen de voetgangers en fietsers gemakkelijk het domein betreden (zie Figuur 73). De toegang in het oosten vanuit de Engelse Rijksweg wordt voorzien via een metalen poort met bakstenen kolommen (zie Figuur 74).

Figuur 73: Toegangspoort noord - hout

Figuur 74: Toegangspoort oost - baksteen en metaal

Ter hoogte van de begraafplaats is er een houten toegangstunnel geplaatst (zie Figuur 75). Deze heeft niet alleen een functie als aandachtspunt voor de toegang tot de begraafplaats, maar fungeert ook als infopunt. Op grondniveau, leesbaar en toegankelijk voor iedereen, wordt de geschiedenis van het domein uitgelegd d.m.v. 2 blauwe informatiebalken die bevestigd zijn tegen de tunnelwanden. De toegang tot de begraafplaats zelf gebeurt via een houten 'takkenpoort' tussen twee bakstenen kolommen (zie Figuur 76).

Figuur 75: Houten toegangstunnel begraafplaats

Figuur 76: Houten poort / hekje begraafplaats

Tenslotte zijn er nog twee metalen poorten. De ene zorgt voor de toegang tot het grasland ten zuiden van de hoofddreef. Op Figuur 77 is de toegang tot het grasland zichtbaar, met op de achtergrond de hoofddreef van het domein, omgeven door hoge heestermassieven. De laatste poort binnen het plangebied situeert zich ter hoogte van de oostelijke uitloper van de vijver. De metalen poort tussen twee bakstenen kolommen is momenteel echter buiten gebruik en heeft aldus geen functie meer.

Figuur 77: Metalen poort naar grasland

Figuur 78: Metalen poort - buiten gebruik

Constructies in graslanden

In de graslanden zijn er verschillende constructies aangebracht. Zo zijn er twee overbruggingen van grachten voorzien, enerzijds in het grasland V_63_1, ten noorden van de hoeve Heidebloem (zie Figuur 82), anderzijds in het grasland V_63_5, ten zuiden van de hoofddreef (zie Figuur 83).

Daarnaast zijn er een drietal waterputten, eveneens gelegen in de graslanden binnen het domein (zie Figuur 79, Figuur 81 en Figuur 80).

Figuur 79: Waterput P_74_1 in grasland V_63_6

Figuur 80: Waterput P_74_2 in grasland V_63_4

Figuur 81: Waterput P_74_3 in grasland V_63_2

Figuur 82: Overbrugging gracht P_74_4 in grasland V_63_1

Figuur 83: Overbrugging gracht P_74_5 in grasland V_63_5

Zitbanken

Doorheen het park zijn er 29 zitbanken verspreid, onder te verdelen in een drietal verschillende types, zoals te zien is op onderstaande figuren. Van het type Kempens Landschap zijn er 8 stuks (P_76_1 t.e.m. 8), van het type bruin (beton en metaal) 18 stuks (P_76_9 t.e.m. 26) en van het type wit 3 stuks (P_76_27 t.e.m. 29).

Figuur 84: Zitbank - type Kempens Landschap

Figuur 85: Zitbank - type wit

Figuur 86: Zitbank - type bruin, beton

Figuur 87: Zitbank - type bruin, metaal (P_76_21)

2.4.3 Waterlopen, grachten, beken en waterpartijen

Waterpartijen

In het noorden van het plangebied is er een vijver gelegen. Deze heeft een organische vormgeving met natuurlijke en begroeide oevers (zie onderstaande Figuur 88 en Figuur 89). De gegevens i.v.m. het waterbodemonderzoek en het oppervlaktewateronderzoek van de vijver uit het verslag van PIH (zie Bijlage 3) werden reeds besproken onder 2.2.1.2 Hydrografie.

De vijver wordt waarschijnlijk enkel gevoed door grond- en regenwater, aangezien de grachten die erop uit komen het hele jaar door droog staan. Slechts bij hevige regenval zal de vijver via oppervlaktewater gevoed worden door het water dat in die grachten is terecht gekomen. De gracht aan de overzijde van de Engelse Rijksweg, waar altijd water in staat, wordt eerder gevoed door het water van de vijver dan dat deze gracht de vijver zou voorzien van water. Reden voor deze redenering is het feit dat de waterlopen in de directe omgeving van het domein ook richting het noordoosten afwateren (de Brechtse heidelooop en de Schietveldloop). In de buurt van de vijver komt een buis uit die regenwater aanvoert dat afkomstig is van de nieuwbouw (zie).

In het westelijke gedeelte van de vijver is er een eilandje dat volstaat met begroeiing van heester en bomen.

Figuur 88: Zicht op oostelijk gedeelte vijver vanaf brug P_73_2 – west gericht

Figuur 89: Zicht op centraal gedeelte vijver t.h.v. brug P_73_1 – oost gericht

Figuur 90: Buis met regenwaterafvoer richting vijver (westelijk gedeelte)

Bruggen

Binnen het plangebied liggen twee bruggen, maar deze zijn beide ontoegankelijk omwille van veiligheidsredenen. De eerste situeert zich in het westelijke gedeelte van de vijver en maakt een verbinding met het eiland in de vijver (zie Figuur 91 en Figuur 92), de andere maakt aan de oostzijde van de vijver de connectie tussen het zuidelijke grasland en het noordelijke bos (zie Figuur 93 en Figuur 94). De bruggen zijn allebei vervaardigd uit hout en ± 1 tot 1,5m breed.

Figuur 91: Brug west - vooraanzicht west

Figuur 92: Brug west - close-up west

Figuur 93: Brug oost - zijanzicht west

Figuur 94: Brug oost - close-up noord

Waterlopen

Het plangebied wordt aan twee zijden begrensd door waterlopen; enerzijds loopt aan de noordwestelijke zijde, parallel met de Bredabaan, de Brechtse heidelooop, een waterloop van derde categorie en ongeveer 1 meter breed (zie Figuur 95), anderzijds loopt er gelijk met de zuidoostelijke grens de Schietveldloop, een geklasseerde waterloop van tweede categorie met een breedte kleiner dan 1 meter.

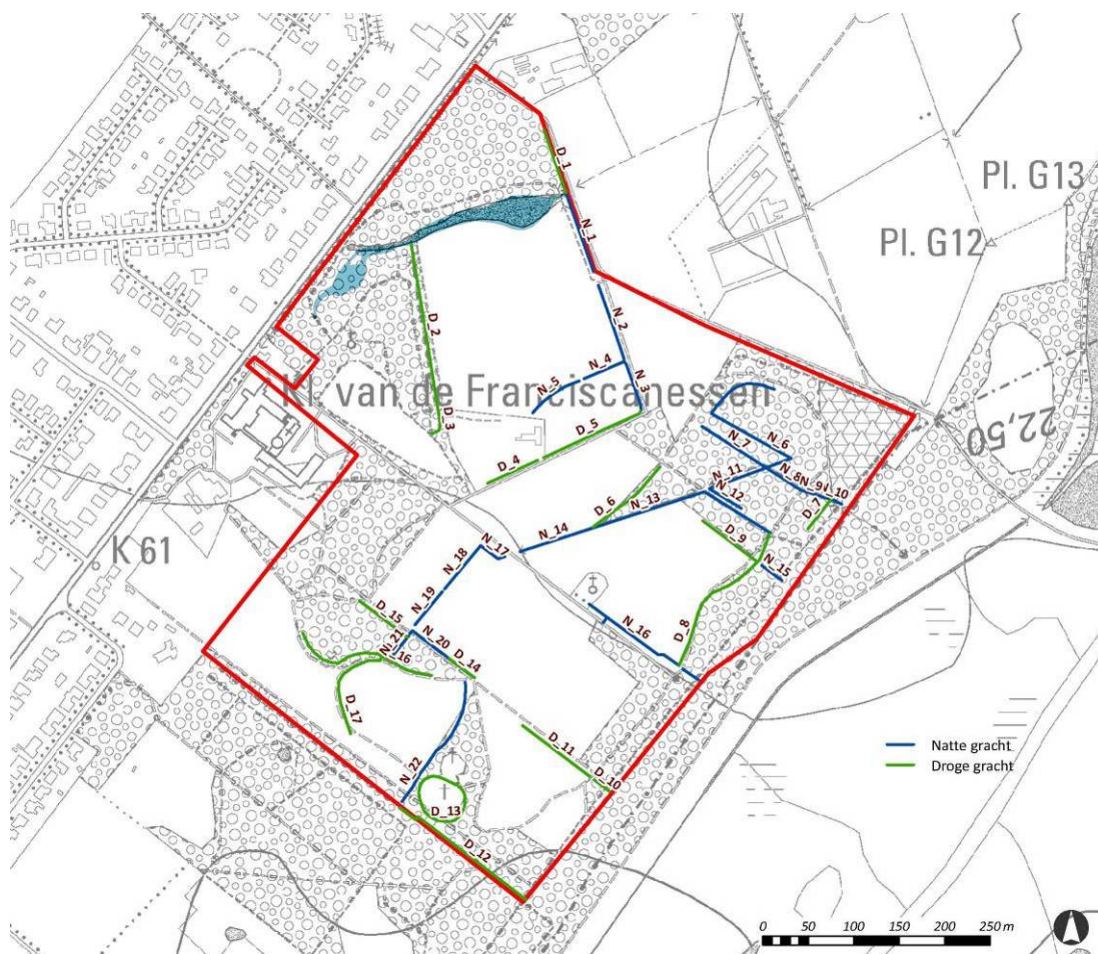
Figuur 95: Brechtse heidelooop - zicht noordoost

Figuur 96: Schietveldloop - zicht noordoost

Grachten

Onderstaande Figuur 97 geeft een zicht op de aanwezige grachten binnen het plangebied. Hierin werd er een onderscheid gemaakt tussen de natte grachten (22 stuks) en de grachten die zo goed als het hele jaar door droog staan (17 stuks). De metingen zijn op twee verschillende tijdstippen gebeurd, namelijk op 2 december 2013 en op 15 januari 2014. Om een zo representatief mogelijk beeld te verkrijgen van de waterdiepte van de natte grachten, werden de gemeten waarde uitgemiddeld tot de waarde die weergegeven wordt in onderstaande Tabel 2-15.

Figuur 97: Overzicht grachten

Tabel 2-15: Beschrijving natte grachten

Nummer	Waterdiepte (cm)	Toelichting
N_1	0 - 10	Deels droog
N_2	10 - 20	Volledig dichtgegroeid, vol bramen
N_3	0 - 10	Deels droog, vol bramen
N_4	20 - 30	-
N_5	20 - 40	-
N_6	0 - 10	Deels droog
N_7	0 - 10	Deels droog
N_8	20 - 30	-
N_9	30 - 40	-
N_10	20 - 30	-
N_11	20 - 30	-
N_12	0 - 10	Deels droog
N_13	10 - 20	Deels droog
N_14	0 - 10	Deels droog
N_15	20 - 30	-
N_16	10 - 20	Deels droog
N_17	0 - 10	Deels droog

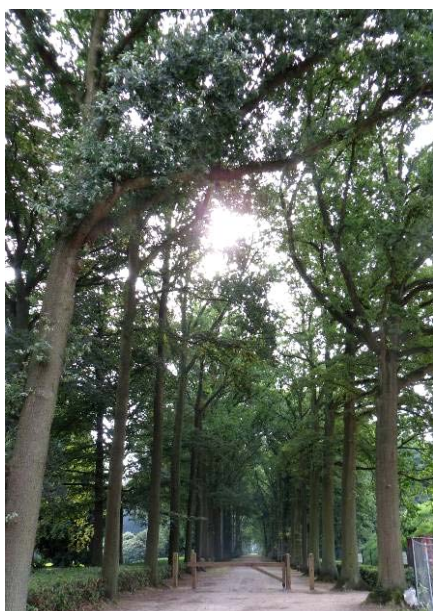
Nummer	Waterdiepte (cm)	Toelichting
N_18	10 - 20	-
N_19	10 - 20	-
N_20	10 - 20	-
N_21	0 - 5	Deels droog
N_22	10 - 20	-

2.4.4 Dreven, bomenrijen en houtkanten

2.4.4.1 Dreven

Allée du Sacré Coeur

Centrale dreef (L_35_1) bestaande uit Zomereik, onverhard, breedte ongeveer 6 meter. De bomen zijn allen in goede staat. De plantafstand is 7m en de bomen staan tegenover elkaar.

Figuur 98: Dreef Allée du Sacré Coeur, eerste gedeelte, zuidoost gericht

Figuur 99: Dreef Allée du Sacré Coeur, tweede gedeelte, zuidoost gericht

Allée Saint Dominique

Dreef (L_35_2), in het verlengde van de Engelse Rijweg, tussen grasland V_63_1 en V_63_2, onverhard, breedte ongeveer 4 meter. Deze is opgebouwd uit Amerikaanse eik, die in gezonde toestand verkeren. De plantafstand is 7m en de rijen staan lichtjes uit verband.

Figuur 100: Dreef Allée Saint Dominique, noord gericht

Figuur 101: Dreef Allée Saint Dominique, zuid gericht

Saint François Xavier

Dreef (L_35_2) die parallel loopt met de centrale dreef 'Allée du Sacré Coeur', tussen grasland V_63_4 en bosbestand V_4_12, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. Ze bestaat uit Beuk en is in gezonde toestand. De bomen hebben een plantafstand van 5m en staan alternerend.

Figuur 102: Dreef Saint François Xavier, zuidoost gericht

Figuur 103: Dreef Saint François Xavier, noordwest gericht

Allée de tous les Saints

Dreef (L_35_4) bestaande uit Beuk, in het verlengde van 'Saint François Xavier', die eveneens parallel loopt met de centrale dreef 'Allée du Sacré Coeur', tussen grasland V_63_4 en en V_63_5, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. De bomen zijn gezond, op een enkeling na die aangetast is door een zwam (Reuzenzwam – *Meripilus giganteus*), waardoor ze ten dode is opgeschreven. De bomen hebben een plantafstand van 5m en de bomen staan tegenover elkaar.

Figuur 104: Dreef Allée de tous les Saints, noordwest gericht

Figuur 105: Beuk geïnfecteerd met Reuzenzwam

Figuur 106: Dreef Allée de tous les Saints, zuidoost gericht

Allée de l'Enfant Jésus

Dreef (L_35_5), gelegen in bosbestand V_4_12, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. Ze bestaat uit Beuk en is in gezonde toestand. De plantafstand is 7m en de bomen staan alternerend.

Figuur 107: Dreef Allée de l'Enfant Jésus, noordoost gericht

Saint Jacques de la Marche

Dreef (L_35_6) bestaande uit Amerikaanse eik (en een enkele Beuk), ten zuidwesten van grasland V_63_5, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. De bomen zijn in goede staat en staan op een plantafstand van 5m. de bomen staan tegenover elkaar.

Figuur 108: Dreef Saint Jacques de la Marche, noordoost gericht

Figuur 109: Dreef Saint Jacques de la Marche, west gericht

Saint Joachim

Dreef (L_35_7), ten westen van grasland V_63_5, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. Ze bestaat voornamelijk uit Beuk. Er is bijmenging van Tamme kastanje en Ruwe berk. De bomen zijn allemaal in gezonde toestand. De bomen staan op variabele afstanden.

Figuur 110: Dreef Saint Joachim, noord gericht

**Figuur 111: Dreef Saint Joachim, noord gericht
(halverwege de dreef)**

Saint Antoine

Dreef (L_35_8), tussen bomengrasland V_64_1 en bosbestanden V_4_6 en V_4_7, onverhard, breedte ongeveer 6 meter. Het noordelijke deel bestaat uit Beuk en Haagbeuk, het zuidelijke deel volledig uit beuk. De meeste bomen zijn in goede toestand. In het noordelijk deel is een beuk geïnfecteerd met een tonderzwam (zie Figuur 115). De bomen staan tegenover elkaar met een plantafstand van 7m.

**Figuur 112: Dreef Saint Antoine, zuidelijk deel,
noordwest gericht**

**Figuur 113: Dreef Saint Antoine, noordelijk deel,
zuidoost gericht**

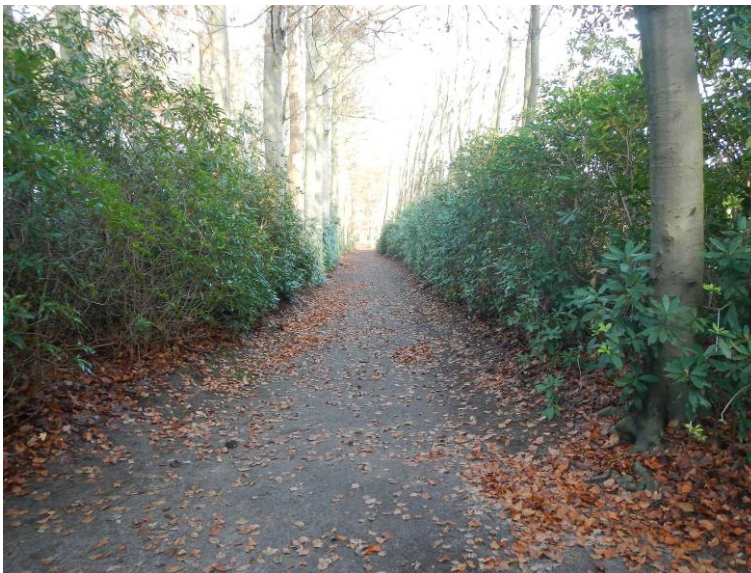
Figuur 114: Dreef Saint Antoine, noordelijk deel, beuk, zuidoost gericht

Figuur 115: Beuk geïnfecteerd met Tonderzwam

Saint Apotres

Dreef (L_35_9), tussen grasland V_63_1 en bosbestand V_4_2, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. Ze bestaat uit Beuk, waarvan de meeste in goede toestand verkeren. Eén van de bomen is dood. Hierin heeft een specht zijn nest gemaakt. De bomen hebben een plantafstand van 7m.

Figuur 116: Dreef Saint Apotres, noord gericht

Figuur 117: Dreef Saint Apotres, zuid gericht

Figuur 118: Spechtenhol in dode Beuk

Figuur 119: Dode Beuk met nest van spechten

Allée Saint Louis

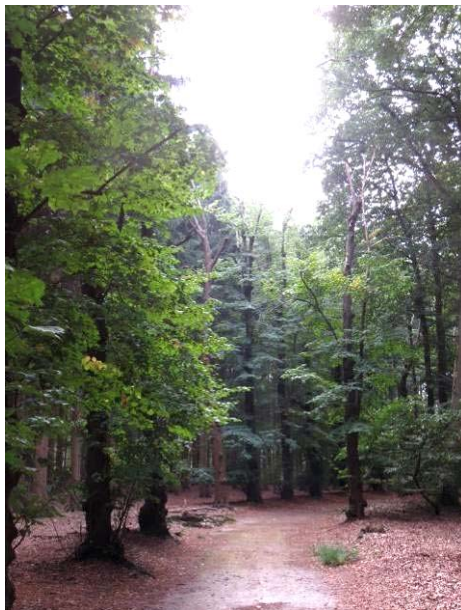
Dreef (L_35_10), tussen grasland V_63_2 en bosbestanden V_4_4, V_4_5 en V_4_6, onverhard, breedte ongeveer 4 meter. Ze bestaat uit Beuk (waarvan enkele zeer imposante individuen) en haagbeuk die allemaal in goede toestand verkeren. De bomen staan op wisselende afstanden.

Figuur 120: Dreef Allée Saint Louis, noordoost gericht

Notre Dame du Bon Conseil

Dreef (L_35_11), gelegen in bosbestand V_4_3 en v_4_4, onverhard, breedte ongeveer 4 meter. Deze bestaat uit Zomerlindebomen die er allemaal zeer slecht aan toe zijn. De plantafstand is 5m.

Figuur 121: Dreef Notre Dame du Bon Conseil, zuidoost gericht **Figuur 122: Lindeboom in zeer slechte staat**

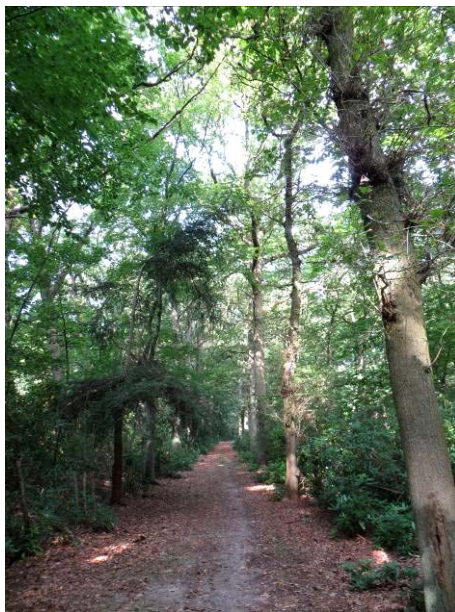
Onbenoemde dreven

Dreef (L_35_12), gelegen in bosbestanden V_4_3 en V_4_4, parallel met de Engelse Rijweg, onverhard, breedte ongeveer 4 meter. ze bestaat uit Zomereik en Beuk, en verkeert in goede toestand. De plantafstand is 7 m en de bomen staan alternerend.

Figuur 123: Dreef parallel met Engelse Rijkweg, west gericht

Dreef (L_35_13), gelegen in bosbestand V_4_11, in zuidelijkste hoek van het domein, parallel met de zuidwestelijke grens van het domein, onverhard, breedte ongeveer 3 meter. Ze bestaat uit Zomereik en Beuk en verkeert in matige toestand. De plantafstand is 7m en de bomen staan alternerend.

Figuur 124: Dreef in bosbestand V_4_11, noordoost gericht

Figuur 125: Dreef in bosbestand V_4_11, zuidoost gericht

2.4.4.2 Bomenrijen

Bomenrij (L_36_1), gelegen in bosbestand V_4_12 ten westen van grasland V_63_4, lengte ongeveer 25 meter. Ze bestaat uit Zomerlinde van goede staat, met een plantafstand van 5m.

Figuur 126: Bomenrij (L_36_1), zuidoost gericht

Figuur 127: Bomenrij (L_36_1), noordwest gericht

2.4.4.3 Hagen

Geschoren beukenhaag (L_37_1), gelegen tussen grasland V_63_1 en de Engelse Rijtweg, naast graspad L_68_2.

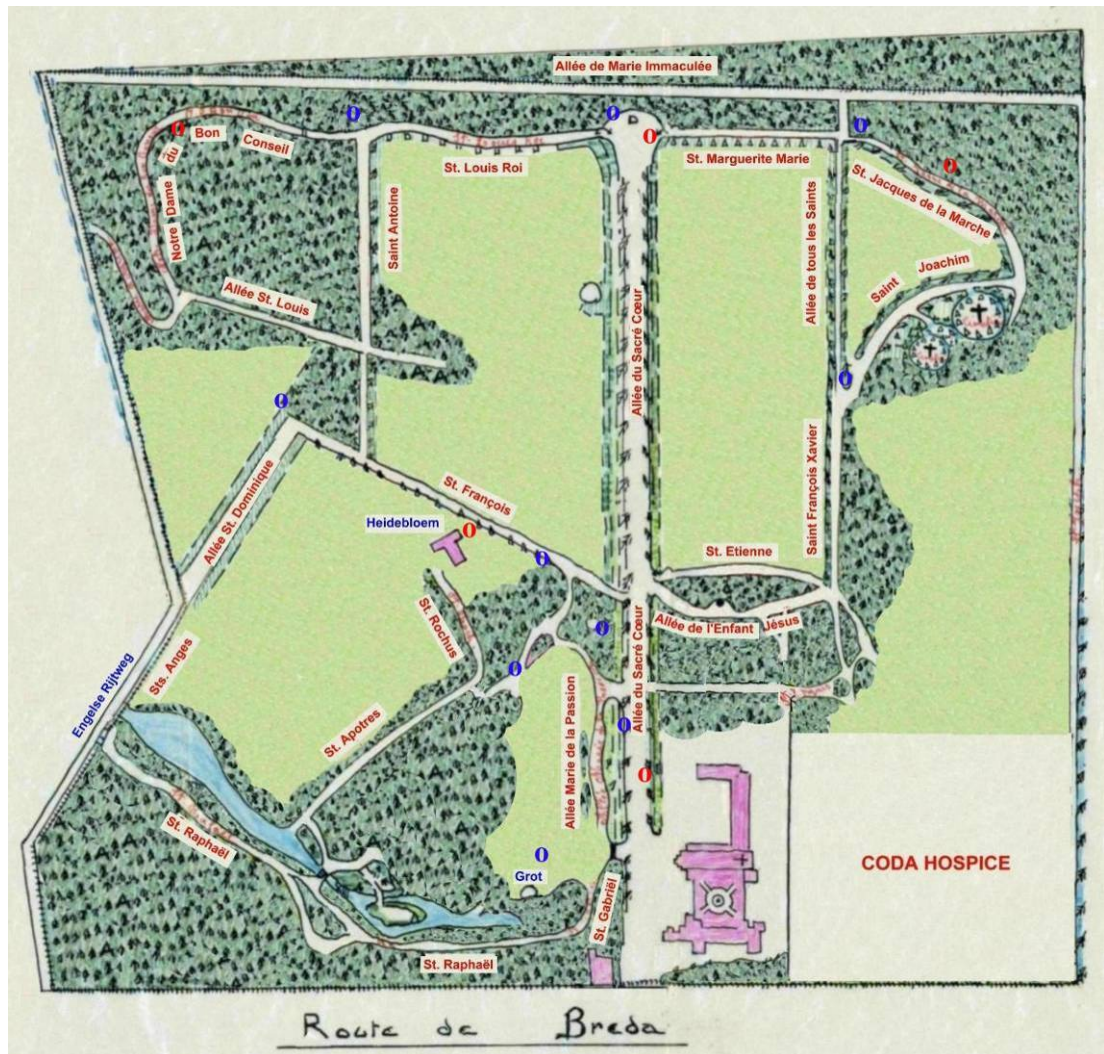
Figuur 128: Geschoren haag (L_37_1), west gericht

Figuur 129: Geschoren haag, noordoost gericht

2.4.5 *Wegen en paden*

De benoeming van de wegen en paden bij de figuren die verder besproken worden, is gebaseerd op namen afkomstig van onderstaande Figuur 130. Dit plan werd reeds besproken bij Figuur 13 onder 2.1 Cultuurhistorische beschrijving. De meeste paden worden besproken bij het onderdeel 2.4.4 Dreven, bomenrijen en houtkanten. Enkel de paden die niet langs een dreef of bomenrij liggen, worden hier besproken.

Figuur 130: Plan met namen wegen en paden binnen het domein

Met uitzondering van twee graspaden (L_68_1 en L_68_2) en het tweesporenpad (L_54_10) ten zuiden van hoeve Heidebloem, zijn alle paden binnen het domein onverhard. De breedte kan variëren van 1,5 à 2 meter voor de kleinere paden in de boszones tot meer dan 6 meter zoals de centrale dreef of 'Allée du Sacré-Coeur (L_35_1).

2.4.5.1 Onverharde paden

Saint Raphaël

Onverharde paden in bosbestand V_4_2

Figuur 131: Pad in bosbestand V_4_2 - open

Figuur 132: Pad in bosbestand V_4_2 - gesloten

Allée de l'Enfant Jésus

Onverharde paden in bosbestand V_4_12

Figuur 133: Pad in bosbestand V_4_12 - open

Figuur 134: Pad in bosbestand V_4_12 - gesloten

Allée de Marie Immaculée

Onverharde pad (L_54_34) in bosbestanden V_4_3, 8, 9 en 11, parallel lopend met de Schietveldloop en de zuidelijke grens van het domein.

Figuur 135: Pad in bosbestand V_4_11 - noordoost gericht

Figuur 136: Pad in bosbestand V_4_8 - zuidwest gericht

2.4.5.2 Tweesporenpad

Saint Francois

Onverhard pad (L_54_10) ten zuiden van hoeve Heidebloem, met twee sporen waarin een kiezelfractie is verwerkt.

Figuur 137: Tweesporenpad L_54_10, deel 1, oost gericht

Figuur 138: Tweesporenpad L_54_10, deel 2, oost gericht

Figuur 139: Halfverharding tweesporenpad

Saint Etienne

Onverhard pad (L_54_9) tussen grasland V_63_4 en bosbestand V_4_12, met twee sporen waarin een kiezelfractie is verwerkt.

Figuur 140: Tweesporenpad L_54_9, zuidwest gericht

2.4.5.3 Graspaden

Graspad naast afsluiting, tussen grasland V_63_6 en bosbestand V_4_12.

Figuur 141: : Graspad L_68_1, noord gericht

Saintes Anges

Graspad naast haag, tussen grasland V_63_1 en de Engelse Rijkweg

Figuur 142: Graspad L_68_2, noord gericht

2.4.6 Graslanden

De aanwezige graslanden zijn allen weilanden met een hoge voedselrijkdom. Ze hebben een beperkte soortenrijkdom, met wat meer variatie langs de draad en grachten. Door het vochtige karakter van de bodem zijn de weilanden op verschillende plaatsen vertrappeld. De soortenlijst wordt weergegeven in Bijlage 5.

2.4.6.1 Grasland V_63_1

Grasland gelegen ten noorden van hoeve Heidebloem en ten zuidoosten van bosbestanden V_4_1 en V_4_2.

Figuur 143: Grasland V_63_1, noordoost gericht

Figuur 144: Grasland V_63_1, oost gericht

Figuur 145: Grasland V_63_1, zuid gericht

2.4.6.2 Grasland V_63_2

Grasland gelegen tussen de Engelse Rijtweg en dreef 'Allée Saint Dominique' (L_35_6).

Figuur 146: Grasland V_63_2, noord gericht

2.4.6.3 Grasland V_63_3

Grasland gelegen ten zuidwesten van de hoeve Heidebloem (zie gebouw op de achtergrond van Figuur 147). Ook in dit grasland staan er enkele verspreide bomen. Er bevinden zich enkele schralere plekjes in het vlak, waardoor er ook een groter soortenaantal werd opgelijst.

Figuur 147: Grasland V_63_3, oost gericht

Figuur 148: Grasland V_63_3, zuid gericht

2.4.6.4 Grasland V_63_4

Grasland gelegen ten noorden van de centrale dreef 'Allée du Sacre Coeur' (L_35_1).

Figuur 149: Grasland V_63_4, noord gericht

Figuur 150: Grasland V_63_4, noordwest gericht

Figuur 151: Grasland V_63_4, zuidoost gericht

2.4.6.5 Grasland V_63_5

Grasland gelegen ten zuiden van de centrale dreef 'Allée du Sacre Coeur' (L_35_1).

Figuur 152: Grasland V_63_5, oost gericht

Figuur 153: Grasland V_63_5, west gericht

2.4.6.6 Grasland V_63_6

Grasland gelegen tussen de dreven L_35_2 en L_35_3.

Figuur 154: Grasland V_63_6, noordoost gericht

2.4.6.7 Grasland V_63_7

Grasland gelegen in de meest westelijke hoek van het domein, ten zuiden van bosbestand V_4_12.

Figuur 155: Grasland V_63_7, zuid gericht

2.4.6.8 Bomengrasland V_64_1

Bomengrasland gelegen tussen grasland V_63_3 en bosbestand V_4_6, V_4_7 en V_4_8.

Figuur 156: Bomengrasland V_64_1, noord gericht

2.4.6.9 Gazon V_14_1

Gazonperk gelegen ten noorden van de centrale dreef 'Allée du Sacre Coeur' (L_35_1) in de toegangszone van het domein. In het perk situeren zich een aantal solitaire bomen en heesters. Het gazon heeft een redelijk beperkte soortenrijkdom. De kwaliteit van het gazon is vrij goed. Het is redelijk vlak en bevat weinig hobbels. De aanwezige "gazononkruiden" zijn een meerwaarde.

Figuur 157: Gazon V_14_1, zuidoost gericht

Figuur 158: Gazon V_14_1, noordwest gericht

2.5 Opbrengsten en diensten

In de bosgebieden van het domein wordt niet gejaagd. Er zijn dus geen jachtovereenkomsten en er is geen jachtpacht van toepassing.

In de bosgebieden wordt er de laatste jaren niet gedund, waardoor er dus ook geen opbrengst van houtverkoop is. Hout van gevaarlijke of omgevallen bomen wordt verwijderd, maar niet verkocht. De houtkwaliteit van deze bomen is niet voldoende om geïnteresseerde verkopers aan te trekken. Het hout kan wel aangewend worden als brandhout.

2.6 Participatie

2.6.1 Workshop

Op maandag 2 december 2013 werd er een workshop voor omwonenden en gebruikers georganiseerd in GC 't Schoolhuis in Gooreind, Wuustwezel. Deze kreeg de titel 'Toekomstige beheer van het kloosterdomein Franciscanessen als erfgoedlandschap' en werd in goede banen geleid door Annemie Rossenbacker van Levuur. De workshop werd opgebouwd door middel van een viertal opdrachten. Hieronder volgt een bondige samenvatting van de workshop, met de conclusies van de gestelde opdrachten. De uitgebreide samenvatting en werking van de opdrachten kan terug gevonden worden in Bijlage 7

2.6.1.1 Doelstellingen van deze workshop

- Omwonenden en gebruikers informeren over de plannen van de gemeente Wuustwezel en Kempens Landschap ifv van het behoud en de opwaardering van het kloosterdomein
- Omwonenden en gebruikers informeren over de waarde van de plek
- Omwonenden en gebruikers bevragen over de activiteiten die momenteel plaatsvinden in het domein
- Omwonenden en gebruikers inschakelen bij het denkwerk omtrent de toekomstige mogelijkheden van het kloosterdomein
- Onderzoeken welke rol omwonenden en gebruikers kunnen spelen bij de verdere ontwikkelingen en het toekomstige gebruik
- Energie en betrokkenheid, 'positieve vibes' genereren bij omwonenden en gebruikers bij het kloosterdomein
- Een fijne en boeiende avond beleven

2.6.1.2 Deelnemers

De gemeente heeft via de gemeentelijke informatiekkanalen breed uitgenodigd in de sfeer van 'ideeën uitwisselen, uw mening kennen'. Er schreef zich een 60-tal mensen in, wat een hoge tot zeer hoge opkomst voor dit soort oproepen, hetgeen iets zegt over het belang van het kloosterdomein en de graad van betrokkenheid.

2.6.1.3 Output van de verscheidene opdrachten

Opdracht 1 Inventarisatie van de activiteiten die plaatsvinden op het domein en valorisatie van die activiteiten

De deelnemers zien het kloosterdomein als een park 'pur sang', dus een plek waar natuur en cultuur samengaan en waar zachte recreatie met open armen worden onthaald. Er moet rust heersen, niet in de zin van volledige stilte, maar eerder als anti-stress-omgeving en plek voor onthaasting. Vandaar dat alle vormen van lawaai niet welkom zijn en dat ook activiteiten die een afbreuk kunnen doen aan de waardevolle omgeving en inrichting geweerd moeten worden.

Opdracht 2 Belang van het kloosterdomein duiden en verwachtingen voor het kloosterdomein bepalen

Sleutelwoorden bij het vormgeven van de toekomst voor het domein zijn: minimaal het behouden van wat er nu is, respect voor het verleden, het openbare karakter, toegankelijkheid voor iedereen en voor alle leeftijden, rust en groen, zachte recreatie, ... Deze zaken sluiten perfect aan bij wat er eerder al werd gezegd over, nl. het 'categoriseren' van het kloosterdomein als een 'park' in de meest volle betekenis van het woord.

Opdracht 3 Werk deze thema's concreter uit

- Culturele activiteiten
- De Heidebloem
- Zachte recreatie
- Stilte/rust
- Toerisme
- Sociale mix
- Natuurbeleving
- Erfgoed

Opdracht 4 De schrijfmuur

Gedurende de hele workshop was er een schrijfmuur aanwezig waarop iedereen zijn ideeën kwijt kon. We geven hieronder enkele punten weer die de schrijfmuur opleverde:

Dit vind ik niet zo fijn

- Te veel drukkingsgroepen aanwezig vandaag, weinig 'gewone' gebruikers/inwoners. Er werd dan ook veel gesproken vanuit eigen belang
- Groot meningsverschil over het al dan niet aantrekken van het grote publiek naar het domein
- De jeugd wordt al snel gezien als een probleem en (geluids)overlast
- Het moet een park blijven; dit is een park, geen natuurgebied

Ik heb een leuk idee voor het kloosterdomein

- Aansluiting aan wandel- en fietsenknooppunt
- Landbouw en kinderboerderij
- Sociale tewerkstelling voor het onderhoud
- Amfibiënpool, zwembijver, ...
- ...

2.7 Beleving en gebruik

2.7.1 Huidig recreatief gebruik

Op dit moment komen volgende vormen van recreatie aan bod in het plangebied: wandelen, fietsen, joggen, paardrijden. Hiervoor worden de bestaande dreven en paden gebruikt. Occasioneel organiseren Toerisme Wuustwezel, 't Pleckske en Natuurpunt geleide wandelingen in het gebied.

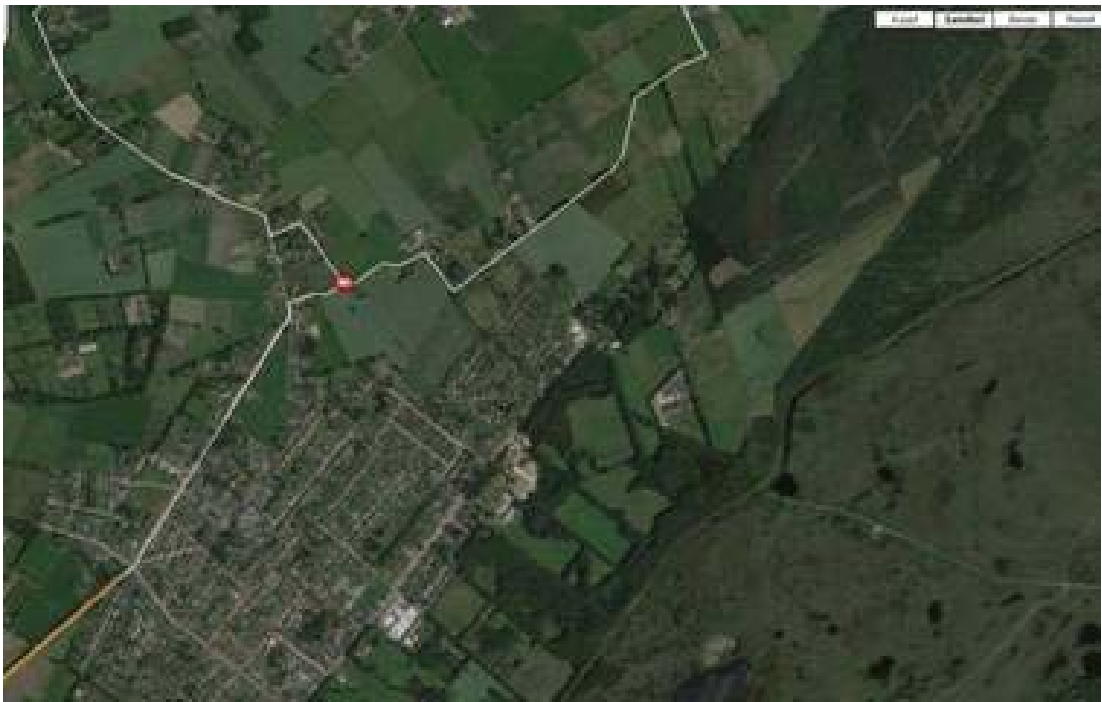
2.7.2 Toegankelijkheid

Een uitgebreid padennetwerk ontsluit het domein. Voor een volledige beschrijving verwijzen we naar 2.4.4.1 en 2.4.5. De paden in het domein bestaan veelal uit kenmerkende Kempense zandgrond. Dit kan de toegankelijkheid voor personen die minder mobiel zijn bemoeilijken.

Gemotoriseerd verkeer is niet toegelaten in het domein. Bezoekers met de wagen kunnen parkeren aan de parking ter hoogte van de gebouwen aan de Bredabaan.

2.7.3 Relaties met omgeving

Het fietsknooppuntennetwerk loopt door Gooreind, maar niet langs het plangebied.

Figuur 91: Fietsknooppuntennetwerk in de omgeving van het domein Franciscanessen

Bron: www.fietsnet.be

Er loopt een uitgebreid wandelknooppuntennetwerk in en rond het plangebied. Knooppunten 43 en 90 liggen binnen het plangebied. Doordat het netwerk doorheen het plangebied loopt, wordt het domein Franciscanessen echt betrokken bij de omgeving.

Figuur 92: Wandelknooppuntennetwerk in de omgeving van het domein

Bron: www.wandelknooppunt.be

3 *Waarden, knelpunten en potenties*

Op basis van de identificatie van het park van de verschillende onderzochte thema's (identificatie, abiotiek, cultuurhistoriek, biotiek, beleving en gebruik, e.d.) wordt in onderstaande tabel een overzicht gegeven welke elementen waardevol zijn (en dus behouden dienen worden), waar de potenties liggen (wat verder te ontwikkelen is) en waar de knelpunten liggen. Conform de visie van het HPG beheerplan wordt iets als 'waardevol' beschouwd indien het zeldzaam, gaaf, representatief of veel gebruikt is.

De term representatief kan duiden op de periode van aanleg alsook kenmerkendheid. In een natuurlijk bos komt er bijvoorbeeld dood hout voor, dat waardevol is voor o.a. insecten, vogels, kleine zoogdieren mossen en fungi, en wordt daarom als representatief beschouwd.

In navolgende tekst zal dieper worden ingegaan op de waardering van de verschillende park- en bosaspecten.

Waardevol	Potentie	Knelpunt
Identificatie		
- Engagementsverklaring spreekt inzet betrokkenen uit - Bescherming als erfgoedlandschap	- Formaliseren van de gebruiksovereenkomst met de landbouwer - Opstellen van een toegankelijkheidsreglement	/
Cultuurhistoriek		
- Structuur van het domein nu komt in grote lijnen overeen met structuur uit 2de helft 18de eeuw - Grachten als relict ontginning - Religieuze karakter - Landbouw, bosbouw, scholing en zorg	- Herstel grotconstructies en beelden - Inbrengen verdwenen landschappelijke elementen - Herstel recreatieve functie vijver - Herstel Heidebloem	- Slechte staat beelden - Uitgroei beplanting bemoeilijkt zichten
Standplaats en abiotiek		
- Reliëf bevordert integrale toegankelijkheid - Natuurlijke bodem	- Ecologische inrichting vijveroevers - Verbeterde zuurstofhuishouding in de vijver	- Paden hebben te lijden aan wateroverlast en schade door wagens en paarden - Overwoekering sommige afwateringsgrachten
Biotiek		
- Aanwezigheid van Struikhei - Aanwezigheid oudbosindicatoren - Aanwezigheid van oude bomen met holten zorgt voor schuilgelegenheid voor vleermuizen	Verwijderen van invasieve exoten biedt voordelen voor inheemse soorten	- Aanwezigheid probleemsoorten (Amerikaanse vogelkers) - Klimop
<i>Grasvelden</i>	<i>Grasvelden</i>	<i>Grasvelden</i>
Voorkomen van tredplanten	/	Vertrapping van weilanden door vee
<i>Park- en hooghout</i>	<i>Park- en hooghout</i>	<i>Park- en hooghout</i>
- Goede structuur voor vleermuizen - Staand dood hout biedt kansen voor spechten	- Verwijderen van exoten biedt kansen voor inheemse soorten - Kappen van sparrenbos en aanplanten van meer natuurlijk bos	Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik in kruid- en struiklaag kunnen inheemse kruidige gewassen verdringen

Waardevol	Potentie	Knelpunt
<i>Vijver en grachten</i> /	<i>Vijver en grachten</i> - Verwijderen Rododendron rond vijver - Stabiele waterstand	<i>Vijver en grachten</i> Vijver is eutrofe plas met veel slib
Opbrengsten en diensten		
/	Organisatie van (brand)houtverkoop kan inkomsten opleveren	Geen jachtovereenkomsten en jachtpacht
Beleving en gebruik		
- Uitgebreide wandel- en fietsmogelijkheden - Erfgoedwandeling doorheen het domein	- Verschillende mogelijkheden voor recent opengesteld gebied - Verbinding met fietsknooppuntennetwerk - Groene Halte aan de Bredabaan	- Brugjes over vijver in slechte staat - Onverharde paden bemoeilijken integrale toegankelijkheid - Conflicten tussen de verschillende gebruikers

3.1 Identificatie

3.1.1 Waarden

Met het opstellen van een engagementsverklaring spreken de verschillende eigenaars hun intentie uit om de eenheid van het domein te bewaren. Ook het onderhoud en de opwaardering van het landschap en het gebouwenpatrimonium zijn opgenomen onder vorm van afspraken rond werken aan de gebouwen, communicatie op het terrein en toegankelijkheid.

Met de goedkeuring van het RUP 'Domein Zusters Franciscanessen' werd een erfgoedlandschap afgebakend. De zone is bestemd voor het behoud en de bescherming van de waardevolle cultuurhistorische elementen en landschapskenmerken. Specifiek worden de parkaanleg, dreven- en padenstructuur, cultuurhistorisch waardevolle gebouwen en constructies en hydrografische elementen genoemd.

3.1.2 Potenties

Op dit moment laat een landbouwer zijn vee grazen op de weiden binnen het domein. De afspraken met deze landbouwer zijn echter niet geformaliseerd in een gebruiksovereenkomst. Dit kan leiden tot onzekere situaties zowel voor de landbouwer als voor de eigenaar. Het houden van vee in het domein bepaalt immers mee het karakter van het domein. Het is dan ook belangrijk dat dit behouden blijft.

Een toegankelijkheidsreglement maakt het voor gebruikers duidelijk wat kan en wat niet kan binnen bepaalde zones van het domein. Hiernaar kan teruggegrepen worden bij eventuele conflicten tussen gebruikers of gebruikersgroepen. Binnen dit beheerplan kan bepaald worden welke gebruiksvormen in welke zone van het domein toegelaten zijn.

3.1.3 Knelpunten

/

3.2 Cultuurhistoriek

3.2.1 Waarden

De perceelstructuur, padenstructuur en bodemgebruik zijn nagenoeg ongewijzigd sinds de tweede helft van de 19de eeuw. De zone waar nu de vijver ligt, werd ook al op de historische kaarten uit het begin van de 19de eeuw als aangeduid als 'waterrijke zone'. Tot op vandaag herkennen we zelfs het tracé van de Engelse rijteweg en de vorm van het akkerland weergegeven op het primitief kadasterplan uit 1823.

De grachtenstructuur maakt deel uit van de ontginningstructuur van het oorspronkelijke heidelandschap.

Hoewel de zusters het domein niet meer bewonen, is het religieuze karakter van het domein Franciscanessen nog steeds voelbaar en zichtbaar in het landschap. De vele religieuze beelden, de begraafplaatsen en de kapel zijn hier voorbeelden van.

Landbouw, bosbouw, scholing en zorg kenmerken de geschiedenis van het domein. Sinds 1845 is de heide omgezet in tuinen, bouwland en dennenbos. Met de komst van de Zusters Franciscanessen werd ook scholing (noviciaat) en zorg (retraitehuis) belangrijk. Met CODA en vzw Amate blijft zorg, ook na het vertrek van de zusters, een belangrijk aspect van het domein.

3.2.2 Potenties

Herstel van grotconstructies en beelden in het domein, herstellen en terugplaatsen van beelden uit de gemeenteloods. Dit gaat gepaard met een aanpassing van de beplanting in de onmiddellijke omgeving van deze beelden en constructies i.f.v. zichtbaarheid en behoud. In 2013 werd gestart met het herstel van de beelden.

Verdwenen landschappelijke elementen zoals bv. een boomgaard kan opnieuw in het landschap gebracht worden.

Op oude postkaarten is te zien hoe langs de vijver gewandeld werd en hoe de vijver bevaren werd op een vlot. De recreatieve functie van de vijver hoeft niet tegenstrijdig te zijn met natuurontwikkeling en kan hersteld worden in die mate dat wandelen langs de vijver en over de brugjes en occasioneel schaatsen wordt toegestaan. De vijver is tevens toegankelijk voor educatieve doeleinden zoals educatieve pakketten over waterleven e.d. Zwemmen kan niet omwille van de veiligheid en de vervuiling met metalen.

De hoeve Heidebloem kan hersteld worden naar origineel uitzicht. Na herstel kan een nieuwe functie aan het gebouw toegekend worden.

3.2.3 Knelpunten

De beelden op het domein zijn dringend aan herstel toe.

Niet enkel in de onmiddellijke omgeving van beelden en constructies is de beplanting uit vorm en sterk uitgegroeid. Ook in het landschapspark ten oosten van het kloostergebouw en in de centrale dreef is de ondergroei van Rododendron sterk uitgegroeid. Hierdoor gaan zichtassen verloren.

3.3 Standplaats en abiotiek

3.3.1 Waarden

Er zijn geen grote reliëfverschillen in het domein die de toegankelijkheid bemoeilijken.

Het plangebied kent hoofdzakelijk een natuurlijke, weinig verstoorde bodem.

3.3.2 Potenties

Een meer ecologische inrichting van de oevers van de vijver verhoogt de ecologische waarde van het park.

Verbeteren van de zuurstofhuishouding in de vijver kan door het verminderen van organisch materiaal in de vijver (slibruiming) en het creëren van een meer open boslandschap.

3.3.3 Knelpunten

Op sommige paden is er sprake van wateroverlast. Bepaalde zandpaden hebben tevens te lijden onder het gebruik van wagens en paard.

Sommige afwateringsgrachten worden deels overwoekerd, meestal betreft het hier Rhododendron. In het zuiden van het domein loopt er een gracht minder goed af, waardoor het pad richting de begraafplaats tijdelijk onder water kan staan.

3.4 Biotiek

3.4.1 Algemeen

Waarden

In de dreef van Amerikaanse eik werden enkele individuen van de Rode Lijstsoort Struikhei aangetroffen.

In de bosbestanden werden de oud-bosindicatoren Gewone salomonszegel en Lelietje-van-dalen aangetroffen. Bovendien zijn er verschillende bomen aanwezig met holten. Een groot deel hiervan zijn nestholten van spechten. Verlaten spechtgaten worden waarschijnlijk benut door vleermuizen.

Potenties

Exoten zijn eigen aan parklandschappen en dienen dus niet onmiddellijk als probleemsoorten aanschouwd te worden. Zodra een soort echter andere (inheemse) soorten gaat overheersen/overwoekeren in het park of al dan niet in de directe omgeving is er sprake van een probleemsoort. De aanwezige Rododendronpopulatie in het park heeft deze status bereikt. Het deels verwijderen van deze soort kan er dan ook voor zorgen dat een natuurlijke ondergroei kansen krijgt. Dit zal de natuurwaarde en eveneens de belevingswaarde ten goede komen. Toch moet de soort zeker niet overal verwijderd worden. De soort heeft een hoge bloeiwaarde, waardoor het volledig verwijderen de belevingswaarde in het park negatief zal beïnvloeden.

Lokaal kan er geopteerd worden op de ontwikkeling van een mantel-zoomvegetatie. Hierdoor bekomen we een natuurlijker uitzicht, en krijgen fauna en flora betere kansen.

Een correct beheer kan er voor zorgen dat de aanwezige Struikhei zich uitbreidt, waardoor de link met het achterliggende Groot Schietveld versterkt kan worden.

In de omgeving van de begraafplaats kunnen de sparren behouden blijven en wordt er voorgesteld om een menging te voorzien, waardoor de doorkijk iets zou verminderen.

Knelpunten

In enkele terreineenheden is Klimop (*Hedera helix*) waargenomen. Klimop kan zich op relatief korte termijn sterk uitbreiden en kan in ideale omstandigheden binnen enkele jaren een groot deel van de bodem bedekken alsook een groot deel van de boomstammen. Hoewel Klimop nestgelegenheid biedt aan vogels en een belangrijke voedselplant is voor vlinders en bijen zal een grote bedekking leiden tot afname van soorten in de kruidlaag (bosflora) en leiden tot een verminderen van het oppervlak en aantal epifyten. Er dient dus op gelet te worden dat de Klimop zich niet te sterk gaat uitbreiden.

Ook Amerikaanse vogelkers werd verspreid over het park aangetroffen. Ook deze is in staat om inheemse soorten te verdrukken.

3.4.2 Graslanden

Waarden

Er komen een aantal tredplanten in de graslanden voor (Witte klaver, Madeliefje). Deze kunnen voor een bloemrijk karakter zorgen. Bovendien zijn deze interessant voor bijen, die er hun nectar komen verzamelen.

Potenties

/

Knelpunten

Door het vochtige karakter van de bodem zijn de weilanden op verschillende plaatsen vertrappeld door het vee.

3.4.3 Park- en hooghout

Waarden

De aanwezige bosstructuur leent zich goed voor het herbergen van kraamkolonies van vleermuizen. Of deze er ook effectief voorkomen is niet gekend. Toch is de potentiële waarde van het park vrij hoog voor de vleermuizen.

De aanwezigheid van staand dood hout biedt kansen voor spechten.

Potenties

Het deels verwijderen van de aanwezige Rododendronpopulatie kan er voor zorgen dat een natuurlijke ondergroei meer kansen krijgt. Dit zal de natuurwaarde en eveneens de belevingswaarde ten goede komen.

Het verwijderen van de overige exoten (Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik) creëert kansen voor inheemse soorten, in de kruid- en struiklaag. Ook de populatie Robinia dient onder controle gehouden te worden. Gezien de bloeiwaarde, de geur en de hoge waarde voor bijen (nectarbron) is het echter niet wenselijk deze volledig te verwijderen.

Het kappen van het sparrenbestand maakt plaats voor een bosbestand met een natuurlijker karakter met een interessante ondergroei. Bovendien stemt dit beter overeen met de oorspronkelijke parkopbouw (cfr. Figuur 9 - Grondplan uit 1883).

Knelpunten

In de bosbestanden komen verspreid Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik voor. Deze kunnen een enorm aantal nakomelingen produceren, waardoor in eerste instantie kruidige vegetatie kan worden verdrongen. Eens in de struiklaag zijn deze in staat tot het verdringen van de inheemse struikgewassen.

In een aantal graslanden staan hoogstammen binnen het begrazingsraster met als gevolg dat de boomspiegels vertrappeld worden en de bomen mogelijks schade zullen ondervinden. Hetzelfde probleem is eveneens terug te vinden bij de bomen rond de kruisberg.

3.4.4 Vijver en grachten

Waarden

/

Potenties

Het verwijderen van de Rhododendron rond de vijver, maakt dat de vijver weer zichtbaar wordt van op de paden. Bovendien schept dit kansen voor een natuurlijke oevervegetatie en laat meer lichtinval op het water toe.

Een stabiele waterstand in de vijver zal de vegetatie ten goede komen. Bovendien zal dit de waterkwaliteit ten goede komen, waardoor ze ook voor amfibieën aantrekkelijker wordt.

Knelpunten

De vijver is momenteel een eutrofe plas met een zeer sterke waterstandschommeling en met een aanzienlijke hoeveelheid slib. Verlanding is een natuurlijk proces, dat echter in vijvers met een esthetische waarde en/of cultuurhistorisch belang (zoals parkvijvers) ongewenst is. De grootste vracht aan slib bestaat uit organisch materiaal (afgestorven plantenmateriaal, ...), door de afbraak van dit materiaal, daalt het zuurstofgehalte van het water. In geval van een zuurstofdeficit wordt vertering onmogelijk en neemt de hoeveelheid slib sterk toe.

3.5 Opbrengsten en diensten

3.5.1 Waarden

/

3.5.2 Potenties

Een brandhoutverkoop kan inkomsten opleveren en omwonenden meer betrekken bij het domein. Omwille van efficiëntie kan gekozen worden om aan te sluiten bij een georganiseerde brandhoutverkoop (zoals bijvoorbeeld de bosgroepen).

3.5.3 Knelpunten

Er gelden geen jachtovereenkomsten of jachtpacht in het park. Jacht levert dus geen inkomsten op. In een toegankelijk park van relatief beperkte omvang is jacht echter niet wenselijk. Vanuit het oogpunt 'toegankelijkheid, beleving en gebruik' is dit dus eerder een waarde dan een knelpunt.

3.6 Beleving en gebruik

3.6.1 Waarden

Het domein biedt uitgebreide wandel- en fietsmogelijkheden voor de inwoners van Gooreind en omgeving. Er liggen twee wandelknooppunten in het gebied. Tevens loopt er een 'erfgoedwandeling' doorheen het domein.

3.6.2 Potenties

Het domein Franciscanessen werd pas na de aankoop door Kempens Landschap en de gemeente publiek toegankelijk. Een grote groene oppervlakte dicht bij het centrum van Gooreind is nu ontsloten. Op dit moment wordt het gebied hoofdzakelijk gebruikt door wandelaars, fietsers en ruiters. In de toekomst zijn echter meerdere recreatievormen mogelijk. Ook de hoeve Heidebloem herbergt verschillende mogelijkheden (museum, vergaderzalen, horeca, ...) De mogelijkheden moeten echter steeds afgewogen worden tegenover het behoud van de erfgoedwaarden en de ecologische waarden van het domein.

Er kan een verbinding gemaakt worden met het fietsknooppuntennetwerk dat ten noordwesten van Gooreind loopt. Op het domein kan er een netwerk gerealiseerd worden via de hoofddreef tot aan de 'Heidebloem' en via de Engelse rijtweg terug uit het domein. Op lange termijn kan dan mogelijk ook de verbinding met Wuustwezel gemaakt worden via het militair domein.

Op lange termijn vormt de Groene Halte aan de Bredabaan een potentie. Hierbij kan men wandelen van Gooreind tot Wuustwezel en van daaruit weer met de bus vertrekken.

3.6.3 Knelpunten

De brugjes ter hoogte van de vijver zijn in zeer slechte staat en vormen een gevaar voor bezoekers.

De karakteristieke zandpaden in het domein bemoeilijken de integrale toegankelijkheid.

Er ontstaan conflicten tussen de verschillende gebruikers, onder meer door het gebruik van het domein door ruiters en quads. Naar de toekomst toe is deze vorm van recreatie niet gewenst.

4 Visie, streefbeeld en beheerdoelstellingen

Het streefbeeld voor het park kan als volgt kernachtig samengevat worden:

- Het Domein Franciscanessen is een toegankelijk gebied met sterk religieuze achtergrond waar beleving, recreatie en natuur- en bosontwikkeling hand in hand gaan. Het zwaartepunt van recreatie ligt in de zone rondom de Heidebloem. De zone rondom de begraafplaatsen is eerder een plaats van rust en stilte. In het zuidoosten van het domein krijgen ecologische waarden de kans zich te ontwikkelen.
- Het historische en religieuze karakter is voor de bezoeker duidelijk voelbaar en waarneembaar.
- De vijver vormt een visueel interessant gegeven met een rijke fauna en flora.

Dit streefbeeld vertaalt zich in onderstaande doelstellingen en in de ruimtelijke situering van de doelstellingen.

4.1 Beheerdoelstellingen bosbestanden

4.1.1 Beheerdoelstellingen m.b.t. de economische functie

1. Dunningen kunnen uitbesteed worden aan particulieren door het organiseren van of aansluiten bij een brandhoutverkoop.

4.1.2 Beheerdoelstellingen m.b.t. de ecologische functies van het bos

2. Er wordt gestreefd naar een natuurlijke ontwikkeling van de bosbestanden:
 - a. Bosbestand 1 evolueert tot een Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren (type H3). Rhododendron wordt verwijderd.
 - b. In bosbestand 2 is ruimte voor een speelzone. De actuele bosvegetatie blijft behouden. Rhododendron wordt onder controle gehouden.
 - c. In bosbestand 3 worden de sparren gekapt (vanuit cultuurhistorisch en ecologisch standpunt) en ingezet op spontane ontwikkeling van een natuurlijk bos.
 - d. In bosbestanden 4, 5 en 6 D wordt ingezet op verdere ontwikkeling als Eiken-Beukenbos. Rhododendron wordt volledig verwijderd.
 - e. Bosbestand 7 wordt verder ontwikkeld als Essen-Elzenbos. Rhododendron wordt verwijderd.
 - f. Bosbestanden 8 en 9 worden ontwikkeld tot Eiken-Berkenbos (met grove den) om de link met het Groot Schietveld zichtbaar te maken. Rhododendron wordt verwijderd.
 - g. In bestand 10 wordt de Rhododendron volledig verwijderd om openheid te creëren. Ook de aanwezige sparren worden hiervoor verwijderd. Het wordt verder ontwikkeld als Eiken-Beukenbos.
 - h. Bestand 11 wordt ontwikkeld als Essen-Eikenbos. Rhododendron wordt verwijderd.
 - i. Bestand 12 wordt ontwikkeld tot Beukenbos. Rhododendron wordt (vooral naast paden) teruggedrongen en onder controle gehouden.

3. De invasieve exoot Amerikaanse vogelkers wordt bestreden. Rhododendron zal hersteld worden naar de historische kaart van midden 20ste eeuw en kan in het landschappelijk park en langs de hoofddreef blijven staan, mits hier en daar doorzichten worden gecreëerd naar het achterliggende bosbestand. Amerikaanse eik wordt teruggedrongen. In functie van meer verscheidenheid in ondergroei wordt het bomenbestand verder gedund indien nodig.
4. In functie van de ontwikkeling van de bosbestanden wordt betreding ervan vermeden. Enkel op de paden en in de speelzone is dit toegestaan.
5. Omwille van de kleine oppervlakte van de bosbestanden worden geen open plekken aangelegd. Op de overgang van bos- naar grasland, ter hoogte van bosbestand 12, wordt een mantel-zoom vegetatie met extensief beheer beoogd.
6. Staand dood hout vormt een ideale leefomgeving voor spechten, vleermuizen, ... Eens de gewenste soortensamenstelling bereikt is, wordt enkel gekapt in functie van veiligheid en constructies. Om voldoende lichtinval op het wateroppervlak te bekomen, kan er eveneens gekapt worden. Er wordt gestreefd naar een percentage dood hout (staan en liggend) van minimaal 4%.

4.1.3 Beheerdoelstellingen m.b.t. de sociaal-recreatieve functie

7. In bosbestanden 1 en 2 wordt een speelzone ingericht. Hier mogen kinderen en jongeren tot 18 jaar de paden verlaten. In de overige bosbestanden is het verlaten van de paden verboden. In de speelzone kunnen speelaanleidingen geplaatst worden.
8. De toegankelijkheid van het park wordt vastgelegd in een nieuw reglement dat verder bouwt op de reeds bestaande reglementering. Er worden enkele aanvullingen gedaan om de leefbaarheid binnen het park te verhogen.

4.1.4 Beheerdoelstellingen m.b.t. de educatieve functie

9. Er wordt aan verschillende mogelijkheden gedacht om de educatieve interactie met de bezoekers te bevorderen, zoals een educatieve koffer die ontwikkeld wordt rond het thema water. Deze zou dan aan de vijver gebruikt kunnen worden.

4.1.5 Beheerdoelstellingen m.b.t. de milieubeschermende functie

10. Duurzaam energie- en materiaalgebruik waarbij vb. gedacht wordt aan FSC-gekeurd hout.
11. Geen gebruik van pesticiden of kunstmest binnen het domein. Uitzonderlijk kan gebruik van pesticiden toegestaan worden voor het bestrijden van invasieve exoten.

4.1.6 Beheerdoelstellingen m.b.t. de wetenschappelijke functie

12. Er worden geen specifieke doelstellingen met betrekking tot de wetenschappelijke functie van het bos opgesteld. Wanneer wetenschappelijk onderzoek zich aandient, bijvoorbeeld in functie van een eindwerk, zal dit echter toegelaten en gestimuleerd worden.

4.1.7 Beheerdoelstellingen m.b.t. de cultuurhistorische en landschappelijke functie

13. In bosbestand 3 worden de sparren gekapt en wordt ingezet op een meer natuurlijk bos.
14. In het landschapspark (grootste deel van bosbestand 2) komen Rododendrons langs de paden voor vanuit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt. Hier en daar worden doorzichten gecreëerd naar het achterliggend bos. Binnen het bosbestand zelf wordt Rododendron onder controle gehouden.

4.2 Beheerdoelstellingen gebouwenpatrimonium

15. Herstellen van de 'Heidebloem' in de hoevestijl zal de sfeer in het park verbeteren. In het gebouw en de directe omgeving kunnen zoals het RUP formuleert functies met recreatieve of culturele inslag hun plaats vinden. In de eerste plaats betreft hier dan een educatief

centrum met museum, met als nevenbestemming laagdynamische recreatie (m.u.v. feestzalen, gemeenschapsdiensten, ondersteunende voorzieningen, parkeerruimte, opritten, toegangen, terrassen, fietsenstalling en groenelementen).

4.3 Beheerdoelstellingen recreatie en toegankelijkheid

16. Opwaarderen van de belevingswaarde van de vijver.
17. Keuze van éénduidige huisstijl voor de recreatieve infrastructuur:
 - a. Opknappen en aanvullen van informatieborden waar nodig.
 - b. Plaatsen van fietsenstallingen ter hoogte van de Heidebloem.
18. Binnen de zones waar ingezet wordt op het behoud en de creatie van hoge natuurwaarden, mag het recreatief medegebruik de ecologische draagkracht niet overschrijden. Het gebruik blijft hier dan ook beperkt tot de paden, leidt niet of minder tot verstoring van de aanwezige fauna en flora of enige achteruitgang van de lokale biodiversiteit.
19. In één of enkele weilanden wordt de aanplant van een hoogstamboomgaard voorzien. De voorkeur gaat hier (vanuit historisch oogpunt) uit naar het weiland ten zuiden van bosbestand 12.
20. Optimaliseren van het recreatieve aanbod voor kinderen en jongeren: officialiseren van een speelzone, inrichten van een speeltuin ter hoogte van de Heidebloem.

4.4 Beheerdoelstellingen m.b.t. landschap en natuur

21. Het Domein Franciscanessen biedt bezoekers een gevarieerde landschapsbeleving: bos, dreven en open ruimten wisselen elkaar af.
22. De historische structuur (paden-, grachten- en drevenpatroon) van het domein is duidelijk aanwezig.

4.4.1 Beheerdoelstellingen parkconstructies en parkzones

23. Het aanwezige bouwkundige erfgoed blijft behouden en wordt opgewaardeerd. Het gaat meer specifiek om de poorten, de brugjes, de beelden, de begraafplaats en de 'Heidebloem'.
24. De bestaande volwassen exemplaren van parkexoten blijven behouden. Deze worden onderhouden en indien nodig (bij afsterven of ziekte) vervangen door dezelfde soort of door een andere interessante parkexoot.

4.4.2 Beheerdoelstellingen waterlopen, grachten, beken en waterpartijen

25. De afwatering van het domein gebeurt via de historische grachtenstructuur. Waar nodig wordt hiertoe slib geruimd of worden verlandde verbindingen hersteld.
26. De vijver vormt een landschappelijk aantrekkelijke waterpartij.
27. Er wordt gestreefd naar natuurlijke waterkwaliteit, hoge biodiversiteit (waterflora) en hoge belevingswaarde van het oppervlaktewater.
28. Reguleren, bijsturen en optimaliseren van het waterpeil in het park (vijver en grachten) in functie van de maximaal te behalen ecologische en recreatieve waarde.

4.4.3 Beheerdoelstellingen dreven, bomenrijen en houtkanten

29. Dreven en bomenrijen worden beleefd als afzonderlijke structuren in het landschap. De Allée Saint Dominique wordt heraangelegd in functie van de toegankelijkheid naar de Heidebloem.

4.4.4 Beheerdoelstellingen wegen en paden

30. De historische padenstructuur in het domein blijft behouden. Bijkomende paden zijn niet wenselijk.

4.4.5 Beheerdoelstellingen graslanden

31. Het aanplanten van een hoogstamboomgaard ten zuiden van de Heidebloem en/of ten zuiden van kloosterdomein en aanpalend bosbestand zal het historische landschap herstellen. Beheer van het grasland onder de bomen kan door extensieve begrazing.
32. Behoud en verdere ontwikkeling van extensief beheer op de overgangen tussen bos en grasland (creatie van vegetatiegradiënten/horizontale gelaagdheid/mantel-zoom).

4.5 Ruimtelijke situering van de doelstellingen

Zie kaart 24 – Ruimtelijke situering doelstellingen

De geformuleerde doelstellingen dienen goed op elkaar te worden afgestemd om een harmonisch domein te verkrijgen dat aantrekkelijk is voor mens, plant en dier. Zo is vb. een intensief gebruik van het domein best mogelijk mits rekening wordt gehouden met vermelde aanwijzingen/suggesties.

De concrete vertaling van de doelstellingen binnen het park wordt hiervoor gevisualiseerd door middel van een schets die deze doelstellingen ruimtelijk situeert. Het resultaat hiervan wordt weergegeven in kaart 24. Het betreft een schetsmatige weergave die de toekomstvisie van het park weergeeft.

4.5.1 Zone voor natuur- en bosbehoud

Vooreerst werden de waardevolle tot (potentieel) zeer waardevolle zones geselecteerd, waarbij de visie is dat de natuurwaarde vooropgesteld wordt. Het gaat hier voornamelijk over de beboste zones. Dit betekent ook dat hier wordt ingezet op een verwijdering van invasieve uitheemse exoten in de ondergroei.

4.5.2 Zone voor landschappelijk park

De zone voor landschappelijk park bevindt zich ten oost - noordoosten van de ingang van het park. Zowel in het bos als op het grasland mag gespeeld worden. In de andere bosbestanden mag in principe niet gespeeld worden buiten de paden.

4.5.3 Zone voor tuin

De zone die aangeduid is als zone voor tuin, gelegen ten zuidwesten van de toegang van het park, wordt weer omgevormd van boskarakter naar tuinkarakter dat historisch gezien verantwoord is. Hoe de tuin er zal uitzien, laat dit beheerplan in het midden.

4.5.4 Dreefzone

Het gaat om twee dreven die vanuit cultuurhistorisch en landschappelijk oogpunt waardevol zijn. Hierom en ook omwille van hun ecologische waarde, oudere bomen vormen het ideale habitat voor onder meer vleermuizen en spechten, blijven ze behouden. Enkel de dreef van Amerikaanse eik kan heraangelegd worden. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de aanwezige Struikheide.

4.5.5 Zone voor medegebruik van recreatie

De 'Heidebloem' vormt een historisch gegeven binnen het park. Herstel en inrichting tot brasserie met terras, parking en speeltuintje kan een meerwaarde vormen voor het park. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de voorwaarden die het RUP stelt.

4.5.6 Zone voor religieus kader

De twee begraafplaatsen en hun onmiddellijke omgeving behouden de sfeer die ze ten tijde van de eigendom van de Zusters hadden. Hier is plaats voor rust en stilte. Hier kan in het historisch-religieus landschap gerecreëerd en verbleven zolang dit niet intensief is en de rust van de zone verstoort.

4.5.7 Zone voor parkvijver

In de zone voor parkvijver wordt ingezet op een ecologisch beheer zodat de waterkwaliteit kan verbeteren. Aan de oevers wordt de Rhododendron op strategisch gekozen plaatsen gedeeltelijk verwijderd in functie van lichtinval en zichtbaarheid van en op het water.

4.5.8 Zone voor natuur- en bosontwikkeling

Binnen het park bevinden zich nog verschillende terreineenheden met goede potenties voor natuur- en bosontwikkeling. Hierbij denken we onder meer aan de Rododendrongedomineerde bosbestanden. In deze zones wordt er ingezet op een natuurlijk beheer, zodat deze zones uiteindelijk kunnen worden omgezet tot zones voor natuur.

4.5.9 Hoofd- en nevenpaden

De padenstructuur zal in functie van de bereikbaarheid van de 'Heidebloem' en de begraafplaatsen worden onderhouden. Hier kan gedacht worden aan een halfverharding. De paden in de oostelijke bosbestanden blijven best onverharde zandpaden, om het karakter van het Groot Schietveld tot in het park door te trekken.

4.5.10 Onderhouden en herstellen van doorzichten

Door op een aantal plaatsen openingen te creëren in de vegetatie (lees Rhododendron) kunnen doorzichten gemaakt worden. Dit zorgt ervoor dat de bezoeker een extra gevoel van ruimte krijgt. Bovendien zullen een aantal doorzichten langsheen de dreven en paden de bezoeker leiden naar een bepaald focuspunt (vb. een beeld).

4.5.11 Zone voor het creëren van schrale bermen

De bermen van enkele paden binnen het park kunnen verder ontwikkeld worden als schrale berm. Op die manier kan de Struikhei er zich bovendien verder in ontwikkelen.

De coniferen langs het pad ten oosten van de 'Heidebloem' worden opgesnoeid, zodat er een beter doorzicht ontstaat naar het weiland ten noorden van 'Heidebloem'.

4.5.12 Zone voor creëren van mantel-zoomvegetatie

In en aan de zuidrand van bosbestand 12 en het westen van bestand 10 en 11, kan een mantel-zoomvegetatie ontwikkeld worden. Dit zal een zeer grote meerwaarde betekenen voor insecten.

4.5.13 Zone voor de aanplant van een hoogstamboomgaard

De aanplant van één of enkele hoogstamboomgaarden zal het historische karakter van het park herstellen. Bij de keuze van de soorten kan daarbij gedacht worden aan oude rassen. Onder de bomen kan de begrazing blijven. Er kan ook gedacht worden aan de inrichting van een picknickweide. Het plaatsen van een informatiebord kan hier duiding aan geven.

5 **Beheermaatregelen**

In de navolgende paragrafen worden de beheermaatregelen voor het domein thematisch behandeld. Tussen haakjes wordt achter de beheermaatregelen het nummer van de corresponderende doelstelling vermeld.

5.1 **Algemeen**

5.1.1 **Beleidsgerelateerde beheermaatregelen**

1. In functie van een milieuvriendelijk beleid wordt er in het domein voor het onderhoud geen pesticiden of kunstmest gebruikt. Uitzonderlijk kan gebruik van pesticiden toegestaan worden voor het bestrijden van invasieve exoten. Tevens wordt er geopteerd om gebruik te maken van duurzame materialen zoals FSC-gecertificeerd hout. (10-11)

2. Er dient een evenwicht gecreëerd te worden tussen recreatie en de ecologische draagkracht van het park. Binnen de zones waar ingezet wordt op het behoud en de creatie van hoge natuurwaarden (zone voor natuurbehoud / zone voor natuurontwikkeling (zie kaart 24 – Ruimtelijke situering doelstellingen)), mag het recreatief medegebruik de ecologische draagkracht niet overschrijden. Het gebruik leidt niet of minder tot verstoring van de aanwezige fauna en flora of enige achteruitgang van de lokale biodiversiteit. (18)

Toegankelijkheidsreglement

Kaart 25 - Toegankelijkheid

3. De toegankelijkheid van het park wordt vastgelegd in een nieuw toegankelijkheidsreglement dat wordt opgesteld om de leefbaarheid binnen het park te verhogen: (8)

Gelet op het Bosdecreet van 13 juni 1990, gewijzigd op 18 mei 1999 en 17 juli 2000, en zijn uitvoeringsbesluiten,

Gelet op het Besluit van de Vlaamse Regering van 22 juli 1993 betreffende de toegankelijkheid en het occasionele gebruik van bossen, gewijzigd op 24 januari 1996 en 9 maart 1999:

Artikel 1

Dit reglement is van toepassing in het Domein Franciscanessen gelegen ten zuiden van de Bredabaan in Gooreind, deelgemeente van Wuustwezel. In het noordoosten wordt het domein begrensd door de Engelse rijtweg, in het zuiden grenst het aan de gemeente Brecht.

Artikel 2

De toegankelijkheid wordt geregeld volgens kaart 25 – Toegankelijkheid, die integraal deel uitmaakt van het reglement.

Volgende wegen en paden worden onderscheiden:

- Wandel- en fietspad: enkel toegankelijk voor wandelaars en fietsers
- Fietsroute voor groepen: aangewezen route voor (georganiseerde) fietstochten
- Toegangsweg parking: toegankelijk voor alle verkeer

Volgende zones worden onderscheiden:

- Speelzone: zone waar gespeeld kan worden (en waar geen machtiging vereist is voor het verlaten van paden en het organiseren van bosspelen)
- Bivakzone: zone waar ten hoogste drie tenten voor samen ten hoogste tien personen geplaatst mogen worden. Elke tent mag ten hoogste 48 uur blijven staan in die bivakzone. De bivakzone kan pas gebruikt worden van zodra er sanitaire voorzieningen aanwezig zijn in de onmiddellijke omgeving.

Artikel 3

De speelzone – aangeduid op bijgaande kaart – is voor recreatieve en educatieve activiteiten het hele jaar toegankelijk voor kinderen en jongeren en hun begeleiders. In de speelzone kan gespeeld worden zonder machtiging voor het verlaten van de paden. De speelzone wordt, overeenkomstig het Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toegankelijkheid en het occasionele gebruik van bossen, aangeduid met het volgende pictogram:

Figuur 159: Pictogram speelzone

Figuur 160: Pictogram bivakzone

Binnen de speelzone zijn gemotoriseerd verkeer, fietsers en honden verboden. Het is verboden te zwemmen in de vijver. Schaatsen kan wel, op eigen risico.

Artikel 4

Bij krachtige wind wordt de toegang tot de speelzone ten stelligste ontraden. Betreding van het bos gebeurt dan volledig op eigen risico.

Artikel 5

Alle spelmateriaal dat gebruikt wordt voor bosspelen, dient nog dezelfde dag terug te worden verwijderd. Markeringen die worden aangebracht voor bosspelen, dienen dezelfde dag te worden verwijderd en mogen de bomen niet beschadigen. Het gebruik van verf, nagels, duimspijkers en dergelijke is dan ook verboden, evenals het maken van inkervingen in de stammen. Het is verboden vuur te maken in of nabij het bos.

Heb respect voor de natuur in het domein. Eventueel afval wordt onmiddellijk terug meegenomen of gedeponeerd in de afvalkorven aangeduid op het toegankelijkheidsreglement.

Dood hout is ideaal om kampen en dergelijke te bouwen, het hout moet dan ook in de speelzone blijven.

Artikel 6

Het is verboden vuur te maken in of nabij het bos.

Artikel 7

In het domein is, op de toegangsweg tot de parking na, geen enkele vorm van gemotoriseerd verkeer toegelaten. Uitzondering op deze bepaling vormen voertuigen van hulpdiensten, ambtenaren belast met het beheer van het domein, de eigenaars, huurders of vruchtgebruikers van de eigendommen, personen belast of betrokken bij de bosbouw.

Artikel 8

Aanvragen voor activiteiten die afwijken van de bovenvermelde regels of activiteiten met commerciële doeleinden, dienen minimaal 30 dagen op voorhand te worden aangevraagd bij het gemeentebestuur. Vooraleer de machtiging te geven, vraagt de inrichter advies aan de regiobeheerder van het Agentschap voor Natuur en Bos.

Artikel 9

Dit reglement geeft aanvullingen of verduidelijkingen bij het Bosdecreet van 13 juni 1990, gewijzigd op 18 mei 1999, en zijn uitvoeringsbesluiten. Dit betekent dat er nog andere regels dan deze vermeld in dit toegankelijkheidsreglement van toepassing zijn in dit domein. De belangrijkste ervan worden op de infoborden duidelijk gemaakt.

Plan wegennet

De toegankelijkheid van het park wordt verduidelijkt aan de hand van de kaart in bijlage (Kaart 25 – Toegankelijkheid), waarvoor er op strategische plaatsen de nodige borden worden geplaatst. Op deze kaart worden o.a. de paden, de speelzone en de bebording aangeduid.

5.2 Beheermaatregelen/richtlijnen landschap en natuur

5.2.1 Educatieve beheermaatregelen

4. Er zijn verschillende mogelijkheden om de educatieve interactie met de bezoekers te bevorderen. Hierbij wordt er o.a. gedacht aan een educatieve koffer die ontwikkeld wordt rond het thema water en dus gebruikt zou kunnen worden aan de vijver. (9) Daarnaast kunnen er themawandelingen georganiseerd worden zoals er nu al de erfgoedwandeling bestaat. Ter hoogte van de begraafplaats is er nu reeds een educatief en historisch aanbod d.m.v. de bestaande infoborden.

5.2.2 Landschappelijke en cultuurhistorische beheermaatregelen

Kaart 26 - Snoeizones Rhododendron

5. Het Domein Franciscanessen biedt bezoekers een gevarieerde landschapsbeleving met bossen, dreven en open ruimten die elkaar afwisselen. Hierbij is de historische structuur van het domein duidelijk aanwezig (paden-, grachten- en drevenpatroon). (21-22)

6. Langs de paden van de zone voor landschapspark (grootste deel van bosbestand 2) komt vanuit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt Rhododendron voor. In plaats van een volledig gesloten beplanting wordt er geopteerd om hier en daar doorzichten te creëren naar het achterliggend bos. De Rhododendrons worden dus gesnoeid in functie van landschappelijke vista's, maar de snoei wordt gespreid in de tijd opdat elk jaar bloeiende struiken aanwezig blijven in het park. Binnen bosbestanden wordt Rhododendron onder controle gehouden. Het domein wordt onderverdeeld in drie verschillende zones die niet allemaal in hetzelfde jaar gesnoeid worden. De snoeizones worden weergegeven op kaart 26. Zo zal snoeizone 1 binnen de periode 2015-2016 aangepakt worden, met daaropvolgend snoeizone 2 tussen 2017-2018 en tenslotte snoeizone 3 in de periode 2019-2020. Vervolgens is er een rustperiode van 2021-2022, zodat één beheercyclus 8 jaar omvat. Na de eerste cyclus wordt deze nog twee keer herhaald, waardoor deze cyclus binnen de tijdspanne van het beheerplan in totaal 3 keer wordt uitgevoerd. (3-14)

7. De aanplant van een nieuwe hoogstamboomgaard wordt vanuit historisch oogpunt voorzien in het weiland (V_63_5) ten zuiden van bosbestand 12. (19) Deze aanplant zal het historische landschap herstellen. Er wordt gekozen voor historisch verantwoorde soorten en rassen, waarbij de plantafstanden soortafhankelijk zijn. Hiervoor kunnen experts geraadpleegd worden, zoals Antea Group, de Nationale Boomgaardenstichting (NBS) en anderen. De aangeplante bomen krijgen bescherming tegen vraat of wortelvertrapping door vee. Ook na de aanplant vraagt het onderhoud van de bomen een specifiek snoei-beheer.

8. De eerste 5 tot 8 jaar na aanplant wordt er in de boomgaard specifiek gesnoeid om de gesteltakken te vormen (vormsnoei). Daarna vindt er jaarlijks onderhoudssnoei plaats. De snoeiwerken, zowel vorm- als onderhoudssnoei, gebeuren best in de periode tussen half november tot en met januari, wanneer er geen bladeren meer aan de bomen hangen.

De bomen in de boomgaard dienen de eerste 5 tot 8 jaar na aanplant tevens voorzien te worden van stalmest. Deze dient te worden aangebracht in een cirkel rondom de onderstam, zonder deze laatste te raken. Het voordeel is dat meteen bovenop de wortels een grasvrije strook gecreëerd wordt. Dit is ook nodig gezien anders de concurrentie met (dominante) grassen in het nadeel speelt van de fruitbomen. De wortels dienen verder (net voor de aanplant) afgeschermd met gegalvaniseerde draad met een maaswijdte van hooguit 0,5 cm. Dergelijk netvormig scherm dient sluitend rondom de (ingekorte) wortels aangebracht om wraat van woelmuizen zoveel mogelijk te voorkomen.

9. De aanwezige poorten, de brugges, de beelden, de begraafplaats en de 'Heidebloem', kortweg al het bestaande bouwkundig erfgoed op het domein, blijft minstens behouden of krijgt een opwaardering. De beeltenissen die uit voorzorg in de gemeenteloods staan worden hersteld en teruggeplaatst. (23)

10. De verdwenen kruisweg in de bomen (V_3_2) kan opnieuw hersteld worden. Mogelijk dient hiertoe bijkomend onderzoek uitgevoerd te worden.

11. De Allée Saint Dominique wordt heraangelegd in functie van de toegankelijkheid naar de Heidebloem. (29) Voor deze heraanleg van het verlengde van de Engelse rijteweg zijn er twee opties mogelijk, namelijk:

- Optie 1: Behoud van de Amerikaanse eiken en aanleg van een rijbaan in het weiland
- Optie 2: Kappen van de Amerikaanse eiken en de aanplant van een nieuwe, bredere dreef (gelegen in het weiland), opdat de rijbaan voldoende breed zou zijn.

De voorkeursoptie is hier het behoud van de Amerikaanse eiken en aanleg van een rijbaan van 4 meter breed in het weiland. Bij de aanleg van de rijbaan dient gekozen te worden voor een verharding die landschappelijk ingebed is om het verschil in uitzicht met de in het domein voorkomende zandwegen zo klein mogelijk te houden. Beide rijrichtingen zullen dezelfde verharding krijgen. Mogelijkheden zijn onder meer hyperpuzolleen of porfier.

5.2.3 Flora gerelateerde beheermaatregelen

12. In functie van de ontwikkeling van de bosbestanden wordt betreding ervan vermeden. Enkel op de paden en in de speelzone is dit toegestaan. (4)

13. Beheer van het grasland onder de bomen kan door extensieve begrazing. Belangrijk is hier echter het tegengaan van bodemverdichting. Dit kan door de boomspiegels van de bomen in het grasland uit te rasteren. (31)

Bomen

14. De aanwezige volwassen exemplaren van parkexoten; blijven zeker behouden, worden onderhouden en indien nodig (bij afsterven of ziekte) worden ze vervangen door dezelfde soort of door een (ecologisch) interessante inheemse soort. (24)

15. In functie van de veiligheid worden gevaarlijke takken en bomen in de dreven (L_35_8) verwijderd, zodat de toegankelijkheid in gegarandeerd blijft. Ook elders in het park worden gevaarlijke takken en bomen langs de paden verwijderd. De dreef Saint-Antoine (L_35_8) dient prioritair aangepakt te worden.

16. De Cipressen rondom de Heidebloem (L_36_2) worden opgesnoeid opdat doorzicht ontstaat naar het achterliggende weiland.

17. De Laurierboom aan de infokiosk van de begraafplaats heeft een serieuze wonde. Deze dient verzorgd te worden en/of indien nodig op termijn vervangen te worden door een andere parkboom.

18. De wortelopslag van de rij Lindes tussen het bosbestand naast picknickweide en de Heidebloem dient teruggesnoeid te worden.

19. Bomen binnen het grasland worden uitgerasterd om bodemverdichting door vertrapping te vermijden.

Veteraanbomen

Kaart 27 - Potentiële veteraanbomen

20. Aan veteraanbomen in het domein wordt een afzonderlijke paragraaf besteed. Veteraanbomen zijn bomen die zich in hun laatste levensfase bevinden en die men (gecontroleerd) laat afsterven. Het zijn bomen met een ecologische, culturele of esthetische waarde omwille van hun leeftijd, omvang of de staat waarin ze zich bevinden.

Verschillende bomen op het domein kunnen gecatalogeerd worden als veteraanboom of kunnen in de toekomst uitgroeien tot een veteraanboom. Verschillende Beuken, één Amerikaanse eik, enkele Zomereiken en Lindes komen in aanmerking. Deze bomen zijn weergegeven op kaart 27. Foto's van elke boom zijn terug te vinden in bijlage 8. De nummering in de fotoreportage komt overeen met de nummering op de kaart.

Het uitgangspunt bij het beheer van veteraanbomen is dat aan deze bomen niets moet gebeuren, tenzij het aantoonbaar (bv. omwille van veiligheid, landschappelijke waarde van de boom) nodig is.

Wanneer toch beslist wordt om beheerwerken uit te voeren aan veteraanbomen, dienen deze werken op het juiste tijdstip uitgevoerd te worden. Snoeiwerk gebeurt best in de periode januari – maart. Bij snoeiwerk tijdens de maand maart is voorzichtigheid evenwel geboden omdat tijdens een vroege lente de sapstroom in maart al kan op gang komen. Bij vriesweer kan niet gesnoeid worden.

In het algemeen kan gesteld worden dat Beuken slecht reageren op snoeien. Snoeiwerk aan de Beuken in het domein die als veteraan bestempeld zijn, dient dus zoveel mogelijk vermeden te worden. Eiken reageren matig op snoeien, Lindes reageren vrij goed op snoeien. Belangrijk is ook om te snoeien in fasen, zorg dat er bij elke snoei voldoende takken blijven staan en dat er geen onevenwicht in de kroon ontstaat.

Bij werken in de omgeving van de veteraanbomen moet gedacht worden aan de gevolgen die deze beheerwerken hebben op de veteraanboom. Zo zijn met name de stammen van Beuken zeer gevoelig aan plotselinge blootstelling aan zonlicht.

De rij Lindes waarvan de bomen aangeduid zijn als veteraanboom, zijn de voorbije decennia periodiek geknot. Dit knotbeheer wordt best verder gezet. Enkele van deze Lindes hebben relatief grote holten of rot hout in hun stam. Er kan dan ook verwacht worden dat zij binnen tien tot twintig jaar zullen afsterven. Zelfs na hun dood kunnen zij behouden blijven daar ze waardevolle biotopen vormen. Ook dan geldt dat ingrepen zo veel mogelijk vermeden moeten worden.

Bij het omvormen van het aanpalende sparrenbestand mag niet te drastisch ingegrepen worden om te grote schommelingen in licht- en vochttritte van de Lindes te vermijden. Bij de rij Lindes dient het beheer eerst getest te worden bij één of twee bomen uit de rij alvorens hetzelfde beheer toe te passen op de volledige bomenrij.

Alle beheerwerken aan de veteraanbomen, zeker beheerwerken waarvoor een kettingzaag nodig is, gebeuren bij voorkeur door een gediplomeerd boomverzorger (European Tree Worker).

Voor een meer gedetailleerd overzicht van het beheer van veteraanbomen wordt verwezen naar het gelijknamige boek dat uitgebracht werd door Inverde en het Agentschap voor Natuur en Bos.

Beplanting

21. Ter hoogte van de weilanden V_63_5 en V_63_7 is er ruimte voorzien voor het creëren van mantel-zoomvegetatie (zie kaart 24). Hierbij wordt er voorzien in het behoud en een verdere ontwikkeling van extensief beheer op de overgangen tussen de bosbestanden en het grasland, zodat er vegetatiegradiënten, horizontale gelaagdheid en een mantel-zoomvegetatie gecreëerd wordt. (32) De zoom wordt gefaseerd gemaaid met een bosmaaier met een cyclus van drie jaar in juli of

augustus. Hierbij wordt jaarlijks 1/3e van de zoom gemaaid. De mantel wordt om de tien jaar teruggezet

22. In de zone voor tuin wordt er de mogelijkheid gehouden tot het aanbrengen van vaste planten.

Groenelementen

23. Het gazonperk (V_14_1) ten noordoosten van de toegang wordt intensief gemaaid. Dit houdt in dat er tussen april en oktober een 26-tal maaibeurten te voorzien zijn met afvoer van het maaisel. Dit komt neer op één of twee maaibeurten per 2 weken. Het grasland nabij de Heidebloem (V_63_3) wordt extensief beheerd en 1 tot 2 keer per jaar gemaaid. Het maairegime zal toenemen indien het grasland in gebruik genomen wordt als bivakzone. Het maaien wordt voorafgegaan door het verzamelen van het afval dat niet op de grasperken hoort (stenen, takken, papier, etc.). Na de maaibeurt wordt het afgemaaide gras verwijderd en de eventuele schade hersteld.

24. Het snoeien van de hagen omvat het in vorm knippen, het schoffelen onder de hagen, verwijderen van onkruid en snoeiafval en het reinigen van de oppervlakken rond de hagen. De eerste snoeibeurt vindt plaats tussen 15 juni en 15 juli, de tweede tussen 15 september en 15 oktober en de derde, als het nodig is, tussen 16 juli en 31 augustus. Afgestorven haagexemplaren worden vervangen, waarbij het aanplanten best gebeurt tijdens de maanden oktober-november of februari-maart. De grote solitaire heesters in het gazonperk (V_14_1) worden indien nodig éénmaal per 2 jaar teruggesnoeid binnen de periode tussen 15 september en 15 oktober.

Bermen

25. De bermen van paden en dreven in of grenzend aan grasland worden twee maal per jaar gemaaid. Zeker het pad ten zuiden van de Heidebloem, Allée Saint François (L_54_10), en Allée Saint Dominiwue (L_35_2) komen in aanmerking voor het ontwikkelen van een schrale berm. Dit houdt in dat deze bermen twee maal per jaar gemaaid worden: begin mei en begin oktober. Dit om de grasdominantie hier te breken. De locatie waar heide voorkomt, wordt slechts één keer om de 5 jaar gemaaid, best in maart opdat de heide nog hetzelfde jaar tot bloei zou komen. Indien nodig wordt de heide afgespannen van de overige bermdelen om te voorkomen dat ze mee gemaaid wordt.

5.2.4 Fauna gerelateerde beheermaatregelen

21. De ontwikkeling van de eerder besproken mantel-zoomvegetatie zorgt voor een natuurlijker uitzicht en creëert betere kansen voor fauna en flora. Vlinders als groentje, aardbeivlinder, eikenpage en sprinkhanen als Heidesabelsprinkhaan, Bloemsprinkhaan, Spitskopje hebben hier baat bij. Vogels als Grasmus, Zwarte mees en Kuifmees komen tot broeden in een mantelzoomvegetatie. Ook voor Nachtzwaluw en Boompieper is een structuurrijke zoomvegetatie geschikt.

Bijenhotel

26. Ten zuiden van de Heidebloem of in de omgeving van de mantel-zoomvegetatie kan een bijenhotel geplaatst worden. Dit heeft zowel op ecologisch als educatief vlak een meerwaarde voor het domein. In een bijenhotel worden leem, rietstengels en hout met gaatjes verwerkt. Dat zijn de ideale nestmaterialen voor bijvoorbeeld de metselbij of de behangersbij.

Figuur 161: Referentiefoto bijenhotel

Figuur 162: Referentiefoto bijenhotel

5.2.5 Water gerelateerde beheermaatregelen

Grachten

27. De afwatering van het domein gebeurt via de historische grachtenstructuur. Waar nodig wordt er hiertoe slib geruimd of worden verlandde verbindingen hersteld. (25) Tijdens het jaarlijkse nazicht van de grachten op overtollig slib en/of verlanding worden de grachten eveneens nagezien op overwoekering van planten. Bij vaststelling van overwoekerde grachten worden deze vrij gemaakt en/of vrijgehouden.

28. Op verschillende plaatsen aan de randen van de weilanden, langs bomenrijen en paden lijken grachten verdwenen. Deze grachten kunnen opnieuw aangelegd worden indien slechte drainage nadelige gevolgen heeft voor de bomen, het weiland en/of toegankelijkheid van het pad.

Vijver

De vijver vormt een landschappelijk aantrekkelijke waterpartij, waarbij de belevingswaarde opgetrokken dient te worden. (16-26) Er wordt gestreefd naar natuurlijke waterkwaliteit, hoge biodiversiteit (waterflora) en hoge belevingswaarde van het oppervlaktewater. (27)

De veldmetingen en laboratoriumanalyses tonen aan dat de waterkwaliteit van de vijver varieert van slecht in het westelijke smaller en door vegetatie meer afgesloten deel, naar matig in het oostelijke en meer open deel. Vooral de zuurstofhuishouding is onvoldoende in het westelijk deel.

29. De maatregelen die genomen kunnen worden voor het landschappelijk herstel en het verbeteren van de zuurstofhuishouding zijn;

- Een vermindering van de organische belasting door een grondige slibreductie, dit kan met behulp van mud balls.
- Herstel van de oevers door aanbrengen van oeverbeschoeiing (zeker rond het eilandje)
- Een meer open bosstructuur waarbij delen van Rhododendron verwijderd worden langs de vijver (om meer licht toe te laten zonder het besloten karakter te niet te doen), wat zal bijdragen tot een vermindering van de organische belasting en de bijhorende verzuring van bedding en water. Voor het creëren van openingen in de dichte Rhododendron wordt teruggegrepen naar de historische kaart uit de tweede helft van de 20ste eeuw.

30. De zuidelijke vijveroever, grenzend aan het weiland, wordt opnieuw in hakhoutbeheer gezet zoals aangeduid op het historisch plan uit de tweede helft van de 20ste eeuw. Periodiek, om de 12 jaar, wordt de opslag teruggezet. Deze maatregel verhoogt de lichtinval op het water en komt de belevingswaarde ten goede.

31. De hydrologie binnen het park kan onderwerp vormen van een bijkomend onderzoek zodat de watervoerendheid van de vijver gegarandeerd wordt. Mogelijks moet een verbinding gemaakt worden tussen grachten in het domein en de vijver, ook het plaatsen van stuwen of andere constructies kan hieraan bijdragen.

32. De oorspronkelijke contour van de vijver lijkt iets ruimer te zijn dan de huidige contour. Bij de slibuiming en het herstel van de oevers, kan de vijver naar zijn oorspronkelijke oppervlak hersteld worden.

33. Vanuit het sociaal huis ligt een buis die uitkomt in de vijver. De buis is slechts beperkt gecamoufleerd. Mits aanbrengen van gepaste beplanting kan deze buis beter gecamoufleerd worden. Ook de monding van de buis in de vijver kan verfraaid worden door bijvoorbeeld de aanleg van een gemetste kopmuur.

Schietveldloop

34. Er dient in functie van het beheer door de gemeente (en op termijn de provincie) onderzocht te worden of het haalbaar is om langs de Schietveldloop, de zuidelijke grens van het domein, een strook open te maken en vrij te houden.

5.3 Beheermaatregelen/richtlijnen gebouwenpatrimonium

35. De 'Heidebloem' wordt hersteld, opdat de sfeer in het park zal verbeteren. De oorspronkelijke H-vorm die de hoeve had, wordt best terug toegepast voor de Heidebloem. Voor de invulling van het gebouw en de directe omgeving formuleert het RUP functies met recreatieve of culturele inslag zoals een educatief centrum met museum, met als nevenbestemming laagdynamische reca. Nieuwe constructies zijn evenwel niet uitgesloten, bijkomende verharding moet inpasbaar zijn in het landschap. (15)

Voor de aanleg van de parking wordt eveneens teruggegrepen naar de termen uit het RUP. Bij de materiaalkeuze moet rekening gehouden worden met de inpasbaarheid van de parking in de parkstructuur. De parking wordt begrensd door de bestaande grachten. Hemelwater ondergaat een natuurlijke zuivering door infiltratie en wordt afgevoerd naar de bestaande grachten.

5.4 Beheermaatregelen/richtlijnen bosbestanden

5.4.1 Landschappelijke en cultuurhistorische beheermaatregelen

36. In bosbestand 3 worden de sparren gekapt en wordt ingezet op een meer natuurlijk, gemengd bos. (13) Dit zal ook de beeldwaarde van de aangrenzende rij lindes verhogen. De sparren in de omgeving van de begraafplaats kunnen behouden blijven, in die zin dat er best een gedeeltelijke menging voorzien wordt.

5.4.2 Bosverjonging

37. Er worden binnen de planningstermijn van het beheerplan geen nieuwe eindkappen voorzien. Er zal wel regelmatig gedund worden om het ongelijkjarig karakter van de bestanden te behouden. Na dunning worden geen nieuwe aanplanten voorzien, er wordt maximaal gebruik gemaakt van natuurlijke verjonging.

De natuurlijke verjonging wordt extensief verpleegd door het vrijstellen van kwalitatief goede toekomstelementen.

5.4.3 Bosomvorming

37. Na dunningen wordt geen herbebossing uitgevoerd, maar wordt er een spontane verjonging nagestreefd. Wanneer spontane verjonging uitblijft, kan er eventueel heraanplant gebeuren.

37. Er wordt gestreefd naar een natuurlijke ontwikkeling van de bosbestanden. (2)

Bestand 1	Evolueert tot een Eiken-Beukenbos met Adelaarsvaren (type H3). Rhododendron wordt verwijderd.
Bestand 2	Er is ruimte voor een speelzone. De actuele bosvegetatie blijft behouden. Rhododendron wordt onder controle gehouden.
Bestand 3	De sparren worden in twee fasen gekapt (vanuit cultuurhistorisch en ecologisch standpunt). Er wordt ingezet op spontane ontwikkeling van een natuurlijk bos.
Bestand 4, 5 en 6	Er wordt ingezet op verdere ontwikkeling als Eiken-Beukenbos. Rhododendron wordt volledig verwijderd.
Bestand 7	Verdere ontwikkeling als Essen-Elzenbos. Rhododendron wordt verwijderd.
Bestand 8 en 9	Ontwikkeling tot Eiken-Berkenbos (met grove den) om de link met het Groot Schietveld zichtbaar te maken. Rhododendron wordt verwijderd.
Bestand 10	Ontwikkeling tot Eiken-Beukenbos. Rhododendron wordt volledig verwijderd om openheid te creëren. Ook de aanwezige sparren worden hiervoor verwijderd.
Bestand 11	Ontwikkeling tot Essen-Eikenbos. Rhododendron wordt verwijderd.

Bestand 12 Ontwikkeling tot Beukenbos. Rhododendron wordt (vooral naast paden) teruggedrongen en onder controle gehouden.

Wanneer spontane bosontwikkeling uitblijft, kunnen volgende soorten actief ingebracht worden in de bestanden: Zomereik, Lijsterbes, Vogelkers, Spaanse aak.

5.4.4 **Bebossingswerken**

38. Onder bebossing wordt verstaan: de bezetting met bos, door menselijke ingreep of spontaan, van een oppervlakte die sinds 50 jaar niet meer met bos bezet was. Er zijn geen bebossingswerken voorzien binnen de looptermijn van het beheerplan. Enkel voor de creatie van een mantel-zoom vegetatie kunnen struiken aangeplant worden in bosbestanden 10 en 12.

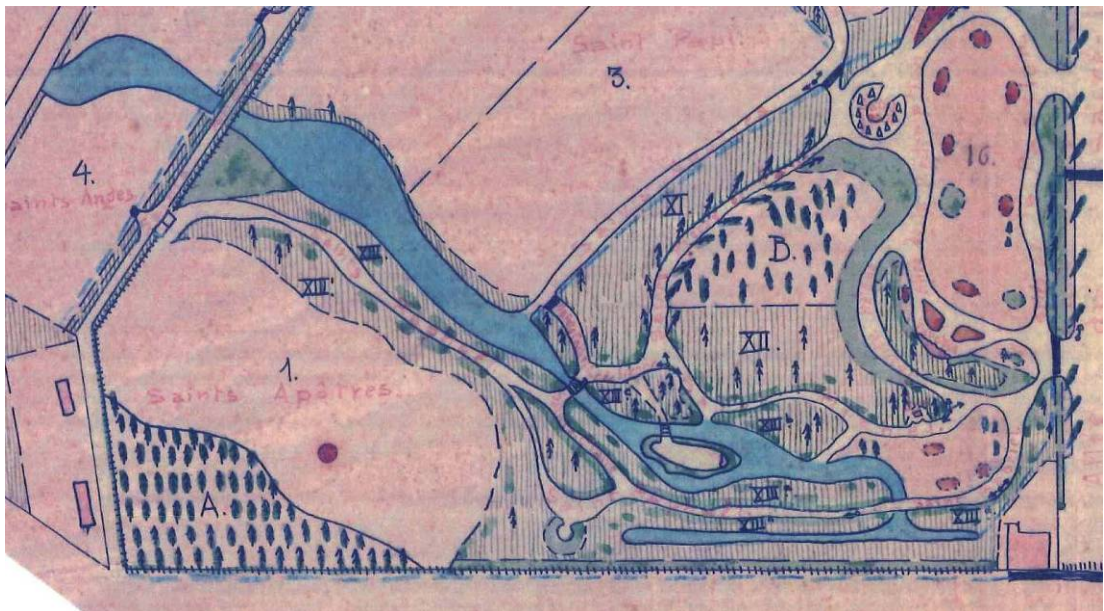
5.4.5 **Bosbehandelings- en verplegingswerken**

Kaart 26 - Snoeizones Rhododendron

Exotenbestrijding

39. De invasieve exoot Amerikaanse vogelkers wordt bestreden. Wat betreft de exoot Rhododendron, deze zal hersteld worden naar de historische kaart uit het midden van de 20ste eeuw (vanuit landschappelijk en historisch oogpunt), zie Figuur 163 en Kaart 26, en kan in het landschappelijk park en langs de hoofddreef blijven staan, mits hier en daar doorzichten worden gecreëerd naar het achterliggende bosbestand. In de natuurlijke bestanden wordt Rhododendron best volledig bestreden en onder controle gehouden. De Amerikaanse eik wordt teruggedrongen. In functie van meer verscheidenheid in ondergroei wordt het bomenbestand verder gedund indien nodig. (3)

Naast de momenteel voorkomende invasieve exoten die hieronder worden besproken, worden de toekomstige invasieve exoten, zowel fauna als flora, eveneens binnen de tijdspanne van onderhavig beheerplan.

Figuur 163: Rhododendron (groene vlekken) op historische kaart midden 20ste eeuw

Rhododendron

Exoten zijn eigen aan parklandschappen en dienen dus niet onmiddellijk als probleemsoorten aanschouwd te worden. Zodra een soort echter andere (inheemse) soorten gaat overheersen/overwoekeren in het park of al dan niet in de directe omgeving is er sprake van een probleemsoort. De aanwezige Rododendronpopulatie in het park heeft deze status zoals eerder

vermeld bereikt. Pontische rododendron is een populaire sierheester, vormt in kasteelparken vaak een belangrijk historisch element en hoeft zeker niet overal te worden bestreden. De soort heeft een hoge bloeiwaarde, waardoor het volledig verwijderen de belevingswaarde in het park negatief kan beïnvloeden. Zoals eerder gesteld wordt Rododendron langs de paden van het sterbos gecontroleerd behouden. In de achterliggende meer natuurlijke bosbestanden is Rododendron niet gewenst en wordt hij bestreden.

De soort kan zich handhaven in een grote diversiteit aan habitats, maar enkel in zure bossen (eikenbos & naalldhoutaanplanten) vormt de soort een probleem en kan ze de ondergroei volledig gaan domineren waardoor de natuurlijke bos vegetatie volledig wordt verdrongen. Doordat Rododendron een permanent bladerdek vormt, wordt ook de kieming van boomsoorten sterk beperkt waardoor geen natuurlijke bosverjonging optreedt. Daarnaast is de soort een gastheer voor *Phytophthora ramorum* en *P. kernoviae*, schimmelziektes die ook inheemse soorten zoals eiken en beuk kunnen aantasten.

Bestrijding

Rododendrons hebben een relatief beperkt wortelgestel. Mechanisch uittrekken van de planten is zeer effectief. Zorg er eveneens voor dat alle neerhangende, wortelende takken worden verwijderd.

Ook afzetten met chemische nabehandeling van de stobben werkt zeer goed. Glyfosaat of Triclopyr zijn hiervoor geschikt, de optimale periode is tussen oktober en februari. Zonder chemische behandeling gaan de stobben massaal uitlopen. In beide gevallen is hergroei zeer beperkt toch is nacontrole in het jaar volgend op de ingreep noodzakelijk. Hergroei kan worden bestreden door chemische bladbehandeling van het opschot, de optimale periode hiervoor is van juni tot september (-oktober). Soms treedt na verwijdering kieming op van de zaden, zaailingen kunnen eenvoudig handmatig worden uitgetrokken.

Het deels verwijderen van deze soort kan er voor zorgen dat een natuurlijke ondergroei kansen krijgt. Dit zal de natuurwaarde en eveneens de belevingswaarde ten goede komen.

Amerikaanse eik

De inheemse loofboomsoorten worden selectief bevoordeeld ten opzichte van Amerikaanse eik en de Gewone esdoorn, bv. tijdens het dunnen. Op deze manier kunnen deze twee soorten worden teruggedrongen.

5.4.6 Kapregeling

37. De kapregelingstabel geeft weer in welk jaar in welk bestand een dunning georganiseerd wordt. Alle bestanden worden om de 8 jaar gedund. In de bestanden waar Beuk een belangrijk aandeel van het bomenbestand inneemt, wordt zowel naar brandhout als naar zaaghout gestreefd. In de overige bestanden wordt enkel brandhout gedund.

Bestandsnummer	Hoofdboomsort	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
1	Gewone esdoorn/Zomereik	B																									
2	Beuk	B/Z																									
3	Fijnspar Tamme kastanje/Amerikaanse eik		B																								
4	Beuk		B/Z																								
5	Zomereik/Amerikaanse eik		B/Z																								
6	Moeraseik/Boswilg		B																								
7	Zomereik/Amerikaanse eik		B/Z																								
8	Grove den (Gewone den)			B																							
9	Beuk			B/Z																							
10	Fijnspar			B																							
11	Beuk			B/Z																							
12																											

B = Brandhout
Z = Zaaghout

5.4.7 Bosexploitatie

40. Dunningen kunnen uitbesteed worden aan particulieren door het organiseren van of aansluiten bij een brandhoutverkoop. (1)

Bosexploitatie wordt enkel toegestaan onder gunstige weersomstandigheden om preventief schade aan de bosbestanden en de exploitatiewegen te vermijden. De standaardschoontijd is geldig; in de periode van 1 april tot 30 juni kunnen dus vellingen noch ruiming plaatsvinden in de bosbestanden.

Bij exploitatie is de toegankelijkheid van de bestanden als volgt:

- Bestand 1 is bereikbaar via de Bredabaan en de Engelse rijtweeg
- Bestand 2 is toegankelijk via de Bredabaan en de Allée dus Sacré Coeur
- Bestanden 3 en 4 zijn toegankelijk via de Engelse rijtweeg
- Bestanden 5, 6 en 7 zijn toegankelijk via de Engelse rijtweeg, Allée Saint Dominique en Saint Antoine
- Bestanden 8, 9, 10 en 11 zijn toegankelijk via de Engelse rijtweeg en de Allée de Marie Immaculée
- Bestand 12 is toegankelijk via de Allée dus Sacré Coeur

Bij exploitatie zijn geen gemotoriseerde voertuigen toegestaan binnen de bosbestanden. De hoofddreven zijn wel toegankelijk voor gemotoriseerde voertuigen. In geval van grote schade aan de wegen, staat de exploitant in voor herstel.

5.4.8 Brandpreventie

41. De toegankelijkheid van de verschillende bestanden moet bewaard blijven, wat inhoudt dat het huidige wegennet moet behouden blijven. Mocht er brand ontstaan, zijn alle exploitatiewegen en berijdbare wegen in principe toegankelijk voor de hulpdiensten.

5.4.9 Open plekken

42. Omwille van de kleine oppervlakte van de bosbestanden worden geen open plekken aangelegd. Wanneer een oudere boom sterft, zal tijdelijk een open plek ontstaan die ingevuld wordt door jongere exemplaren. (5)

5.4.10 Gradiënten en bosrandontwikkeling

43. Op de overgang van bos- naar grasland, ter hoogte van bosbestand 12 en ten noorden van bosbestand 10, wordt een mantel-zoom vegetatie met extensief beheer beoogd. (5) Hiertoe worden enkele opgaande bomen in de bosrand gekapt en worden struiken aangeplant. Voor de aanplant van de struiken kan gekozen worden voor Lijsterbes, Vogelkers, Gelderse roos, Kardinaalsmuts, Sleedoorn, Spaanse aak en Sporkehout.

5.4.11 Specifieke maatregelen ter bescherming van flora en fauna

2. Om verstoring door (over)betreding te vermijden, wordt in bosbestand 2 een speelzone ingesteld. In de overige bestanden is het verlaten van de paden niet meer toegestaan. Hierop dient via sensibilisatie van parkbezoekers en jeugdverenigingen ingezet te worden.

44. Vleermuizen worden zoveel mogelijk kansen gegeven door het behoud van bomen met nestholten. Bomen die een veiligheidsrisico inhouden, maar bewoond worden door vleermuizen, worden pas na het verlaten van de kolonies (15 augustus) geëxploiteerd.

5.4.12 Dood hout en oude bomen

44. Er dient gestreefd te worden naar een percentage van minstens 4 % staand en liggend dood hout in de bosbestanden. (6) Staand dood hout vormt een ideale leefomgeving voor spechten, vleermuizen en andere dieren. Eens de gewenste soortensamenstelling van het bosbestand is bereikt, wordt enkel nog gekapt in functie van de veiligheid en constructies. Er kan eveneens gekapt worden om voldoende lichtinval op het wateroppervlak van de vijver toe te laten.

Bij de dunningen mogen dus enkele dode en stervende bomen daarom blijven staan. Zo zal het aanbod staand en liggend dood hout geleidelijk aan toenemen. Een uitzondering wordt gemaakt voor de bomen die aan de bestandsranden staan en vrij naar de wandelwegen kunnen vallen, waardoor de veiligheid van de bezoekers in het gedrang komt. Langs de paden en in de speelzone zal jaarlijks uitgekeken worden naar potentieel gevaarlijke bomen. De keuze welke bomen gedund worden en eventueel liggend dood hout kunnen worden en welke blijven staan als staand dood hout, wordt gemaakt door de bosbeheerder.

Er worden nergens eindkappen voorzien, zodat de aanwezige oude bomen ouder en dikker kunnen worden. Dit is ook interessant in functie van de vleermuizen.

45. In functie van meer verscheidenheid in ondergroei wordt het bomenbestand verder gedund indien nodig.

5.4.13 Milieubeschermende functie

1. Er wordt geen gebruik van pesticiden of kunstmest binnen het domein toegestaan. Eventueel kan er een uitzondering gemaakt worden voor het toestaan voor gebruik van pesticiden voor het bestrijden van invasieve exoten. (11)

1. Qua duurzaam energie- en materiaalgebruik wordt er gedacht aan o.a. FSC-gekeurd hout. (10)

5.4.14 Wetenschappelijke functie

46. Er worden geen specifieke doelstellingen met betrekking tot de wetenschappelijke functie van het bos opgesteld. Wanneer wetenschappelijk onderzoek zich aandient, bijvoorbeeld in functie van een eindwerk, zal dit echter toegelaten en gestimuleerd worden. (12)

5.4.15 Werken die de biotische of abiotische toestand van het bos wijzigen

47. Er zijn binnen de looptijd van dit beheerplan geen beheerwerken voorzien die de biotische of abiotische toestand wijzigen.

5.5 Beheermaatregelen/richtlijnen m.b.t. recreatie en toegankelijkheid

5.5.1 Algemeen

2. Zoals eerder aangehaald bij 5.1.1 Beleidsgerelateerde beheermaatregelen, blijft het recreatief medegebruik buiten de speelzone beperkt tot de paden om de ecologische draagkracht niet te overschrijden. (18) De individuele fietsers mogen fietsen op alle paden. Voor groepen en georganiseerde tochten is voorzien dat ze het domein kunnen passeren via de Allée dus Sacré Coeur, Saint François en Allée Saint Dominique.

48. Aan de historische padenstructuur van het domein worden geen wijzigingen aangebracht. Het toevoegen van bijkomende paden is dus ook niet wenselijk. (30)

49. Om het oorspronkelijk ontginnen van het gebied voor landbouw te benadrukken, kan er een moestuin worden ingepast in de tuinzone. Deze nieuwe functie kan dan ook gekoppeld worden aan recreatie en educatie op het domein. Voor het onderhoud van deze zone kunnen afspraken gemaakt worden met het RVT.

Ten westen van de Heidebloem wordt een bivakzone voorzien. Deze bivakzone kan pas gebruikt worden van zodra er sanitair voorzien is in de onmiddellijke omgeving.

50. De overgang van de parking van het sociaal huis naar de bosbestanden van het domein, die momenteel bruusk en storend verloopt, dient verzacht te worden door een landschappelijke aanplanting. Een mogelijke oplossing hiervoor kan in de vorm van een aanplant van Rhododendron.

Paden

51. De paden dienen er goed onderhouden en verzorgd bij te liggen. Bladafval wordt regelmatig verwijderd. De paden worden manueel aan de randen onkruidvrij gehouden en worden in eerste instantie vrijgehouden door betreding. Van maart tot oktober wordt maandelijks gecontroleerd of een minimale doorgang van 1 meter aanwezig is. Is dit niet het geval, dan worden overhangende takken of opschietende beplanting manueel verwijderd.

52. Er wordt voorzien om de zandwegen twee maal per jaar te herstellen door oneffenheden in het zand gelijk te trekken. Indien nodig wordt materiaal aangevoerd.

5.5.2 Recreatieve infrastructuur

53. Er wordt geopteerd voor een éénduidige huisstijl voor de recreatieve infrastructuur in het domein. De huisstijl zelf zal best tweeledig zijn, namelijk een type infrastructuur voor de landschappelijke zones en een type voor de parkzones (zone voor landschappelijk park en zone voor tuin). (17)

Een evaluatie van de recreatieve infrastructuur zal uitwijzen welke informatieborden en zitbanken hersteld moeten worden, best worden verwijderd omwille van de minder geschikte locatie, of waar er infrastructuur moet bijkomen.

54. De zitbanken worden op regelmatige basis gecontroleerd. Wanneer blijkt dat er banken aan vernieuwing toe zijn of aanvulling noodzakelijk is, wordt er gekozen voor banken die aansluiten bij de gekozen huisstijl om de eenheid en samenhang binnen het park te bewaren en versterken. De banken worden best 4 keer per jaar gewassen met behulp van een zeepoplossing en een harde borstel om vervolgens afgespoeld te worden met zuiver water. Eveneens dienen ze vrijgemaakt te worden van alle sterk woekerende vegetatie.

55. Om paarden te weren uit het domein worden er verbodsborden en eventueel aangepaste infrastructuur (bareel, poort) voorzien ter hoogte van elke toegang.

56. Ter hoogte van Heidebloem worden de nodige fietsenstallingen voorzien. Het te voorziene aantal wordt afgestemd op de noodzaak van de nieuwe functie van Heidebloem.

De nieuw aan te brengen fietsstallingen worden in geval van beschadiging zo snel mogelijk hersteld in hun oorspronkelijke staat. Vernielingen komen immers vaker voor wanneer de infrastructuur al gebreken vertoont.

57. Voor de toegangspoort van de begraafplaats wordt er een onderhoud voorzien of een volledige vernieuwing. Tevens worden de grafstenen zelf hersteld of gerenoveerd.

58. Het nazicht van infoborden dient op halfjaarlijkse basis te gebeuren waarbij storende beplanting verwijderd of gesnoeid wordt, de infrastructuur schoongemaakt wordt en kleine herstellingen uitgevoerd worden.

59. De aanwezige afvalkorven, momenteel is er dit maar één in de buurt van de Heidebloem, dienen in de periode van 15 oktober tot 15 april eenmaal per week (maandag) geleidigd te worden. In het hoogseizoen, de periode van 15 april tot 15 oktober, wordt deze frequentie opgedreven tot 2 maal per week (maandag en vrijdag). Indien nodig kan er tijdens het hoogseizoen gekozen worden om deze frequentie nog op te drijven, bijvoorbeeld door een extra lediging in het weekend te voorzien. Tijdens deze afvalronden wordt er eveneens uitgekeken naar zwerfvuil en slukstorten. Hierbij wordt de locatie direct gemeld, zodat dit afval zo snel mogelijk verwijderd kan worden. Bijkomende afvalkorven kunnen geplaatst ter hoogte van de nieuw aan te leggen parking en de ingang van het domein langs de Bredabaan. Hier wordt gekozen voor korven conform de gekozen huisstijl.

60. Tweewekelijks wordt alle vuil op de wegen, in de vijver en op het grasperken verwijderd.

5.5.3 Speelzones¹²⁹

61. In bosbestanden 1 en 2 wordt een speelzone ingericht. Hier mogen kinderen en jongeren tot 18 jaar de paden verlaten. In de overige bosbestanden is het verlaten van de paden verboden. In de speelzone kunnen speelaanleidingen geplaatst worden. (7). De speelzone zal aangeduid worden door onderstaand pictogram 'speelzone' (Figuur 164). In de speelzone primeert het natuurlijk en avontuurlijk karakter, waarbij de speelinfrastructuur moet passen binnen het kader en de sfeer van het domein. Het bosbestand waarin deze speelzone wordt aangelegd is echter een typisch voorbeeld van landschappelijke aanleg, waarbij het aanbrengen van speelaanleidingen de waarde van de parkaanleg kan doen dalen. Hiervoor worden er beperkingen aan de speelaanleidingen opgelegd onder de vorm van materiaalgebruik. Zo kunnen enkel natuurlijke materialen ingebracht worden, mogen geen reliëfwijzigingen uitgevoerd worden, kunnen geen opzichtige spelelementen geplaatst worden. Tevens wordt ervan inplanting bekeken zodat de aanwezige waardevolle beelden geen speelelement op zich worden.

62. Ter hoogte van Heidebloem kan er eveneens een speeltuin ingericht worden om het recreatieve aanbod voor kinderen en jongeren te optimaliseren (20)

¹²⁹

http://www.bosplus.be/images/stories/kenniscentrum/Publicaties/Brochures/Actiehandleiding_speelzones.pdf

Figuur 164: Pictogram speelzone

63. In de speelzone wordt jaarlijks gecontroleerd op windgevoelige en dode bomen. Ook na hevige stormen wordt de speelzone gecontroleerd op gevaarlijke takken en bomen. Bomen die een te groot risico inhouden, moeten onmiddellijk worden gekapt. Stammen van gekapte bomen kunnen blijven liggen als spelelement. Dit verhoogt ook het aandeel dood hout in het bos. In het landschappelijk park wordt evenwel ook het parkkarakter behouden. Grote stammen dood hout onmiddellijk langs paden of in belangrijke zichtlijnen kunnen niet, in achterliggende delen van de bestanden kan dit wel.

61. De speelaanleidingen en speeltuigen die ingepast worden dienen qua materiaal en vormgeving aan te sluiten bij de directe omgeving en het karakter van het domein. Bij de keuze van de speelaanleidingen en speeltuigen wordt niet vergeten dat de fantasie van een kind vaak onbeperkt is en dat eenvoudige, natuurlijke speelimpulsen het vaak winnen van kant-en-klare speelconstructies.

Tevens moet er gezorgd worden voor voldoende variatie in de ondergroei in het bos. Een zone in het bos met voldoende onderbegroeiing weten kinderen vaak meer te appreciëren dan ‘kale’ bossen. De ondergroei kan bijvoorbeeld bestaan uit struiken waarachter de kinderen dekking kunnen vinden. Een te dichte ondergroei van bramen of brandnetels nodigt echter vaak niet uit tot spelen. De vele Rhododendrons lenen zich hier wel uitstekend toe.

5.6 Planning van de beheerwerken

Bijlage 9 - Maatregelen per eenheid

De planning van de beheerwerken wordt samengevat in een tabel. Per terreineenheid worden de te nemen maatregelen weergegeven. Voor elke maatregel wordt in de tabel opgenomen in welke loopjaren van het beheerplan hij moet uitgevoerd worden. Waar dat van toepassing is, wordt eveneens de periode in het jaar waarbinnen de maatregel best kan uitgevoerd worden, aangeduid. Deze tabel bevat eveneens informatie over de koppeling van de maatregelen aan de doelstellingen.

Ook mogelijke subsidies zijn verwerkt in de tabel. Daarbij geldt volgende legende:

- L: landschapspremie (70% voor instandhoudings-, onderhouds-, herstel- en verbeteringswerken, 20% voor ontsluitings-, onderzoeks- en voorlichtingswerken in de huidige wetgeving) op basis van een kostenraming
- N: Natuur in je Buurt, jaarlijkse projectroep van ANB voor de (her)inrichting van groengebieden in de stedelijke omgeving.
- EBF: Ecologische Bosfunctie, jaarlijkse subsidie voor het duurzaam beheer per oppervlakte bos binnen een goedgekeurd bosbeheerplan

Elementen die in aanmerking komen voor het ZEN-statuuut, worden in de tabel aangeduid door ze rood weer te geven.

6 Literatuurlijst en brongegevens

6.1 Bronnen cultuurhistorische beschrijving

6.1.1 Bronnen

6.1.1.1 Onuitgegeven bronnen

Rijksarchief Antwerpen

Notariaat, Notaris Gheysens Xavier-Antoine, nr. 7470 (1845), akte nr. 3793 (6-10-1845).

Notariaat, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12070 (1877), akten nrs. 4047 en 4048 (9-10-1877).

Notariaat, Notaris Gheysens Frederik August, nr. 12086 (1883), akte nr. 8360 (28-9-1883).

Archief van het Departement van de Twee Neten en van de Provincie Antwerpen, Vergunningsaanvragen voor bouwwerken langs rijks- en provinciewegen, nr. 198/45.

Kadasterarchief Antwerpen

Primitief kadasterplan, Wuustwezel sectie G 4^e blad, 1823.

Aanwijzende tabel nr. 208, Wuustwezel

Aanwijzende tabel nr. 209, Wuustwezel

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1836 nr. 10.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1848 nr. 58.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1859 nr. 36 en 37.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1870 nr. 14.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1880 nr. 10.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1881 nr. 10.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1883 nr. 30.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1898 nr. 8.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1899 nr. 26.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1902 nr. 22.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1920 nr. 81.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1929 nr. 43.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1938 nr. 66.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1941 nr. 42.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1967 nr. 96 en 97.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1968 nr. 100 en 101.

Mutatieschetsen, Wuustwezel, 1987 nr. 75.

Percelenplan, toestand 1-1-2012.

Archief F.M.M. Brussel

- Map Photos Belgique
- Map Photos Archives Gooreind
- Map met foto's eerste begraafplaats
- Doos Fermeture histoire
- Bundel Cimetière Gooreind

Nationaal Geografisch Instituut

Topografische kaart van België door Philippe Vandermaelen, nr. 3/7 Cappellen, 1:20.000, [1846-1856].

Gereduceerde kadasterplan van het Krijgs- en Topografiedepot, Wuestwezel (2de deel), Arrondissement Antwerpen. Plan nr. 55 bis, 1:20.000, 1852.

Topografische basiskaart van België, Nr. 8/5 Brecht, 1:20.000,

- Editie DLG1 (toestand 1870).
- Editie IMC1 (toestand 1892).
- Editie ICM4 (toestand 1929).

Topografische kaart van België, Nr. 8/5/6 Brecht - Oostmalle, 1:25.000,

- Editie 1 (toestand 1961).
- Editie 2 (toestand 1970).
- Editie 3 (toestand 1985).

Heemkundige Kring Wesalia II

Handgetekende en geannoteerde kopie van plan kloosterdomein.

Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1971.

Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1976.

Kadasterplan, bijgewerkt tot 1-1-1978.

Kopieën van de opgave der registratie nr. 219.

Notitieboek pastoor Goetschalckx, (1957).

Schetsen kloosterdomein.

Topografische kaart van België, kaartblad Brasschaat, 1:25.000, 2000.

6.1.1.2 Uitgegeven bronnen

De grote atlas van Ferraris. De eerste atlas van België. 1777. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, Tielt, 2009.

6.1.2 Werken

6.1.2.1 Onuitgegeven werken

BOONE, A., *Franciscaines Missionnaires de Marie. Histoire de la Province de la Belgique, Pays-Bas, îles Féroé, Islande de 1889 à 1972*, 2004

IGEAN Dienstverlening, *Gemeente Wuustwezel. Gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplan "Domein Zusters Franciscanessen". Onderzoek naar plan-MER-plicht*, juni 2011.

Ministerieel besluit tot definitieve aanduiding van de ankerplaats Groot Schietveld te Brasschaat, Brecht en Wuustwezel, 09.02.2011.

Monumentenwacht Provincie Antwerpen, *Inspectierapport 2012. Klein erfgoed van en te Wuustwezel. Beelden domein Zusters Franciscanessen*, 2012.

VAN ELST, J., *Geïllustreerde catalogus Hoelen*, s.d.

WYNANTS, C., *Restauratie en reconversie van de neogotische kloosterkapel van de zusters Franciscanessen – Missionarissen van Maria te Antwerpen*, masterproef Monumenten- en Landschapszorg Hogeschool Antwerpen, 2005-2006.

6.1.2.2 Uitgegeven werken

DE MEESTER, J., Het oud kerkhof van de Franciscanessen in Gooreind, in: *Wesalia II. Heemkundige Kring Wuustwezel*, jg. 13 nr. 2, p. 16-21.

DIRVEN, S., Het klooster van de zusters Franciscanessen te Gooreind. "Geest van de Zusters blijft bewaard", in: *Wesalia II. Heemkundige Kring Wuustwezel*, jg. 11 nr. 2-3, p. 19-45.

HYGONET, M.B., Een groote Ziel. Een groot Werk. De Zeer Eerwaarde Moeder Maria van de Passie, Stichtster der Franciscanessen Missionarissen van Maria, Brussel, 1926.

LEUNEN, M., *Wuustwezel. Gooreind. Historisch fotoboek*, Hoogstraten, 1984.

Het ontstaan der staatsbaan Antwerpen-Breda te Wuustwezel (1806-11), *Wesalia*, jg. I, 1926, nr. 1, p. 4-7, 26-27.

VAN GASTEL, B., *Gooreind, 200 jaar geschiedenis. Van hei en ven naar moderne leefgemeenschap*, s.l., 1996.

VAN WASSENHOVE, G., *Wuustwezel en Loenhout in de Tweede Wereldoorlog*, Wuustwezel, 1985.

6.1.3 Websites

http://blog.westhoekverbeeldt.be/images/filelib/workshop1HuisvanAlijnHetdagelijksleveninde20eeuwwinbeelden_118.pdf

http://kadoc.kuleuven.be/relins/relins/scherm10_72.html

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b0/Gooreind_200JaarGeschiedenis-BernardVanGastel.pdf

<http://www.delcampe.net>

<http://www.fmm-be.nl/nl/content/gooreind>

<http://www.lne.be>

http://www.odis.be/pls/odis/opacuvw.toon_uvw?CHK=PB_1090&p_modus=O&P_DOC_TYPE_ID=HTM&refresh=undefined

<http://www.oudwezelopdefoto.be/>

<http://www.ruraalnetwerk.be/projecten/historische-benaming-van-straten-en-weilanden-domein-franciscanessen-gooreind>

http://www.vlaamsbrabant.be/binaries/Handleiding_bij_digitaliseren_tcm5-81363.pdf

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

7 *Bijlagen*

Bijlage 1	Kaartenbundel
Bijlage 2	Beeldmateriaal bij cultuurhistorische beschrijving
Bijlage 3	Onderzoek PIH waterbodem en oppervlaktewater vijver Franciscanessen
Bijlage 4	Bosbestandsfiches
Bijlage 5	Soortenlijsten
Bijlage 6	Inspectie beelden Monumentenwacht
Bijlage 7	Verslag workshop 02.12.2013
Bijlage 8	Potentiële veteraanbomen
Bijlage 9	Maatregelen per eenheid